

Bruksela, 30 listopada 2022 r.
(OR. en)

Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2022/0051(COD)

15024/1/22
REV 1

DRS 64
SUSTDEV 203
CODEC 1793
COMPET 928

NOTA

Od: Komitet Stałych Przedstawicieli (część I)
Do: Rada

Nr dok. Kom.: 6533/22

Dotyczy: Wniosek dotyczący DYREKTYWY PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO
I RADY w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie
zrównoważonego rozwoju oraz zmieniającej dyrektywę (UE) 2019/1937
– Podejście ogólne

I. WPROWADZENIE

1. 23 lutego 2022 r. Komisja przedłożyła Parlamentowi Europejskiemu i Radzie wniosek dotyczący dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniającej dyrektywę (UE) 2019/1937¹.
2. Proponowana dyrektywa, której podstawą są art. 50 i 114 TFUE, ustanawia przepisy dotyczące obowiązków dla przedsiębiorstw w zakresie rzeczywistych i potencjalnych skutków dla praw człowieka i środowiska w odniesieniu do własnej działalności przedsiębiorstw, działalności ich jednostek zależnych i działalności w ramach łańcucha wartości prowadzonej przez podmioty, z którymi przedsiębiorstwo nawiązało relacje biznesowe. Dyrektywa ustanawia również przepisy dotyczące odpowiedzialności za naruszenia tych obowiązków.

¹ Dok. 6533/22 + ADD 1

3. Proponowana dyrektywa ma na celu ustanowienie horyzontalnych ram po to, by wspierać przyczynianie się przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność na jednolitym rynku do pomyślnego przejścia przez Unię na neutralną dla klimatu i zieloną gospodarkę zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem i celami ONZ w zakresie zrównoważonego rozwoju.
4. Komisja Prawna (JURI) Parlamentu Europejskiego wyznaczyła Larę WOLTERS (S&D, NL) na sprawozdawczynię w sprawie przedmiotowego wniosku, a osiem komisji poproszono o opinię; były to następujące komisje: Komisja Rozwoju (DEVE), Komisja Rynku Wewnętrznego i Ochrony Konsumentów (IMCO), Komisja Przemysłu, Badań Naukowych i Energii (ITRE), Komisja Spraw Zagranicznych (AFET), Komisja Ochrony Środowiska Naturalnego, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności (ENVI), Komisja Gospodarcza i Monetarna (ECON), Komisja Handlu Międzynarodowego (INTA), Komisja Zatrudnienia i Spraw Socjalnych (EMPL), przy czym pięć ostatnich było komisjami zaangażowanymi. Oczekuje się, że komisja JURI przeprowadzi głosowanie w sprawie swoich poprawek do wniosku Komisji i przyjmie mandat negocjacyjny pod koniec marca 2023 r., zaś głosowanie na posiedzeniu plenarnym w sprawie mandatu negocjacyjnego powinno się odbyć w maju 2023 r.
5. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął opinię 14 lipca 2022 r.²

II. PRACE PRZEPROWADZONE W RADZIE

6. Na posiedzeniu 24 lutego 2022 r. Rada wysłuchała przygotowanej przez Komisję prezentacji na temat treści i celu proponowanej dyrektywy.
7. 24 października 2022 r. Radę ds. Środowiska, w następstwie wniosku delegacji BE przy poparciu delegacji ES, poinformowano o pracach i postępach dotyczących proponowanej dyrektywy

² Dok. 11489/22.

8. 26 października 2022 r. Komitet Stałych Przedstawicieli przekazał wskazówki dotyczące dalszych prac. Na podstawie wyrażonych przez delegacje stanowisk, które zostały jeszcze rozwinięte na forum Grupy Roboczej ds. Prawa Spółek, prezydencja przedstawiła – na posiedzeniu Komitetu Stałych Przedstawicieli 18 listopada 2022 r. – zmieniony tekst kompromisowy, z myślą o przygotowaniu podejścia ogólnego w sprawie wniosku. Na posiedzeniu potwierdziło się jednak, że chociaż delegacje zgadzają się co do większości tekstu wniosku, ich poglądy w nielicznych kwestiach są wciąż rozbieżne.
9. W oparciu o opinie wyrażone na tym posiedzeniu prezydencja przedstawiła – na posiedzeniu Komitetu Stałych Przedstawicieli 25 listopada 2022 r. – nowy tekst kompromisowy, aby sfinalizować przygotowania dotyczące podejścia ogólnego w sprawie tekstu. Niektóre delegacje nadal zgłaszały pewne obawy, w szczególności co do nowej definicji „łańcucha działalności” określonej w art. 3 lit. g). Prezydencja przedstawiła zmieniony tekst kompromisowy dotyczący tego przepisu, który to tekst uzyskał szerokie poparcie i został wprowadzony w dok. 15024/22, z myślą o wypracowaniu podejścia ogólnego na posiedzeniu Rady ds. Konkurencyjności 1 grudnia 2022 r. Niektóre delegacje podtrzymują zastrzeżenie weryfikacji do tekstu kompromisowego.
10. Po dyskusji na posiedzeniu Komitetu Stałych Przedstawicieli 25 listopada 2022 r. niektóre delegacje nadal poruszały ważną kwestię dotyczącą zakresu świadczenia usług finansowych przez regulowane przedsiębiorstwa finansowe. Biorąc pod uwagę fakt, że stanowiska niektórych państw członkowskich ewoluowały od czasu tego posiedzenia, prezydencja uznała, że Komitet Stałych Przedstawicieli powinien dodatkowo przeanalizować tę ważną kwestię w ramach przygotowań do posiedzenia Rady ds. Konkurencyjności.

11. Dyskusje na posiedzeniu Komitetu Stałych Przedstawicieli 30 listopada 2022 r. dotyczyły nowego kompromisu prezydencji w sprawie zakresu usług finansowych świadczonych przez regulowane przedsiębiorstwa finansowe przewidzianego w proponowanej dyrektywie. Niektóre delegacje nadal wyrażały obawy i podtrzymały zastrzeżenia weryfikacji do tekstu. Prezydencja stwierdziła, że przedstawiony kompromis zostanie włączony do skonsolidowanego tekstu kompromisowego i przekazany Radzie (ds. Konkurencyjności) 1 grudnia 2022 r., z myślą o wypracowaniu porozumienia w sprawie podejścia ogólnego. Zmieniony tekst kompromisowy w brzmieniu będącym rezultatem posiedzenia Coreperu 30 listopada 2022 r. zamieszczono w załączniku do niniejszej noty. Zmiany w porównaniu z tekstem już przedłożonym Radzie³ zaznaczono **wytłuszczeniem i podkreśleniem** (tekst dodany) i symbolem [...] (tekst usunięty).

III. GŁÓWNE ELEMENTY KOMPROMISU

A. Zakres stosowania (art. 2)

12. Art. 2 ustanawia zakres podmiotowy proponowanej dyrektywy i określa kryteria pozwalające ustalić, które przedsiębiorstwa będą musiały dochować należytej staranności (art. 2 ust. 1 i 2). Kryteria opierają się na liczbie pracowników i przychodach netto ze sprzedaży w skali światowej w przypadku przedsiębiorstw unijnych oraz na przychodach netto ze sprzedaży osiągniętych w Unii w przypadku przedsiębiorstw spoza UE. Kryteria trzeba będzie spełniać na poziomie poszczególnych przedsiębiorstw, jak proponuje Komisja, ale przez dwa kolejne lata obrotowe. Ponadto wprowadzono przepis pozwalający przedsiębiorstwom wypełniać niektóre z obowiązków w zakresie należytej staranności na poziomie grupy (art. 4a).
13. W przypadku przedsiębiorstw spoza UE, jeżeli spełnią one kryterium przychodów netto ze sprzedaży osiągniętych w Unii, będą one objęte zakresem podmiotowym proponowanej dyrektywy bez względu na to, czy mają oddział lub jednostkę zależną w Unii. W art. 21 ust. 1a dodano nowy przepis, który nakłada na Komisję wymóg ustanowienia bezpiecznego systemu wymiany informacji o przychodach netto ze sprzedaży osiągniętych w Unii przez przedsiębiorstwa spoza UE niemające oddziału w UE lub mające oddziały znajdujące się w różnych państwach członkowskich, w celu wskazania właściwego państwa członkowskiego.

³ Dok. 15024/22.

14. Zgodnie z wnioskiem Komisji utrzymano ogólną logikę zakresu i progów dotyczących liczby pracowników i przychodów netto ze sprzedaży. Tekst kompromisowy zawiera jednak również klauzulę stopniowego wprowadzania i roczne *vacatio legis* pomiędzy końcem okresu transpozycji a rozpoczęciem stosowania przepisów proponowanej dyrektywy (art. 30) w celu zapewnienia proporcjonalności nowo wprowadzanych przepisów, za czym opowiadało się wiele delegacji. W związku z tym przepisy proponowanej dyrektywy po raz pierwszy zostaną zastosowane 3 lata po wejściu w życie dyrektywy do bardzo dużych przedsiębiorstw, które zatrudniają ponad 1000 pracowników i osiągają przychody netto ze sprzedaży w skali światowej w wysokości 300 mln EUR – lub przychody netto ze sprzedaży w wysokości 300 mln w Unii w przypadku przedsiębiorstw spoza UE.
15. Aby dodatkowo doprecyzować zakres proponowanej dyrektywy, wykaz sektorów wysokiego ryzyka (art. 2 ust. 1 lit. b) został uzupełniony nowym załącznikiem (załącznik II) zawierającym kody NACE odpowiadające wymienionym sektorom.
16. Artykułowi 2 towarzyszy szczegółowa klauzula przeglądowa (art. 29), na mocy której Komisja przedstawi sprawozdanie i oceni, czy należy w przyszłości zmienić progi dotyczące liczby pracowników i przychodów netto ze sprzedaży, wykaz sektorów wysokiego ryzyka i kryterium przychodów netto ze sprzedaży osiągniętych w Unii w odniesieniu do przedsiębiorstw spoza UE. Ponadto Komisja powinna także przedstawić sprawozdanie i ocenić, czy nie należy zmienić podejścia indywidualnego na podejście skonsolidowane, jak również, czy należy zmienić zakres podmiotowy proponowanej dyrektywy, tak aby objąć inne osoby prawne utworzone jako formy prawne inne niż te aktualnie przewidziane w proponowanej dyrektywie.

B. Definicje (art. 3)

i. Partner biznesowy (art. 3 lit. e) i f))

17. Definicja nawiązanej relacji biznesowej proponowana przez Komisję została skreślona z art. 3 lit. f), ponieważ porzucono całą przedmiotową koncepcję. W zamian stosowana jest jedynie definicja „partnera biznesowego” w art. 3 lit. e) („relacja biznesowa”, zgodnie z propozycją Komisji). Aby zapewnić przedsiębiorstwom wykonalność i aby dostosować się do ram międzynarodowych, we wniosku wzmocniono podejście oparte na analizie ryzyka, głównie zmieniając art. 6 (sporządzenie katalogu (ang. mapping) i dogłębna ocena niekorzystnych skutków) oraz wprowadzając nowy art. 6a dotyczący szeregowania niekorzystnych skutków pod względem wagi. Jeżeli jednoczesne wyeliminowanie wszystkich niekorzystnych skutków nie jest możliwe, przedsiębiorstwa szeregują te niekorzystne skutki pod względem wagi w oparciu o stopień ich dotkliwości i prawdopodobieństwo ich wystąpienia i najpierw eliminują te najistotniejsze, a dopiero w następnej kolejności te mniej istotne. Dotkliwość danego niekorzystnego skutku ocenia się na podstawie jego wagi, liczby osób lub zasięgu środowiskowego, których dotyczy dany skutek, oraz trudności w przywróceniu sytuacji istniejącej przed wystąpieniem skutku.

ii. Łańcuch działalności (art. 3 lit. g))

18. Termin „łańcuch wartości” zawarty we wniosku Komisji zastąpiono neutralnym terminem „łańcuch działalności”, aby odzwierciedlić rozbieżne opinie państw członkowskich na temat kwestii tego, czy objąć cały „łańcuch wartości”, czy ograniczyć zakres zastosowania do „łańcucha dostaw”, a także aby uniknąć problemu rozróżnienia z już obowiązującymi definicjami, z uwagi na to, że zakres pojęciowy terminu został zmieniony.

19. Jeżeli chodzi o zakres pojęciowy „łańcucha działalności”, w tekście kompromisowym nastąpiło przesunięcie od koncepcji pełnego „łańcucha wartości” bardziej w kierunku koncepcji łańcucha dostaw, poprzez całkowite pominięcie etapu użytkowania produktów przedsiębiorstwa lub świadczenia usług. Aby zwiększyć jasność prawa, w proponowanej definicji „łańcucha działalności” zamieszczono wykaz objętych rodzajów działalności partnerów biznesowych. Jako że o tych rodzajach działalności wspomniano już w motywie 18, prezydencja przesunęła je do części normatywnej tekstu. Ponadto dodano wyłączenie dotyczące produktów podlegających kontroli wywozu (tj. produktów podwójnego zastosowania i broni) w odniesieniu do dystrybucji, transportu, przechowywania i usuwania takiego produktu. Na posiedzeniu Komitetu Stałych Przedstawicieli 25 listopada 2022 r. wprowadzono dalsze zmiany, aby doprecyzować elementy definicji dotyczące działalności na wyższym i niższym szczeblu łańcucha.

C. Regulowane przedsiębiorstwa finansowe (art. 2 ust. 8, art. 3 lit. a) i g), art. 6 ust. 3, art. 7 ust. 6, art. 8 ust. 7, art. 10 ust. 2 i art. 29 lit. ca))

20. W następstwie dalszych dyskusji na posiedzeniu Komitetu Stałych Przedstawicieli 30 listopada 2022 r. na temat zakresu świadczenia usług finansowych przez regulowane przedsiębiorstwa finansowe przedstawiono tekst kompromisowy, aby odpowiedzieć na pozostałe obawy niektórych delegacji, pozostawiając decyzję o tym, czy uwzględnić świadczenie usług finansowych przez regulowane przedsiębiorstwa finansowe, w gestii każdego państwa członkowskiego przy transpozycji dyrektywy. W tym względzie wprowadzono zmiany w art. 2 ust. 8, art. 3 lit. g), art. 10 ust. 2 i art. 29 lit. ca). Powiązane motywy 19, 34, 36b, 39, 41b, 43 i 70 zostały odpowiednio zmienione.

21. Jeżeli chodzi o definicję regulowanych przedsiębiorstw finansowych, które byłyby objęte zakresem proponowanej dyrektywy, tekst kompromisowy wyłącza z zakresu zastosowania produkty finansowe (tj. alternatywne fundusze inwestycyjne (AFI) oraz przedsiębiorstwa zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS)). Państwom członkowskim zapewniono opcję niestosowania proponowanej dyrektywy do instytucji emerytalno-rentowych uznanych za systemy zabezpieczenia społecznego na mocy mającego zastosowanie prawa UE.

22. Definicję łańcucha działalności w odniesieniu do regulowanych przedsiębiorstw finansowych zmieniono, by zapewnić jasność w zakresie tego, które usługi finansowe powinny być objęte, jeżeli dane państwo członkowskie postanowi stosować dyrektywę do świadczenia takich usług finansowych, z jednoczesnym pominięciem działalności inwestycyjnej z uwagi na jej specyfikę. Jeżeli państwo członkowskie nie zdecyduje się stosować dyrektywy do świadczenia usług finansowych przez regulowane przedsiębiorstwa finansowe (w celu objęcia niższego szczebla łańcucha działalności), łańcuch działalności regulowanych przedsiębiorstw finansowych powinien być taki sam jak w przypadku pozostałych przedsiębiorstw z innych sektorów gospodarki.
23. Jeżeli państwo członkowskie postanowi stosować dyrektywę do świadczenia usług finansowych przez regulowane przedsiębiorstwa finansowe, przedsiębiorstwa te powinny być zobowiązane do identyfikowania niekorzystnych skutków w działalności swoich partnerów biznesowych dopiero przed świadczeniem usługi finansowej (art. 6 ust. 3). Związane z tym wyłączenie względem obowiązku monitorowania niekorzystnych skutków wprowadzono w art. 10 ust. 2, tak by przedsiębiorstwa w odniesieniu do działalności swoich partnerów biznesowych, na rzecz których świadczą usługi finansowe, miały obowiązek monitorowania jedynie tych niekorzystnych skutków, które zostały zidentyfikowane przed świadczeniem usługi finansowej.
24. Ostatni zestaw zmian w tej kwestii wprowadzono w odniesieniu do obowiązku nałożonego na regulowane przedsiębiorstwo finansowe i dotyczącego tymczasowego zawieszenia lub zerwania relacji biznesowej (art. 7 ust. 6 oraz art. 8 ust. 7), w przypadku gdy żaden z odpowiednich środków podjętych w celu wyeliminowania niekorzystnego skutku nie okazał się skuteczny. Na zasadzie odstępstwa od tego ogólnego obowiązku, regulowane przedsiębiorstwa finansowe świadczące usługi finansowe nie mają obowiązku tymczasowo zawieszać ani zrywać relacji biznesowej. W takim przypadku przedsiębiorstwo monitoruje jednak niekorzystny skutek, jednocześnie kontynuując działania służące wyeliminowaniu niekorzystnego skutku.

D. Przeciwdziałanie zmianie klimatu (art. 15)

25. Zgodnie z postulatami wielu państw członkowskich tekst przepisu dotyczącego przeciwdziałania zmianie klimatu dostosowano w jak największym stopniu do dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, która zostanie wkrótce przyjęta, łącznie z konkretnym odniesieniem do tej dyrektywy, aby uniknąć problemów z jej wykładnią prawną, a jednocześnie uniknąć poszerzenia obowiązków przedsiębiorstw na podstawie tego artykułu.
26. Ze względu na poważne obawy państw członkowskich co do zaproponowanego przez Komisję przepisu wiążącego wynagrodzenie zmienne dyrektorów z ich wkładem w realizację strategii biznesowej przedsiębiorstwa oraz jego długoterminowych interesów i zrównoważonego rozwoju, przepis ten został skreślony (art. 15 ust. 3). Forma i struktura wynagrodzenia dyrektorów są kwestiami, które wchodzą w pierwszym rzędzie w zakres kompetencji przedsiębiorstwa oraz jego stosownych organów lub udziałowców. Delegacje zaapelowały o to, by nie ingerować w różne systemy ładu korporacyjnego w Unii, co odzwierciedla opinie poszczególnych państw członkowskich na temat ról przedsiębiorstw i ich organów w ustalaniu wynagrodzenia dyrektorów.

E. Odpowiedzialność cywilna (art. 22)

27. W znaczącym stopniu zmieniono art. 22, aby osiągnąć jasność prawa i pewność prawa dla przedsiębiorstw oraz aby uniknąć bezzasadnych ingerencji w systemy prawa deliktów państw członkowskich. Cztery warunki, które muszą być spełnione, aby pociągnąć przedsiębiorstwo do odpowiedzialności, tj. szkoda wyrządzona osobie fizycznej lub prawnej, naruszenie obowiązku, związek przyczynowy między szkodą a naruszeniem obowiązku oraz wina (umyślność lub zaniechanie), zostały w tekście doprecyzowane, ujęto również element winy.
28. Ponadto w tekście kompromisowym wyraźnie przewidziano prawo osób poszkodowanych w wyniku niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska do pełnego odszkodowania. Z drugiej strony, prawo do pełnego odszkodowania nie powinno prowadzić do nadmiernej rekompensaty, np. w drodze odszkodowań karnych.

29. Dodatkowo sprecyzowano odpowiedzialność solidarną przedsiębiorstwa i jednostki zależnej lub partnera biznesowego oraz nadrzędne, bezwzględnie obowiązujące zastosowanie przepisów dotyczących odpowiedzialności cywilnej. Wszystkie te wyjaśnienia i doprecyzowania pozwoliły usunąć przepis przewidujący zabezpieczenie dla przedsiębiorstw, które ubiegały się o gwarancje umowne od swoich pośrednich partnerów biznesowych, po ostrej krytyce tego przepisu ze względu na to, że zakładał on dużą zależność od gwarancji umownych.

F. Obowiązki dyrektorów (art. 25 i 26)

30. We wniosku Komisji regulowano obowiązek dyrektorów w zakresie dbałości (art. 25) i nałożono na dyrektorów unijnych przedsiębiorstw obowiązek ustanowienia i nadzorowania działań w zakresie należytej staranności oraz dostosowania strategii przedsiębiorstwa w celu uwzględnienia zidentyfikowanych niekorzystnych skutków i przyjętych środków należytej staranności (art. 26).
31. Ze względu na poważne obawy wyrażone przez państwa członkowskie, które uznały, że art. 25 stanowi niewłaściwą ingerencję w przepisy krajowe dotyczące obowiązku dyrektorów w zakresie dbałości i potencjalnie podważa obowiązek dyrektorów do działania w najlepszym interesie przedsiębiorstwa, przepisy te zostały w tekście skreślone.
32. Ponieważ treść art. 26 była ściśle powiązana z procesem należytej staranności, artykuł ten został skreślony, a jego główne elementy przeniesiono do przepisu dotyczącego włączenia należytej staranności do polityk przedsiębiorstw i ich systemów zarządzania ryzykiem (art. 5 ust. 3), z uwzględnieniem różnorodności systemów ładu korporacyjnego oraz swobody przedsiębiorstw w zakresie regulowania ich spraw wewnętrznych.

G. Załącznik I i definicje niekorzystnych skutków (art. 3 lit. b) i c))

33. W załączniku I do proponowanej dyrektywy wprowadzono istotne zmiany, które mają przede wszystkim sprawić, by obowiązki były jak najbardziej jasne i zrozumiałe dla przedsiębiorstw, przy jednoczesnym zapewnieniu solidnej podstawy prawnej. Logika załącznika I polega na wykazie konkretnych praw i zakazów, których naruszenie wywołuje niekorzystny skutek w zakresie praw człowieka (art. 3 lit. c)) lub niekorzystny skutek dla środowiska (art. 3 lit. b)). Aby lepiej zrozumieć, jak należy interpretować te prawa i zakazy, załącznik I zawiera odniesienia do instrumentów międzynarodowych, które służą jako punkty odniesienia.

34. Aby zapewnić legalność odwoływania się do instrumentów międzynarodowych, które są prawnie wiążące wyłącznie dla państw, oraz zgodnie z ogólną logiką załącznika I, załącznik I obejmuje jedynie te instrumenty międzynarodowe, które zostały ratyfikowane przez wszystkie państwa członkowskie. Ogólnie rzecz biorąc, załącznik I do tekstu kompromisowego odnosi się jedynie do takich obowiązków i zakazów, których mogą przestrzegać przedsiębiorstwa, nie tylko państwa.
35. Jeżeli chodzi o część załącznika I dotyczącą praw człowieka, obejmuje ona jedynie prawnie wiążące instrumenty międzynarodowe, które są uznawane za minimalny wykaz instrumentów w ramach międzynarodowych. W odniesieniu do części załącznika I dotyczącej środowiska dodano niewielką liczbę dodatkowych szczególnych obowiązków i zakazów na mocy międzynarodowych instrumentów w dziedzinie środowiska, których naruszenie prowadzi do wystąpienia niekorzystnego skutku dla środowiska.
36. Ponadto doprecyzowano definicje niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska. Dodatkowo utrzymana została tzw. „klauzula ogólna” zawarta we wniosku Komisji w celu zabezpieczenia niepodzielności praw człowieka, gruntownie ją jednak doprecyzowano, aby zapewnić maksymalną przewidywalność dla przedsiębiorstw.

IV. PODSUMOWANIE

W świetle powyższego prezydencja uważa, że tekst stanowi wyważony kompromis między opiniami wyrażonymi przez delegacje. Rada jest zatem proszona o uzgodnienie podejścia ogólnego – na podstawie tekstu zamieszczonego w załączniku – na posiedzeniu Rady (ds. Konkurencyjności) 1 grudnia 2022 r. oraz o upoważnienie prezydencji do rozpoczęcia negocjacji z Parlamentem Europejskim.

Wniosek

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY**w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz
zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937**

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 50 ust. 1, art. 50 ust. 2 lit. g) oraz art. 114,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego⁴,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Unia opiera się na poszanowaniu godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowaniu praw człowieka, zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. Te podstawowe wartości, które zainspirowały powstanie Unii, a także powszechność i niepodzielność praw człowieka oraz poszanowanie zasad Karty Narodów Zjednoczonych i prawa międzynarodowego powinny przyświecać działaniom Unii na arenie międzynarodowej. Takie działania obejmują wspieranie zrównoważonego rozwoju gospodarczego, społecznego oraz środowiskowego krajów rozwijających się.

⁴ Dz.U. C [...] z [...], s. [...].

- (2) Wysoki poziom ochrony środowiska i poprawa jego jakości oraz propagowanie podstawowych wartości europejskich należą do priorytetów Unii, jak określono w komunikacie Komisji dotyczącym Europejskiego Zielonego Ładu⁵. Cele te wymagają zaangażowania nie tylko organów publicznych, ale także podmiotów prywatnych, w szczególności przedsiębiorstw.
- (3) W swoim komunikacie „Silna Europa socjalna na rzecz sprawiedliwej transformacji”⁶ Komisja zobowiązała się do udoskonalenia europejskiej społecznej gospodarki rynkowej w celu przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji w kierunku zrównoważonego rozwoju. Niniejsza dyrektywa przyczyni się również do realizacji Europejskiego filaru praw socjalnych, który wspiera prawa zapewniające uczciwe warunki pracy. Stanowi ona część polityk i strategii UE związanych z propagowaniem godnej pracy na całym świecie, w tym w globalnych łańcuchach wartości, o czym mowa w komunikacie Komisji w sprawie godnej pracy na całym świecie⁷.
- (4) Kluczem do sukcesu w realizacji celów Unii w zakresie zrównoważonego rozwoju jest postępowanie przedsiębiorstw działających we wszystkich sektorach gospodarki, ponieważ przedsiębiorstwa unijne, zwłaszcza duże, polegają na globalnych łańcuchach wartości. Ochrona praw człowieka i ochrona środowiska również leżą w interesie przedsiębiorstw, w szczególności biorąc pod uwagę rosnącą świadomość konsumentów i inwestorów w tych obszarach. Na poziomie unijnym⁸ oraz krajowym⁹ istnieje już szereg inicjatyw wspierających przedsiębiorstwa działające na rzecz transformacji zorientowanej na wartości.

⁵ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Europejski Zielony Ład” (COM/2019/640 final).

⁶ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Silna Europa socjalna na rzecz sprawiedliwej transformacji (COM/2020/14 final).

⁷ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie godnej pracy na całym świecie na rzecz globalnej sprawiedliwej transformacji i trwałej odbudowy, COM(2022) 66 final.

⁸ „Enterprise Models and the EU agenda” („Modele przedsiębiorstw i agenda UE”), CEPS Policy Insights, nr PI2021-02/ styczeń 2021.

⁹ Np. <https://www.economie.gouv.fr/entreprises/societe-mission>

- (5) Istniejące normy międzynarodowe dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej stanowią, że przedsiębiorstwa powinny chronić prawa człowieka, i określają, w jaki sposób przedsiębiorstwa powinny dbać o ochronę środowiska we wszystkich swoich działaniach i łańcuchach wartości. W Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka¹⁰ stwierdzono, że przedsiębiorstwa odpowiadają za dochowanie należytej staranności w zakresie praw człowieka poprzez identyfikowanie niekorzystnych skutków ich działalności dla praw człowieka, zapobieganie tym skutkom i ich łagodzenie oraz poprzez rozliczanie się z tego, w jaki sposób reagują na te skutki. Zgodnie z tymi wytycznymi przedsiębiorstwa powinny unikać naruszania praw człowieka i reagować na niekorzystne skutki dla praw człowieka, które to skutki te przedsiębiorstwa spowodowały, do których się przyczyniły lub z którymi są związane w ramach własnej działalności, w jednostkach zależnych oraz za pośrednictwem bezpośrednich i pośrednich relacji biznesowych.
- (6) Koncepcję należytej staranności w zakresie praw człowieka sprecyzowano i rozwinięto w Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych¹¹, w których rozszerzono stosowanie należytej staranności na kwestie związane ze środowiskiem i ładem korporacyjnym. Wytyczne OECD dotyczące odpowiedzialnego zachowania biznesowego oraz wytyczne sektorowe¹² stanowią uznane na arenie międzynarodowej ramy określające praktyczne kroki w zakresie należytej staranności, które mają pomóc przedsiębiorstwom w identyfikowaniu rzeczywistych i potencjalnych skutków w ramach ich działalności, łańcuchów dostaw i innych relacji biznesowych, zapobieganiu tym skutkom, łagodzeniu ich i rozliczaniu się z tego, jak na te skutki reagują. Koncepcja należytej staranności stanowi również integralną część zaleceń zawartych w Trójstronnej deklaracji zasad dotyczących przedsiębiorstw międzynarodowych i polityki społecznej przyjętej przez Międzynarodową Organizację Pracy¹³.

¹⁰ Organizacja Narodów Zjednoczonych, „Wytyczne dotyczące biznesu i praw człowieka: wdrażanie dokumentu ramowego ONZ »Chronić, szanować i naprawiać«” (2011), dokument dostępny pod adresem

https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf

¹¹ Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych, zaktualizowana edycja z 2011 r., dokument dostępny pod adresem: <http://mneguidelines.oecd.org/guidelines/>.

¹² Wytyczne OECD dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, 2018, oraz wytyczne dla poszczególnych sektorów, dostępne pod adresem <https://www.oecd.org/investment/duediligence-guidance-for-responsible-business-conduct.htm>.

¹³ Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw międzynarodowych i polityki społecznej, przyjęta przez Międzynarodową Organizację Pracy, piąta edycja, 2017, dokument dostępny pod adresem: https://www.ilo.org/empent/Publications/WCMS_094386/lang--en/index.htm.

- (7) Cele ONZ w zakresie zrównoważonego rozwoju¹⁴, przyjęte w 2015 r. przez wszystkie państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych, obejmują cele służące promowaniu trwałego, inkluzywnego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Unia zobowiązała się do realizacji celów ONZ w zakresie zrównoważonego rozwoju. Sektor prywatny przyczynia się do realizacji tych celów.
- (8) W porozumieniach międzynarodowych zawartych na podstawie Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, których Unia i państwa członkowskie są stronami, takich jak porozumienie paryskie na podstawie Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu przyjęte w dniu 12 grudnia 2015 r. („porozumienie paryskie”)¹⁵ i niedawny pakt klimatyczny z Glasgow¹⁶, wskazano konkretne sposoby przeciwdziałania zmianie klimatu i utrzymania globalnego ocieplenia na poziomie nieprzekraczającym 1,5°C. Oprócz konkretnych działań, których podjęcia oczekuje się od wszystkich sygnatariuszy, za kluczową dla osiągnięcia tych celów postrzega się rolę sektora prywatnego, w szczególności jego strategii inwestycyjnych.

¹⁴ https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.

¹⁵ Dz.U. L 282 z 19.10.2016, s. 4.
https://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/english_paris_agreement.pdf

¹⁶ Pakt klimatyczny z Glasgow, przyjęty 13 listopada 2021 r. podczas COP26 w Glasgow,
https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2021_L16_adv.pdf.
https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2021_L16_adv.pdf.

- (9) W rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119¹⁷ Unia zobowiązała się prawnie również do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz do zredukowania emisji o co najmniej 55 % do 2030 r. Oba te zobowiązania wymagają zmiany sposobu, w jaki przedsiębiorstwa organizują produkcję i zaopatrują się. W przygotowanym przez Komisję Planie w zakresie celów klimatycznych na 2030 r.¹⁸ przedstawiono modele pokazujące różne poziomy redukcji emisji wymagane w różnych sektorach gospodarki – chociaż we wszystkich scenariuszach należy dokonać znacznych redukcji we wszystkich sektorach, jeżeli Unia ma osiągnąć swoje cele klimatyczne. W planie podkreślono również, że „zmiany w zasadach i praktykach ładu korporacyjnego, w tym w zakresie zrównoważonych finansów, sprawią, że właściciele i kierownicy przedsiębiorstw będą w swoich działaniach i strategiach nadawać priorytetowe znaczenie celom w zakresie zrównoważonego rozwoju”. W komunikacie z 2019 r. w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu¹⁹ określono, że wszystkie działania i polityki UE powinny zostać połączone, aby pomóc Unii w osiągnięciu pomyślnej i sprawiedliwej transformacji ku zrównoważonej przyszłości. Określono w nim również, że ramy ładu korporacyjnego powinny w większym stopniu uwzględniać zrównoważony charakter działalności.
- (10) Zgodnie z komunikatem Komisji w sprawie budowania Europy odpornej na zmianę klimatu²⁰, w którym przedstawiono unijną strategię przystosowania do zmiany klimatu, nowe decyzje inwestycyjne i polityczne powinny być podejmowane z uwzględnieniem kwestii klimatu i dostosowane do przyszłych wyzwań, także w przypadku większych przedsiębiorstw zarządzających łańcuchami wartości. Niniejsza dyrektywa powinna być spójna z tą strategią. Należy również zapewnić spójność z dyrektywą Komisji [...] zmieniającą dyrektywę 2013/36/UE w odniesieniu do uprawnień nadzorczych, sankcji, oddziałów z państw trzecich i ryzyk środowiskowych, społecznych i z zakresu ładu korporacyjnego (dyrektywa w sprawie wymogów kapitałowych)²¹, w której określono jasne wymogi dotyczące zasad zarządzania bankami, w tym wiedzy na temat ryzyk środowiskowych, społecznych i z zakresu ładu korporacyjnego na poziomie zarządu.

¹⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia ram na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmiany rozporządzeń (WE) nr 401/2009 i (UE) 2018/1999 (Europejskie prawo o klimacie) (Dz.U. L 243 z 9.7.2021, s. 1).

¹⁸ SWD/2020/176 final.

¹⁹ COM/2019/640 final.

²⁰ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Budując Europę odporną na zmianę klimatu – nowa Strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu” (COM/2021/82 final), dostępny pod adresem <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52021DC0082>

²¹ Dz.U. C [...] z [...], s. [...].

- (11) Inicjatywy dotyczące zrównoważonego ładu korporacyjnego znalazły się wśród elementów następujących strategii: Plan działania dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym²², unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030²³, strategia „Od pola do stołu”²⁴, strategia w zakresie chemikaliów²⁵, „Aktualizacja nowej strategii przemysłowej z 2020 r. – tworzenie silniejszego jednolitego rynku sprzyjającego odbudowie Europy”²⁶, przemysł 5.0²⁷, Plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych²⁸ i przegląd polityki handlowej z 2021 r.²⁹
- (12) Niniejsza dyrektywa jest spójna z Planem działania UE dotyczącym praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024³⁰. Jako jeden z priorytetów wskazano w tym planie działania zwiększenie zaangażowania Unii w aktywne promowanie globalnego wdrożenia wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka oraz innych odpowiednich wytycznych międzynarodowych, takich jak Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych, m.in. poprzez propagowanie odpowiednich standardów należytej staranności.

²² Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy (COM/2020/98 final).

²³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 – Przywracanie przyrody do naszego życia (COM/2020/380 final).

²⁴ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Strategia „od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego (COM/2020/381 final).

²⁵ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Strategia w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności na rzecz nietoksycznego środowiska, COM(2020) 667 final.

²⁶ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów [Aktualizacja nowej strategii przemysłowej z 2020 r. – tworzenie silniejszego jednolitego rynku sprzyjającego odbudowie Europy](#)” (COM/2021/350 final).

²⁷ Przemysł 5.0; https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/industrial-research-and-innovation/industry-50_en

²⁸ <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/pl/>

²⁹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Przegląd polityki handlowej – otwarta, zrównoważona i asertywna polityka handlowa (COM/2021/66 final).

³⁰ Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady „Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024” (JOIN/2020/5 final).

- (13) W rezolucji z 10 marca 2021 r. Parlament Europejski wezwał Komisję do zaproponowania unijnych przepisów dotyczących kompleksowego obowiązku przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności³¹. W konkluzjach Rady w sprawie praw człowieka i godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw z 1 grudnia 2020 r.³² wezwano Komisję do przedstawienia wniosku dotyczącego unijnych ram prawnych w zakresie zrównoważonego ładu korporacyjnego, w tym międzysektorowych obowiązków przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności w globalnych łańcuchach dostaw. Parlament Europejski wzywa do doprecyzowania obowiązków dyrektorów również w swoim sprawozdaniu z własnej inicjatywy w sprawie zrównoważonego ładu korporacyjnego przyjętym 2 grudnia 2020 r. We wspólnej deklaracji dotyczącej priorytetów legislacyjnych UE na 2022 r.³³ Parlament Europejski, Rada Unii Europejskiej i Komisja zobowiązały się do stworzenia gospodarki, która służy ludziom, oraz do udoskonalenia ram regulacyjnych dotyczących zrównoważonego ładu korporacyjnego.
- (14) Niniejsza dyrektywa ma na celu zapewnienie, aby przedsiębiorstwa działające na rynku wewnętrznym przyczyniały się do zrównoważonego rozwoju i transformacji gospodarek i społeczeństw w stronę modelu zrównoważonego poprzez identyfikację potencjalnych lub rzeczywistych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska związanych z działalnością własną przedsiębiorstw, działalnością ich jednostek zależnych i ich partnerów biznesowych w łańcuchach działalności przedsiębiorstw, zapobieganie tym skutkom, ich łagodzenie oraz usuwanie i minimalizowanie. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla spoczywającego na państwach członkowskich obowiązku poszanowania i ochrony praw człowieka i środowiska na mocy prawa międzynarodowego.

³¹ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2021 r. zawierająca zalecenia dla Komisji dotyczące należytej staranności i odpowiedzialności przedsiębiorstw (2020/2129(INL)), P9_TA(2021)0073, dokument dostępny pod adresem https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0073_PL.html

³² Konkluzje Rady z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie praw człowieka i godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw (13512/20).

³³ Wspólna deklaracja Parlamentu Europejskiego, Rady Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej – Priorytety legislacyjne UE na 2022 r., dokument dostępny pod adresem [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32021C1221\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32021C1221(01))

- (14a) Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla obowiązków w dziedzinie praw człowieka, ochrony środowiska i zmiany klimatu wynikających z innych aktów ustawodawczych Unii. Jeżeli przepisy niniejszej dyrektywy okazałyby się sprzeczne z przepisami innego aktu ustawodawczego Unii służącego realizacji tych samych celów i przewidującego szerzej zakrojone lub precyzyjniej określone obowiązki, pierwszeństwo powinny mieć przepisy takiego innego aktu ustawodawczego Unii w zakresie, w jakim są one sprzeczne z przepisami niniejszej dyrektywy, przy czym przepisy takiego innego aktu powinny mieć zastosowanie do tych konkretnych obowiązków przewidzianych w niniejszej dyrektywie. Przykłady tych obowiązków w aktach ustawodawczych Unii obejmują obowiązki określone w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/821 (rozporządzenie w sprawie minerałów z regionów ogarniętych konfliktami)³⁴, [wniosku dotyczącym rozporządzenia w sprawie baterii³⁵] lub [wniosku dotyczącym rozporządzenia w sprawie łańcuchów dostaw niepowodujących wylesiania³⁶].
- (14b) Aby uwzględnić specyfikę systemów emerytalno-rentowych i systemów zabezpieczenia społecznego w różnych państwach członkowskich, państwa członkowskie powinny zdecydować, czy stosować niniejszą dyrektywę do swoich instytucji prowadzących systemy zabezpieczenia społecznego na mocy mającego zastosowanie prawa Unii.

³⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/821 z dnia 17 maja 2017 r. ustanawiające obowiązki w zakresie należytej staranności w łańcuchu dostaw unijnych importerów cyny, tantalu i wolframu, ich rud oraz złota pochodzących z obszarów dotkniętych konfliktami i obszarów wysokiego ryzyka (Dz.U. L 130 z 19.5.2017, s. 1–20).

³⁵ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie baterii i zużytych baterii, uchylającego dyrektywę 2006/66/WE i zmieniającego rozporządzenie (UE) 2019/1020 (COM/2020/798 final).

³⁶ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie udostępniania na rynku unijnym i wywozu z Unii niektórych towarów i produktów związanych z wylesianiem i degradacją lasów oraz uchylecia rozporządzenia (UE) nr 995/2010 (COM/2021/706 final).

- (15) Przedsiębiorstwa powinny podjąć odpowiednie kroki w celu ustanowienia i stosowania środków należytej staranności w odniesieniu do własnej działalności, swoich jednostek zależnych, a także swoich bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych w całym łańcuchu swojej działalności zgodnie z przepisami niniejszej dyrektywy. Niniejsza dyrektywa nie powinna wymagać od przedsiębiorstw zagwarantowania, że – bez względu na sytuację – niekorzystne skutki nigdy nie wystąpią lub że zostaną zatrzymane. Przedsiębiorstwo może nie być w stanie osiągnąć takiego rezultatu na przykład w odniesieniu do partnerów biznesowych, gdy niekorzystny skutek jest wynikiem ingerencji państwa. Dlatego też główne zobowiązania określone w niniejszej dyrektywie powinny być „zobowiązaniami starannego działania”. Przedsiębiorstwo powinno zastosować odpowiednie środki, co do których można w uzasadniony sposób oczekiwać, że pozwolą zapobiec niekorzystnemu skutkowi lub go zminimalizować w okolicznościach dotyczących danego przypadku. Należy wziąć pod uwagę specyfikę działalności biznesowej danego przedsiębiorstwa i jego łańcucha działalności, sektor lub obszar geograficzny, w którym działają jego partnerzy biznesowi, możliwości wywierania przez przedsiębiorstwo wpływu na jego bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych oraz to, czy przedsiębiorstwo mogłoby zwiększyć swoje możliwości wywierania wpływu.
- (16) Procedura należytej staranności przedstawiona w niniejszej dyrektywie powinna obejmować sześć kroków określonych w Wytocznych OECD dotyczących należytej staranności w obszarze odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, które obejmują środki w zakresie należytej staranności stosowane przez przedsiębiorstwa w celu identyfikacji niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska oraz reagowania na te skutki. Obejmuje to następujące etapy: 1) uwzględnianie należytej staranności w politykach i systemach zarządzania; 2) identyfikację i ocenę niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska; 3) zapobieganie rzeczywistym i potencjalnym niekorzystnym skutkom dla praw człowieka i środowiska oraz zatrzymanie lub zminimalizowanie tych skutków; 4) ocenę skuteczności środków; 5) komunikację; 6) zapewnienie środków zaradczych.

(16a) Aby zwiększyć skuteczność należytej staranności i zmniejszyć obciążenie przedsiębiorstw, powinny one być uprawnione do dzielenia się zasobami i informacjami w ramach swoich odnośnych grup przedsiębiorstw i z innymi podmiotami prawnymi, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i unijnym. Ponadto należy zezwolić jednostce dominującej objętej zakresem niniejszej dyrektywy na wypełnianie niektórych obowiązków w zakresie należytej staranności również w imieniu jej jednostek zależnych objętych zakresem niniejszej dyrektywy. Ponieważ jednostka dominująca wypełniałaby te obowiązki w zakresie należytej staranności w imieniu jednostek zależnych, jednostki zależne powinny być zobowiązane wyłącznie do wypełniania obowiązków, które – ze względu na ich charakter – muszą być wypełniane na poziomie jednostki zależnej. Możliwość wypełnienia obowiązków na poziomie grupy powinna być ograniczona do sytuacji, w których zarówno jednostki dominujące, jak i jednostki zależne są objęte zakresem niniejszej dyrektywy. Ograniczenie to jest niezbędne do celów administracyjnego egzekwowania przepisów, w przypadku gdy – oprócz obowiązków nadal spoczywających na jednostkach zależnych – jednostka dominująca powinna być odpowiedzialna za wypełnianie obowiązków w zakresie należytej staranności. Organ sprawujący nadzór nad jednostką dominującą powinien być właściwy do monitorowania i oceny wypełniania obowiązków w zakresie należytej staranności w odniesieniu do całej grupy, oprócz obowiązków nadal spoczywających na jednostkach zależnych, w którym to przypadku właściwym organem nadzorczym powinien być organ właściwy dla danej jednostki zależnej. Jeżeli jednostka zależna nie jest objęta zakresem niniejszej dyrektywy, jednostka dominująca nie może wypełniać obowiązków w zakresie należytej staranności w imieniu jednostki zależnej, ponieważ jednostka zależna nie ma obowiązków w zakresie należytej staranności. W takim przypadku jednostka dominująca powinna objąć działalność jednostki zależnej w ramach własnych obowiązków w zakresie należytej staranności. Jeżeli jednostki zależne są objęte zakresem stosowania niniejszej dyrektywy, ale jednostka dominująca nie jest, odnośne jednostki zależne nadal powinny mieć możliwość dzielenia się zasobami i informacjami w ramach grupy przedsiębiorstw. Niemniej jednak jednostki zależne byłyby odpowiedzialne za wypełnienie obowiązków w zakresie należytej staranności wynikających z niniejszej dyrektywy.

- (16b) Wypełnienie obowiązków w zakresie należytej staranności na poziomie grupy powinno pozostawać bez uszczerbku dla odpowiedzialności cywilnej jednostek zależnych w odniesieniu do osób, którym wyrządzono szkodę. Jeżeli spełnione są przesłanki odpowiedzialności cywilnej, jednostka zależna mogłaby zostać pociągnięta do odpowiedzialności za powstałe szkody, niezależnie od tego, czy obowiązki w zakresie należytej staranności zostały wykonane przez jednostkę zależną, czy przez jednostkę dominującą w imieniu jednostki zależnej.
- (16c) Zgodnie z obowiązującym prawem Unii, przy wymianie informacji w celu wypełnienia obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy przedsiębiorstwa lub podmioty prawne nie powinny być zobowiązane do ujawniania swoim partnerom biznesowym informacji uznawanych za tajemnicę przedsiębiorstwa zgodnie z definicją w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/943³⁷.
- (17) Niekorzystne skutki dla praw człowieka i środowiska mogą wystąpić we własnej działalności przedsiębiorstw, działalności ich jednostek zależnych oraz ich partnerów biznesowych w ich łańcuchach działalności, w szczególności na poziomie pozyskiwania surowców, produkcji lub na poziomie usuwania produktów bądź unieszkodliwiania odpadów. Aby należyta staranność wywarła istotny wpływ, powinna obejmować niekorzystne skutki dla praw człowieka i środowiska powstające w przeważającej części cyklu życia produkcji, użytkowania i usuwania produktów lub świadczenia usług, na poziomie własnej działalności przedsiębiorstw, działalności ich jednostek zależnych oraz ich partnerów biznesowych w ich łańcuchach działalności.

³⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/943 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic przedsiębiorstwa) przed ich bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem (Dz.U. L 157 z 15.6.2016, s. 1).

(18) Łańcuch działalności powinien obejmować działalność związaną z produkcją i dostawą towarów lub świadczeniem usług przez przedsiębiorstwo, co powinno obejmować działalność bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych, którzy projektują, wydobywają, produkują, transportują, przechowują i dostarczają surowce, produkty, części produktów lub świadczą usługi na rzecz przedsiębiorstwa, które są niezbędne do prowadzenia działalności przedsiębiorstwa. Łańcuch działalności powinien także obejmować działalność bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych, którzy dystrybuują, transportują, przechowują i usuwają dany produkt, w tym między innymi demontaż produktu, jego recykling, kompostowanie lub składowanie, jeżeli działalność taka jest prowadzona na rzecz przedsiębiorstwa lub w jego imieniu. Aby zapewnić wykonalność obowiązków w zakresie należytej staranności, należy wyłączyć usuwanie produktu przez konsumentów. Ponadto łańcuch działalności nie powinien obejmować dystrybucji, transportu, przechowywania i usuwania produktu, który podlega kontroli wywozu przeprowadzanej przez państwo członkowskie, co oznacza albo kontrolę wywozu na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/821³⁸, albo kontrolę wywozu broni, amunicji lub materiałów wojennych w ramach krajowej kontroli wywozu, po zezwoleniu na wywóz produktu.

³⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/821 z dnia 20 maja 2021 r. ustanawiające unijny system kontroli wywozu, pośrednictwa, pomocy technicznej, tranzytu i transferu produktów podwójnego zastosowania (Dz.U. L 206 z 11.6.2021, s. 1).

(19) W odniesieniu do regulowanych przedsiębiorstw finansowych definicja terminu „łańcucha działalności” [...] **powinna również obejmować świadczenie** usług finansowych [...] w **rozumieniu niniejszej dyrektywy, jeżeli dane państwo członkowskie postanowi stosować niniejszą dyrektywę również do świadczenia takich usług. W takim przypadku definicję terminu „łańcuch działalności”** należy dostosować do ich specyfiki w celu uwzględnienia działalności, która polega na alokowaniu kapitału i zapewnianiu ochrony ubezpieczeniowej w gospodarce realnej. W związku z tym nie należy włączać do definicji terminu „łańcuch działalności” usług finansowych innych niż te, które bezpośrednio skutkują alokacją kapitału lub pokryciem ryzyka za pomocą ubezpieczenia lub reasekuracji. Jeżeli chodzi o regulowane przedsiębiorstwa finansowe świadczące usługi finansowe, „łańcuch działalności” w odniesieniu do świadczenia takich usług powinien być ograniczony do działalności kontrahentów otrzymujących takie usługi oraz ich jednostek zależnych korzystających z danej usługi, i których działalność jest związana z daną usługą. Nie należy uwzględniać działalności partnerów biznesowych w łańcuchach działalności tych kontrahentów. Kontrahentów będących gospodarstwami domowymi lub osobami fizycznymi niedziałającymi w ramach działalności zawodowej lub gospodarczej ani małych i średnich przedsiębiorstw nie należy uznawać za część łańcucha działalności przedsiębiorstwa finansowego.

(20) [...]

(21) Zgodnie z niniejszą dyrektywą do przestrzegania należytej staranności powinny być zobowiązane przedsiębiorstwa, które mają siedzibę w Unii, zatrudniają średnio ponad 500 pracowników i które – w ostatnim roku obrotowym, za który roczne sprawozdanie finansowe zostało lub powinno być zostać przyjęte – osiągnęły przychody netto ze sprzedaży w skali światowej powyżej 150 mln EUR, pod warunkiem że przedsiębiorstwa te spełniają te kryteria przez dwa kolejne lata obrotowe. W odniesieniu do przedsiębiorstw, które nie spełniają tych kryteriów, ale które zatrudniały średnio ponad 250 pracowników i osiągnęły przychody netto ze sprzedaży w skali światowej powyżej 40 mln EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy oraz które działają w co najmniej jednym sektorze o dużym wpływie, pod warunkiem że przedsiębiorstwa te spełniają te kryteria przez dwa kolejne lata obrotowe, należyta staranność należy zacząć stosować trzy lata po zakończeniu okresu transpozycji niniejszej dyrektywy, aby zapewnić więcej czasu na dostosowanie. W celu zapewnienia proporcjonalnego rozkładu obciążeń, przedsiębiorstwa działające w sektorach o dużym wpływie powinny zostać zobowiązane do przestrzegania bardziej ukierunkowanej należytej staranności. Przy obliczaniu liczby pracowników w przedsiębiorstwie będącym użytkownikiem należy uwzględniać pracowników tymczasowych, w tym pracowników delegowanych na podstawie art. 1 ust. 3 lit. c) dyrektywy 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady³⁹, zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2018/957/UE⁴⁰. Pracownicy delegowani na podstawie art. 1 ust. 3 lit. a) i b) dyrektywy 96/71/WE, zmienionej dyrektywą 2018/957/UE, powinni być uwzględniani wyłącznie przy obliczaniu liczby pracowników przedsiębiorstwa wysyłającego. Pracownicy sezonowi powinni być uwzględniani przy obliczaniu liczby pracowników proporcjonalnie do liczby miesięcy, w których są zatrudnieni.

³⁹ Dyrektywa 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 1996 r. dotycząca delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz.U. L 18 z 21.1.1997, s. 1).

⁴⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/957 z dnia 28 czerwca 2018 r. zmieniająca dyrektywę 96/71/WE dotyczącą delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz.U. L 173 z 9.7.2018, s. 16).

(22) Aby odzwierciedlić obszary priorytetowe działań międzynarodowych mających na celu zajęcie się kwestiami związanymi z prawami człowieka i środowiskiem, dobór sektorów o dużym wpływie do celów niniejszej dyrektywy powinien opierać się na istniejących sektorowych wytycznych OECD dotyczących należytej staranności. Do celów niniejszej dyrektywy za sektory o dużym wpływie należy uznać następujące sektory: produkcja wyrobów tekstylnych, skór i wyrobów ze skór wyprawionych (w tym obuwia) oraz sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia; rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo (w tym akwakultura), produkcja artykułów spożywczych i napojów oraz sprzedaż hurtowa płodów rolnych, żywych zwierząt, drewna, żywności i napojów; wydobywanie zasobów mineralnych bez względu na miejsce ich wydobycia (w tym ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla kamiennego, węgla brunatnego (lignitu), metali i rud metali, jak również wszystkich innych minerałów niemetalicznych i produktów z kamieniołomów), produkcja podstawowych wyrobów metalowych, wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych i metalowych wyrobów gotowych (z wyłączeniem maszyn i urządzeń) oraz sprzedaż hurtowa surowców mineralnych, podstawowych produktów mineralnych i półproduktów mineralnych (w tym metali i rud metali, materiałów budowlanych, paliw, chemikaliów i pozostałych półproduktów). Sektory te należy rozumieć jako obejmujące powiązane sektory działalności gospodarczej związane z mającą zastosowanie statystyczną klasyfikacją działalności gospodarczej ustanowioną rozporządzeniem (WE) nr 1893/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady⁴¹. Jeżeli chodzi o sektor finansowy, to ze względu na jego specyfikę – w szczególności w odniesieniu do łańcucha działalności i oferowanych usług – nawet jeśli jest on objęty sektorowymi wytycznymi OECD, nie powinno się go zaliczać do sektorów o dużym wpływie objętych niniejszą dyrektywą. Jednocześnie należy szerzej uwzględnić rzeczywiste i potencjalne niekorzystne skutki w tym sektorze poprzez włączenie do zakresu również bardzo dużych przedsiębiorstw, które są regulowanymi przedsiębiorstwami finansowymi, nawet jeśli nie mają formy prawnej z ograniczoną odpowiedzialnością.

⁴¹ Rozporządzenie (WE) nr 1893/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczej NACE Rev. 2 i zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3037/90 oraz niektóre rozporządzenia WE w sprawie określonych dziedzin statystycznych (Dz.U. L 393 z 30.12.2006, s. 1).

- (23) Aby w pełni osiągnąć cele niniejszej dyrektywy dotyczące praw człowieka i niekorzystnych skutków dla środowiska w odniesieniu do działalności przedsiębiorstw, działalności ich jednostek zależnych i ich partnerów biznesowych w łańcuchach działalności przedsiębiorstw, należy objąć jej zakresem również przedsiębiorstwa z państw trzecich, które prowadzą znaczącą działalność w UE. W szczególności dyrektywa powinna mieć zastosowanie do przedsiębiorstw z państw trzecich, które osiągnęły w Unii przychody netto ze sprzedaży w wysokości co najmniej 150 mln EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy lub przychody netto ze sprzedaży w wysokości ponad 40 mln EUR, ale mniej niż 150 mln EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy, pod warunkiem że co najmniej 20 mln EUR zostało osiągniętych w co najmniej jednym z sektorów o dużym wpływie. Przedsiębiorstwa muszą spełniać te kryteria przez dwa kolejne lata obrotowe.
- (24) Do określenia zakresu stosowania w odniesieniu do przedsiębiorstw z państw trzecich należy wybrać opisane kryterium przychodu, ponieważ tworzy ono terytorialny związek między przedsiębiorstwami z państw trzecich a terytorium Unii. Przychód stanowi wskaźnik zastępczy oddziaływań, jakie działalność tych przedsiębiorstw mogłaby mieć na rynku wewnętrznym. Zgodnie z prawem międzynarodowym takie oddziaływania uzasadniają stosowanie prawa Unii do przedsiębiorstw z państw trzecich. Aby zapewnić odpowiednie określenie przychodu odnośnych przedsiębiorstw, należy stosować metody obliczania przychodu netto ze sprzedaży dotyczące przedsiębiorstw z państw trzecich określone w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2013/34⁴². Jednocześnie aby zapewnić skuteczne egzekwowanie niniejszej dyrektywy, w celu określenia, które przedsiębiorstwa z państw trzecich są objęte niniejszą dyrektywą, nie należy stosować progu dotyczącego liczby pracowników, ponieważ pojęcie „pracowników” stosowane do celów niniejszej dyrektywy opiera się na prawie Unii i nie mogłoby być łatwo transponowane poza Unią. Wobec braku jasnych i spójnych metod – w tym w ramach standardów rachunkowości – ustalania liczby pracowników przedsiębiorstw z państw trzecich, taki próg dotyczący liczby pracowników skutkowałby więc brakiem pewności prawa i byłby trudny do zastosowania dla organów nadzorczych.

⁴² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG (Dz.U. L 182 z 29.6.2013, s. 19).

Definicja przychodu powinna być oparta na dyrektywie 2013/34/UE, w której określono już metody obliczania przychodu netto ze sprzedaży dla przedsiębiorstw spoza Unii, ponieważ w międzynarodowych standardach rachunkowości również stosuje się podobne definicje przychodu i dochodu. W celu zapewnienia, aby organ nadzorczy wiedział, które przedsiębiorstwa z państw trzecich osiągają w Unii przychód wymagany do objęcia zakresem stosowania niniejszej dyrektywy, niniejsza dyrektywa powinna wymagać, aby upoważniony przedstawiciel przedsiębiorstwa z państwa trzeciego lub samo przedsiębiorstwo przekazali informację o tym, że dane przedsiębiorstwo jest przedsiębiorstwem wchodzącym w zakres niniejszej dyrektywy, organowi nadzorcemu w państwie członkowskim, w którym upoważniony przedstawiciel przedsiębiorstwa z państwa trzeciego ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, oraz, gdy jest to inny organ, organowi nadzorcemu w państwie członkowskim, w którym przedsiębiorstwo osiągnęło największą część przychodów netto ze sprzedaży w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy. Jeżeli jest to konieczne do ustalenia, w którym państwie członkowskim przedsiębiorstwo z państwa trzeciego osiągnęło największą część przychodów netto ze sprzedaży w Unii, państwo członkowskie może zwrócić się do Komisji o informacje na temat przychodów netto ze sprzedaży osiągniętych przez dane przedsiębiorstwo z państwa trzeciego w Unii. Komisja powinna ustanowić system zapewniający taką wymianę informacji.

(25) Aby w znaczący sposób przyczynić się do transformacji w stronę modelu zrównoważonego, należyta staranność określona w niniejszej dyrektywie powinna być stosowana względem niekorzystnych skutków dla praw człowieka, które to skutki dotyczą osób i wynikają z naruszenia jednego z praw zapisanych w instrumentach międzynarodowych wymienionych w części I sekcja 1 załącznika I do niniejszej dyrektywy. Aby zapewnić kompleksowe uwzględnienie praw człowieka, naruszenie jednego z praw człowieka niewymienionych wyraźnie w części I sekcja 1 załącznika I, którego to naruszenia może dopuścić się przedsiębiorstwo, jego jednostka zależna lub partner biznesowy i które bezpośrednio godzi w interes prawny chroniony instrumentami dotyczącymi praw człowieka i wymienionymi w części I sekcja 2 załącznika I, powinno się również zaliczać do niekorzystnych skutków dla praw człowieka objętych zakresem niniejszej dyrektywy, pod warunkiem że można przyjąć, iż przedsiębiorstwo mogło być racjonalnie zidentyfikować takie naruszenie praw człowieka w ramach swojej własnej działalności, działalności swojej jednostki zależnej i działalności swoich partnerów biznesowych, z uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności konkretnego przypadku, takich jak charakter i zakres działalności biznesowej przedsiębiorstwa i jego łańcucha działalności, sektor gospodarki oraz kontekst geograficzny i operacyjny. Należyta staranność powinna ponadto obejmować niekorzystne skutki dla środowiska wynikające z naruszenia jednego z zakazów i zobowiązań wymienionych w części II załącznika I do niniejszej dyrektywy.

- (26) Przy ocenie niekorzystnych skutków dla praw człowieka, przedsiębiorstwa mają do dyspozycji wytyczne, w których przedstawiono, w jaki sposób działalność tych przedsiębiorstw może powodować skutki dla praw człowieka i jaka filozofia zarządzania przedsiębiorstwem jest zabroniona zgodnie z prawami człowieka uznawanymi na arenie międzynarodowej. Wytyczne takie zawarto na przykład w Ramach sprawozdawczości zgodnej z wytycznymi ONZ dotyczącymi biznesu i praw człowieka⁴³, w Podręczniku ONZ dotyczącym interpretacji wytycznych⁴⁴ lub w przewodniku pt. „Human Rights Translated 2.0: A Business Reference Guide”⁴⁵.
- (26a) Aby w sposób rzetelny dochować należytej staranności w zakresie praw człowieka i środowiska, przedsiębiorstwa powinny konsultować się z zainteresowanymi stronami w trakcie całego procesu realizowania działań w zakresie należytej staranności. Zainteresowane strony danego przedsiębiorstwa powinny obejmować pracowników przedsiębiorstwa, pracowników jego jednostek zależnych, związki zawodowe i przedstawicieli pracowników, konsumentów oraz inne osoby, grupy, społeczności lub podmioty, na których prawa lub interesy mają lub mogą mieć wpływ produkty, usługi i działalność danego przedsiębiorstwa, jego jednostek zależnych lub jego partnerów biznesowych. Osobami, których mogłoby to dotyczyć, mogliby być np. obrońcy praw człowieka i środowiska w rozumieniu deklaracji Organizacji Narodów Zjednoczonych o obrońcach praw człowieka. Grupami lub społecznościami, których mogłoby to dotyczyć, mogłaby być np. ludność rdzenna chroniona na mocy Deklaracji Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach ludności rdzennej. Podmiotami, których mogłoby to dotyczyć, mogłoby być np. organizacje społeczeństwa obywatelskiego, krajowe instytucje zajmujące się prawami człowieka lub środowiskiem.

⁴³ https://www.ungpreporting.org/wp-content/uploads/2017/03/UNGP_RF-Ramy_sprawozdawczosci_z_przewodnikiem.pdf

⁴⁴ <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/RtRInterpretativeGuide.pdf>

⁴⁵ https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/HRT_2_0_EN.pdf

(27) Aby dochować należytej staranności w zakresie praw człowieka i środowiska w odniesieniu do swojej działalności, działalności swoich jednostek zależnych i działalności swoich partnerów biznesowych w łańcuchach działalności przedsiębiorstw, przedsiębiorstwa objęte niniejszą dyrektywą powinny uwzględnić należytą staranność w swoich politykach i systemach zarządzania ryzykiem, identyfikować potencjalne i rzeczywiste niekorzystne skutki dla praw człowieka i środowiska, zapobiegać im i je łagodzić, a także usuwać je i minimalizować ich skalę, ustanowić i stosować procedurę dotyczącą skarg, monitorować skuteczność wprowadzonych środków zgodnie z wymogami określonymi w niniejszej dyrektywie i publicznie informować o stosowanej przez siebie należytej staranności. W celu zapewnienia przedsiębiorstwom jasności w niniejszej dyrektywie należy wyraźnie rozróżnić w szczególności kroki mające na celu zapobieganie potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich łagodzenie oraz ich usuwanie lub, gdy nie jest to możliwe, minimalizowanie rzeczywistych niekorzystnych skutków.

(28) W celu zapewnienia, aby należyta staranność stanowiła część polityk przedsiębiorstw i ich systemów zarządzania ryzykiem, oraz zgodnie z odpowiednimi ramami międzynarodowymi, przedsiębiorstwa powinny uwzględnić należyta staranność w swoich politykach i systemach zarządzania ryzykiem oraz wdrożyć politykę należytej staranności. Polityka należytej staranności powinna zawierać opis podejścia przedsiębiorstwa, również w perspektywie długoterminowej, do kwestii należytej staranności, kodeks postępowania zawierający opis reguł i zasad, których powinni przestrzegać pracownicy przedsiębiorstwa i jego jednostek zależnych oraz, w stosownych przypadkach, bezpośredni lub pośredni partnerzy biznesowi przedsiębiorstwa, a także opis procesów wprowadzonych w celu wdrożenia należytej staranności, w tym środki podjęte w celu weryfikacji przestrzegania kodeksu postępowania i rozszerzenia jego stosowania na partnerów biznesowych. Kodeks postępowania powinien mieć zastosowanie w ramach wszystkich odpowiednich funkcji i działań przedsiębiorstwa, w tym w odniesieniu do decyzji dotyczących zamówień i zakupów. Przedsiębiorstwa powinny również aktualizować swoją politykę należytej staranności bez zbędnej zwłoki po wystąpieniu istotnej zmiany, a co najmniej raz na 24 miesiące. Istotną zmianę należy rozumieć jako taką zmianę *status quo* w odniesieniu do własnej działalności przedsiębiorstwa, działalności jego jednostek zależnych lub partnerów biznesowych, otoczenia prawnego lub biznesowego lub wszelką inną znaczącą zmianę w stosunku do sytuacji przedsiębiorstwa, co do której można zasadnie oczekiwać reakcji przedsiębiorstwa i aktualizacji jego polityki. Przykładem istotnej zmiany mogą być przypadki, w których przedsiębiorstwo prowadzi działalność w nowym sektorze gospodarki lub na nowym obszarze geograficznym, rozpoczyna produkcję nowych produktów lub zmienia sposób wytwarzania istniejących produktów z wykorzystaniem technologii o potencjalnie większych niekorzystnych skutkach lub zmienia swoją strukturę korporacyjną w drodze restrukturyzacji, połączeń lub przejęć. Uwzględnienie należytej staranności w systemach zarządzania ryzykiem należy rozumieć zgodnie z odpowiednimi ramami międzynarodowymi, aby zapewnić wprowadzenie i nadzorowanie obowiązków w zakresie należytej staranności. W celu wypełnienia tego obowiązku przedsiębiorstwom należy zezwolić na wewnętrzną organizację stosownie do ich potrzeb, np. poprzez wykorzystanie istniejących systemów zarządzania, ustanowienie systemu zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie lub utworzenie stanowiska urzędnika ds. praw człowieka i środowiska.

(29) W celu wypełnienia obowiązków w zakresie należytej staranności przedsiębiorstwa muszą zastosować odpowiednie środki w odniesieniu do identyfikacji niekorzystnych skutków, zapobiegania im i ich usuwania. „Odpowiedni środek” powinien oznaczać środek, dzięki któremu można osiągnąć cele w zakresie należytej staranności i który jest współmierny do stopnia dotkliwości i prawdopodobieństwa wystąpienia niekorzystnego skutku oraz do którego przedsiębiorstwo ma racjonalny dostęp, z uwzględnieniem okoliczności konkretnego przypadku, w tym charakteru i zakresu działalności biznesowej przedsiębiorstwa oraz charakterystyki sektora gospodarki i konkretnego partnera biznesowego. Jeżeli nie można uzyskać niezbędnych informacji ze względu na przeszkody faktyczne lub prawne, np. dlatego, że partner biznesowy odmawia udzielenia informacji i nie ma podstaw prawnych do wyegzekwowania takich informacji, okoliczności takie nie mogą obciążać przedsiębiorstwa.

(30) Zgodnie z obowiązkami w zakresie należytej staranności określonymi w niniejszej dyrektywie przedsiębiorstwo powinno zidentyfikować rzeczywiste lub potencjalne niekorzystne skutki dla praw człowieka i środowiska. Aby umożliwić kompleksową identyfikację niekorzystnych skutków, identyfikacja taka powinna się opierać na informacjach ilościowych i jakościowych. Na przykład, jeśli chodzi o niekorzystne skutki dla środowiska, przedsiębiorstwo powinno uzyskać informacje na temat warunków początkowych w miejscach lub obiektach o podwyższonym ryzyku w łańcuchach jego działalności. Przy identyfikacji niekorzystnych skutków przedsiębiorstwo powinno być w stanie najpierw sporządzić katalog wszystkich obszarów swojej działalności, działalności swoich jednostek zależnych oraz – w przypadku gdy istnieje związek z ich łańcuchami działalności – swoich partnerów biznesowych i, na podstawie wyników, przeprowadzić dogłębną ocenę koncentrującą się na obszarach, w których niekorzystne skutki mogą być najbardziej prawdopodobne lub najbardziej znaczące. Przy identyfikacji niekorzystnych skutków przedsiębiorstwo powinno wziąć pod uwagę ewentualne czynniki ryzyka, takie jak to, czy jednostka zależna lub partner biznesowy są przedsiębiorstwem, które naruszyło przepisy krajowe przyjęte zgodnie z niniejszą dyrektywą. Przedsiębiorstwo może uzyskać niezbędne informacje z decyzji organów nadzorczych zawierających kary, które powinny być publikowane przez organy nadzorcze, a także przez Europejską Sieć Organów Nadzorczych, tak aby udostępnić przedsiębiorstwom pojedyncze źródło informacji. Identyfikacja niekorzystnych skutków powinna obejmować przeprowadzanie oceny kontekstu w zakresie praw człowieka i środowiska w sposób dynamiczny i w regularnych odstępach czasu: bez zbędnej zwłoki po wystąpieniu istotnej zmiany, a co najmniej raz na 24 miesiące przez cały okres trwania działalności lub relacji. Istotną zmianę należy rozumieć jako taką zmianę *status quo* w odniesieniu do własnej działalności przedsiębiorstwa, działalności jego jednostek zależnych lub partnerów biznesowych, otoczenia prawnego lub biznesowego lub wszelką inną znaczącą zmianę w stosunku do sytuacji przedsiębiorstwa, łącznie z uzyskaniem informacji o niekorzystnym skutku z publicznie dostępnych źródeł lub w drodze konsultacji z zainteresowanymi stronami, co do której to zmiany można zasadnie oczekiwać, że przedsiębiorstwo zareaguje na nią i zidentyfikuje niekorzystne skutki, ewentualnie uszereguje je pod względem wagi oraz zapobiegnie im lub je złagodzi, bądź usunie je lub zminimalizuje ich zakres. Przykładem istotnej zmiany mogą być przypadki, w których przedsiębiorstwo prowadzi działalność w nowym sektorze gospodarki lub na nowym obszarze geograficznym, rozpoczyna produkcję nowych produktów lub zmienia sposób wytwarzania istniejących produktów z wykorzystaniem technologii o potencjalnie większych niekorzystnych skutkach lub zmienia swoją strukturę korporacyjną w drodze restrukturyzacji, połączeń lub przejęć. Regulowane przedsiębiorstwa finansowe świadczące usługi finansowe powinny identyfikować niekorzystne skutki jedynie przy opracowywaniu danej usługi i nie powinny być zobowiązane do oceny niekorzystnych skutków w sposób dynamiczny ani w regularnych odstępach czasu.

Identyfikując niekorzystne skutki, przedsiębiorstwa powinny również zidentyfikować i ocenić wpływ modelu biznesowego i strategii biznesowych partnera biznesowego, w tym praktyk handlowych, praktyk dotyczących zamówień i praktyk cenowych.

- (31) Aby uniknąć nadmiernego obciążenia mniejszych przedsiębiorstw działających w sektorach o dużym wpływie, które są objęte zakresem niniejszej dyrektywy, przedsiębiorstwa te powinny być zobowiązane do zidentyfikowania wyłącznie tych rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków, które są istotne dla danego sektora.
- (32) W przypadku gdy przedsiębiorstwo nie jest w stanie zapobiec wszystkim zidentyfikowanym rzeczywistym i potencjalnym niekorzystnym skutkom, złagodzić ich, usunąć lub zminimalizować w tym samym czasie w pełnym zakresie, powinno je uszeregować pod względem wagi w oparciu o stopień dotkliwości i prawdopodobieństwa wystąpienia danego niekorzystnego skutku. Zgodnie z odpowiednimi ramami międzynarodowymi stopień dotkliwości niekorzystnego skutku należy ocenić na podstawie jego wagi (skala niekorzystnego skutku), liczby osób lub zasięgu środowiskowego, których dotyczy dany skutek (zakres niekorzystnego skutku) oraz trudności w przywróceniu sytuacji sprzed wystąpienia skutku (nienaprawialny charakter niekorzystnego skutku). Z drugiej strony, rzeczywisty lub potencjalny wpływ przedsiębiorstwa na jego partnerów biznesowych, stopień udziału przedsiębiorstwa w niekorzystnym skutku, bliskość jednostki zależnej lub partnera biznesowego lub potencjalna odpowiedzialność przedsiębiorstwa nie są istotnymi czynnikami przy szeregowaniu niekorzystnych skutków pod względem wagi. W wyniku uszeregowania pod względem wagi, po zajęciu się najistotniejszymi niekorzystnymi skutkami w rozsądnym terminie, przedsiębiorstwo powinno być zobowiązane do zajęcia się mniej istotnymi niekorzystnymi skutkami. Przy ocenie rozsądnego terminu należy odpowiednio uwzględnić okoliczności konkretnego przypadku, w tym zasoby przedsiębiorstwa i sektor gospodarki, w którym prowadzi ono działalność, stopień dotkliwości priorytetowego niekorzystnego skutku, którym przedsiębiorstwo się zajmuje w danym czasie, oraz skalę priorytetowego niekorzystnego skutku w danym momencie.

- (33) Zgodnie z obowiązkami w zakresie należytej staranności określonymi w niniejszej dyrektywie, jeśli przedsiębiorstwo zidentyfikuje potencjalne niekorzystne skutki dla praw człowieka lub środowiska, powinno zastosować odpowiednie środki, aby zapobiec tym skutkom lub odpowiednio je złagodzić. Aby zapewnić przedsiębiorstwom jasność i pewność prawa, w niniejszej dyrektywie należy określić wszystkie działania, których podjęcia powinno się oczekiwać od przedsiębiorstw, w stosownych przypadkach i w zależności od sytuacji, w celu zapobieżenia potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich łagodzenia. Przy ocenie odpowiednich środków mających na celu zapobieżenie niekorzystnym skutkom lub ich odpowiednie łagodzenie, należy stosownie uwzględnić tzw. stopień udziału przedsiębiorstwa w niekorzystnym skutku, zgodnie z ramami międzynarodowymi oraz zdolnością przedsiębiorstwa do wywarcia wpływu na partnera biznesowego, który powoduje niekorzystny skutek. Przedsiębiorstwa powinny być zobowiązane – w odniesieniu do niekorzystnych skutków, które powodują same (tzw. „powodowanie” niekorzystnego skutku, jak określono w międzynarodowych ramach) lub wspólnie ze swoimi jednostkami zależnymi lub partnerami biznesowymi (tzw. „przyczynianie” się do niekorzystnego skutku, jak określono w międzynarodowych ramach) – do zapobiegania tym niekorzystnym skutkom lub ich łagodzenia. Wspólne powodowanie niekorzystnego skutku nie ogranicza się do równego udziału przedsiębiorstwa i jego jednostki zależnej lub partnera biznesowego w niekorzystnym skutku, ale powinno obejmować wszystkie przypadki działań lub zaniechań przedsiębiorstwa powodujących niekorzystny skutek w połączeniu z działaniami lub zaniechaniami jednostek zależnych lub partnerów biznesowych. **W** przypadku gdy przedsiębiorstwa nie powodują niekorzystnych skutków pojawiających się w ich łańcuchu działalności same ani wspólnie z innymi podmiotami prawnymi, ale niekorzystny skutek jest spowodowany przez ich partnera biznesowego w łańcuchach działalności przedsiębiorstw (tzw. „bezpośrednie powiązanie z” niekorzystnym skutkiem, jak określono w międzynarodowych ramach), przedsiębiorstwa te powinny być zobowiązane do wykorzystania swojego wpływu, aby zapobiec niekorzystnemu skutkowi spowodowanemu przez ich partnerów biznesowych lub go złagodzić, lub też do zwiększenia w tym celu swojego wpływu. Zastosowanie wyłącznie pojęcia „powodowania” niekorzystnego skutku zamiast wyżej wymienionych terminów stosowanych w międzynarodowych ramach pozwala uniknąć problemu rozróżnienia z terminami prawnymi istniejącymi w krajowych systemach prawnych, a jednocześnie obejmuje te same związki przyczynowe, które opisano w tych ramach. W tym kontekście, zgodnie z międzynarodowymi ramami, wpływ przedsiębiorstwa na partnera biznesowego powinien obejmować, z jednej strony, jego zdolność do przekonania partnera biznesowego do zapobieżenia niekorzystnym skutkom (na przykład, wykorzystując siłę rynkową, wymogi stosowane przed wybraniem partnera lub powiązanie zachęt biznesowych z wynikami w zakresie praw człowieka i środowiska) oraz, z drugiej strony, stopień wpływu lub siłę nacisku, jaki przedsiębiorstwo mogłoby w rozsądnym zakresie wywrzeć, na przykład poprzez współpracę z danym partnerem biznesowym lub współpracę z innym przedsiębiorstwem, które jest bezpośrednim partnerem biznesowym partnera biznesowego łączonego z danym niekorzystnym skutkiem.

- (34) Aby wypełnić obowiązek zapobiegania i łagodzenia na podstawie niniejszej dyrektywy, na przedsiębiorstwa należy nałożyć – w stosownych przypadkach i w zależności od sytuacji – wymóg podjęcia wszystkich następujących działań. W razie potrzeby ze względu na złożoność środków zapobiegawczych przedsiębiorstwa powinny opracować i wdrożyć plan działań zapobiegawczych. Przedsiębiorstwa powinny dążyć do uzyskania od bezpośredniego partnera biznesowego gwarancji umownych co do tego, że zapewni on przestrzeganie kodeksu postępowania lub planu działań zapobiegawczych, w tym zwracając się do swoich partnerów o odpowiednie gwarancje umowne w zakresie, w jakim działalność tych partnerów stanowi część łańcucha działalności przedsiębiorstwa. Gwarancjom umownym powinny towarzyszyć odpowiednie środki służące weryfikacji przestrzegania tych gwarancji. Przedsiębiorstwo powinno być jednak zobowiązane jedynie do zwracania się o gwarancje umowne, gdyż ich uzyskanie może zależeć od okoliczności. Aby zapewnić kompleksowe zapobieganie potencjalnym niekorzystnym skutkom, przedsiębiorstwa powinny także dokonywać inwestycji finansowych lub niefinansowych, których celem jest zapobieganie niekorzystnym skutkom, oraz współpracować z innymi przedsiębiorstwami. Przedsiębiorstwa powinny również zapewnić ukierunkowane i proporcjonalne wsparcie dla MŚP będącego partnerem biznesowym przedsiębiorstwa – w przypadku gdy zagrożona jest rentowność danego MŚP – takie jak finansowanie, na przykład poprzez finansowanie bezpośrednie, pożyczki niskoprocentowane, gwarancje ciągłości zaopatrzenia oraz pomoc w zapewnianiu finansowania, aby pomóc we wdrożeniu kodeksu postępowania lub planu działań zapobiegawczych, lub poprzez wytyczne techniczne, na przykład w formie szkoleń lub modernizacji systemów zarządzania. Zagrożenie dla rentowności MŚP należy interpretować jako potencjalnie powodujące upadłość MŚP lub stawiające je w sytuacji, w której upadłość jest nieuchronna. W **przypadku gdy** przedsiębiorstwa finansowe **świadczą usługi finansowe w rozumieniu niniejszej dyrektywy**, nie powinny one być zobowiązane do zapewniania ukierunkowanego i proporcjonalnego wsparcia na rzecz MŚP, gdyż ich łańcuch działalności nie obejmuje MŚP.
- (35) Aby odzwierciedlić pełen zakres możliwości, jakimi dysponuje przedsiębiorstwo, w przypadkach gdy potencjalnych skutków nie można wyeliminować za pomocą opisanych środków zapobiegawczych lub środków minimalizujących, niniejsza dyrektywa powinna również odnosić się do możliwości dążenia przez przedsiębiorstwo do zawarcia umowy z pośrednim partnerem biznesowym w celu osiągnięcia zgodności z kodeksem postępowania przedsiębiorstwa lub planem działań zapobiegawczych oraz wprowadzenia odpowiednich środków służących weryfikacji przestrzegania umowy przez pośredniego partnera biznesowego.

- (35a) Możliwe, że zapobieganie niekorzystnym skutkom będzie wymagało współpracy z innym przedsiębiorstwem, np. na poziomie pośredniego partnera biznesowego z przedsiębiorstwem, które pozostaje w bezpośrednim stosunku umownym z danym pośrednim partnerem biznesowym. W niektórych przypadkach współpraca z innymi podmiotami mogłaby okazać się jedynym realistycznym sposobem zapobiegania niekorzystnym skutkom powodowanym nawet przez bezpośrednich partnerów biznesowych, jeżeli wpływ przedsiębiorstwa nie jest wystarczający. Przedsiębiorstwo powinno współpracować z podmiotem, który – sam lub wspólnie z przedsiębiorstwem lub innymi podmiotami prawnymi – jest w stanie najskuteczniej zapobiegać niekorzystnym skutkom lub je łagodzić, przy jednoczesnym poszanowaniu mającego zastosowanie prawa, w szczególności prawa konkurencji.
- (36) W celu zapewnienia skutecznego zapobiegania potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich łagodzenia priorytetem dla przedsiębiorstw powinna być współpraca z partnerami biznesowymi w łańcuchu działalności, a nie zerwanie relacji biznesowych, która to czynność stanowi ostateczne rozwiązanie po bezskutecznych próbach zapobieżenia potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich łagodzenia. Zerwanie relacji biznesowych, stosowane jako rozwiązanie ostateczne, powinno oznaczać, że nie są dostępne mniej drastyczne możliwości i wydaje się, że istnieją niewielkie szanse na zwiększenie wpływu przedsiębiorstwa na partnerów biznesowych powodujących niekorzystne skutki. Dyrektywa powinna jednak również – w przypadkach gdy potencjalnych niekorzystnych skutków nie można wyeliminować za pomocą opisanych środków zapobiegawczych lub łagodzących – odnosić się do obowiązku powstrzymania się przez przedsiębiorstwa od nawiązywania nowych lub rozszerzania istniejących relacji z danym partnerem biznesowym, a także – jeżeli uprawnia ich do tego prawo regulujące ich relacje – albo do tymczasowego zawieszenia relacji biznesowych w odniesieniu do danej działalności, przy jednoczesnym kontynuowaniu wysiłków na rzecz zapobiegania tym skutkom lub ich łagodzenia, jeżeli można zasadnie oczekiwać, że wysiłki te będą skuteczne w perspektywie krótkoterminowej, albo do zerwania relacji biznesowych w odniesieniu do danej działalności. Aby umożliwić przedsiębiorstwom wywiązanie się z tego obowiązku, państwa członkowskie powinny przewidzieć w umowach podlegających ich prawu dostępność opcji tymczasowego zawieszenia i zerwania relacji biznesowych, z wyjątkiem przypadków, gdy strony są zobowiązane do ich zawarcia na mocy prawa, jak ma to miejsce w przypadku obowiązkowego ubezpieczenia. Sam fakt, że państwo trzecie nie ratyfikowało lub nie wdrożyło do swojego prawa krajowego jednego z instrumentów wymienionych w załączniku do niniejszej dyrektywy, nie pociąga za sobą żadnego obowiązku tymczasowego zawieszenia lub zerwania relacji biznesowej.

(36a) W niektórych przypadkach przedsiębiorstwa nie powinny być zobowiązane do zerwania relacji biznesowych. Przedsiębiorstwa nie powinny być zobowiązane do zerwania relacji biznesowej, jeżeli można zasadnie oczekiwać, że takie zerwanie mogłoby spowodować poważniejsze niekorzystne skutki. Jest to zgodne z ramami międzynarodowymi; należy przy tym wziąć pod uwagę interesy tych, którzy odczuli niekorzystne skutki. Przykładowo, zerwanie relacji biznesowej, w przypadku której stwierdzono potencjalny niekorzystny skutek w związku z pracą dzieci, mogłoby narazić dane dziecko na jeszcze poważniejsze niekorzystne skutki w zakresie praw człowieka. Podobnie, poważniejsze niekorzystne skutki mogłyby wystąpić, gdyby pracownicy zostali pozbawieni płacy zapewniającej utrzymanie na minimalnym poziomie w wyniku zerwania relacji biznesowej z pracodawcą w celu usunięcia potencjalnego niekorzystnego skutku polegającego na naruszeniu prawa do rokowań zbiorowych. I wreszcie, przedsiębiorstwo nie powinno być zobowiązane do zerwania relacji biznesowej ze swoim kluczowym partnerem biznesowym, który dostarcza surowce, produkty lub usługi niezbędne dla działalności przedsiębiorstwa, jeżeli takie zerwanie spowodowałoby istotną szkodę dla przedsiębiorstwa. Istotną szkodę należy interpretować jako negatywny i znaczący wpływ na sytuację prawną, finansową lub ekonomiczną przedsiębiorstwa lub na jego zdolność produkcyjną, również w perspektywie długoterminowej, jak np. skutek powodujący prawdopodobieństwo niewypłacalności. Aby nie podważać celów niniejszej dyrektywy, w następstwie decyzji o niezrywaniu relacji biznesowych przedsiębiorstwa powinny być zobowiązane do spełnienia pewnych warunków. Przedsiębiorstwo powinno być zobowiązane do złożenia sprawozdania organowi nadzorcemu i należytego uzasadnienia powodów, dla których nie zerwało relacji biznesowej, oraz do dalszego monitorowania potencjalnych niekorzystnych skutków wraz z potencjalnymi działaniami, które należy podjąć w celu zapobiegania niekorzystnym skutkom lub ich łagodzenia, do okresowej ponownej oceny decyzji o niezrywaniu relacji biznesowej, a także do poszukiwania alternatywnych relacji biznesowych. W celu zwiększenia pewności prawa przepisy niniejszej dyrektywy dotyczące zerwania relacji biznesowych powinny mieć zastosowanie wyłącznie do umów handlowych zawieranych przez przedsiębiorstwo po upływie okresu transpozycji niniejszej dyrektywy.

(36b) Jak podkreślono również w Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych, należy uwzględnić specyfikę usług finansowych. Oczekuje się, że regulowane przedsiębiorstwa finansowe będą brały pod uwagę niekorzystne skutki w całym procesie finansowania i ubezpieczania oraz wykorzystają swoją siłę nacisku do wywierania wpływu na przedsiębiorstwa, którym zapewniają finansowanie lub ubezpieczenie, w celu zapobiegania potencjalnym niekorzystnym skutkom lub ich łagodzenia. W niektórych okolicznościach natychmiastowe zakończenie lub zawieszenie usług finansowych może być trudne lub wręcz niemożliwe (np. w przypadku obowiązkowego ubezpieczenia). W innych przypadkach, gdy regulowane przedsiębiorstwo finansowe wykorzystuje swoją siłę nacisku, zawieszenie lub zakończenie usług finansowych może być niewłaściwe, ponieważ głosowanie i współpraca – w szczególności zbiorowa współpraca z inwestorami lub wierzycielami – mogą mieć większe szanse na zapobieżenie niekorzystnym skutkom lub ich złagodzenie. Z tych względów dyrektywa nie nakłada na regulowane przedsiębiorstwa finansowe **– w przypadku gdy świadczą one usługi finansowe w rozumieniu niniejszej dyrektywy** – wymogu tymczasowego zawieszenia lub zerwania relacji biznesowych. W tych przypadkach regulowane przedsiębiorstwa finansowe powinny być zobowiązane do dalszego monitorowania niekorzystnych skutków i kontynuowania wysiłków na rzecz zapobiegania im lub ich łagodzenia.

(37) Jeżeli chodzi o bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych, współpraca branżowa, mechanizmy branżowe i inicjatywy z udziałem wielu zainteresowanych stron mogą pomóc w stworzeniu dodatkowej siły nacisku w celu identyfikowania i łagodzenia niekorzystnych skutków oraz zapobiegania tym skutkom. W związku z tym przedsiębiorstwa powinny mieć możliwość opierania się na takich inicjatywach w celu wsparcia realizacji swoich obowiązków w zakresie należytej staranności określonych w niniejszej dyrektywie w zakresie, w jakim takie projekty i inicjatywy są odpowiednie, aby wspierać wypełnianie tych obowiązków. Przedsiębiorstwa mogłyby z własnej inicjatywy oceniać zgodność tych projektów i inicjatyw z obowiązkami wynikającymi z niniejszej dyrektywy. W celu zapewnienia pełnych informacji o takich inicjtywach dyrektywa powinna także odnosić się do możliwości ułatwiania przez Komisję i państwa członkowskie rozpowszechniania informacji dotyczących takich projektów lub inicjatyw i ich wyników. Komisja, we współpracy z państwami członkowskimi, powinna wydać wytyczne dotyczące oceny adekwatności projektów branżowych i inicjatyw z udziałem wielu zainteresowanych stron.

(38) Zgodnie z obowiązkami w zakresie należytej staranności określonymi w niniejszej dyrektywie, jeśli przedsiębiorstwo stwierdzi rzeczywiste niekorzystne skutki dla praw człowieka lub środowiska, powinno zastosować odpowiednie środki, aby usunąć te skutki. Można oczekiwać, że przedsiębiorstwo jest w stanie usunąć rzeczywiste niekorzystne skutki we własnej działalności oraz w działalności swoich jednostek zależnych. Należy jednak wyjaśnić, że jeśli chodzi o partnerów biznesowych, w przypadku gdy nie można usunąć niekorzystnych skutków, przedsiębiorstwa powinny minimalizować ich zakres. Rezultat minimalizowania zakresu niekorzystnych skutków powinien być możliwie najbliższy usunięciu niekorzystnych skutków. Aby zapewnić przedsiębiorstwom jasność i pewność prawa, w niniejszej dyrektywie należy określić, podjęcia jakich działań należy wymagać od przedsiębiorstw, w stosownych przypadkach i w zależności od sytuacji, w celu usunięcia rzeczywistych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska oraz zminimalizowania ich zakresu. Przy ocenie odpowiednich środków mających na celu usunięcie niekorzystnych skutków lub zminimalizowanie ich zakresu, należy odpowiednio uwzględnić tzw. stopień udziału przedsiębiorstwa w niekorzystnym skutku, zgodnie z ramami międzynarodowymi oraz zdolnością przedsiębiorstwa do wywarcia wpływu na partnera biznesowego, który powoduje niekorzystny skutek. Przedsiębiorstwa powinny być zobowiązane – w odniesieniu do niekorzystnych skutków, które powodują same (tzw. „powodowanie” niekorzystnego skutku, jak określono w międzynarodowych ramach) lub wspólnie ze swoimi jednostkami zależnymi lub partnerami biznesowymi (tzw. „przyczynianie” się do niekorzystnego skutku, jak określono w międzynarodowych ramach) – do usuwania tych niekorzystnych skutków lub zminimalizowania ich zakresu. Wspólne powodowanie niekorzystnego skutku nie ogranicza się do równego udziału przedsiębiorstwa i jego jednostki zależnej lub partnera biznesowego w niekorzystnym skutku, ale powinno obejmować wszystkie przypadki działań lub zaniechań przedsiębiorstwa powodujących niekorzystny skutek w połączeniu z działaniami lub zaniechaniami jednostek zależnych lub partnerów biznesowych. W przypadku gdy przedsiębiorstwa nie powodują niekorzystnych skutków pojawiających się w ich łańcuchu działalności same ani wspólnie z innymi podmiotami prawnymi, ale niekorzystny skutek jest spowodowany przez ich partnera biznesowego w łańcuchach działalności przedsiębiorstw (tzw. „bezpośrednie powiązanie z” niekorzystnym skutkiem, jak określono w międzynarodowych ramach), przedsiębiorstwa te powinny być zobowiązane do wykorzystania swojego wpływu, aby usunąć niekorzystny skutek spowodowany przez ich partnerów biznesowych lub zminimalizować jego zakres, lub do zwiększenia w tym celu swojego wpływu. Zastosowanie wyłącznie pojęcia „powodowania” niekorzystnego skutku zamiast wyżej wymienionych terminów stosowanych w międzynarodowych ramach pozwala uniknąć problemu rozróżnienia z terminami prawnymi istniejącymi w krajowych systemach prawnych, a jednocześnie obejmuje te same związki przyczynowe, które opisano w tych ramach.

W tym kontekście, zgodnie z międzynarodowymi ramami, wpływ przedsiębiorstwa na partnera biznesowego powinien obejmować, z jednej strony, jego zdolność do przekonania partnera biznesowego do zapobieżenia niekorzystnym skutkom (na przykład, wykorzystując siłę rynkową, wymogi stosowane przed wybraniem partnera lub powiązanie zachęt biznesowych z wynikami w zakresie praw człowieka i środowiska) oraz, z drugiej strony, stopień wpływu lub siłę nacisku, jaki przedsiębiorstwo mogłoby w rozsądnym zakresie wywrzeć, na przykład poprzez współpracę z danym partnerem biznesowym lub współpracę z innym przedsiębiorstwem, które jest bezpośrednim partnerem biznesowym partnera biznesowego łączonego z danym niekorzystnym skutkiem.

(39) Aby wypełnić obowiązek usunięcia rzeczywistych niekorzystnych skutków i zminimalizowania ich zakresu na podstawie niniejszej dyrektywy, na przedsiębiorstwo należy nałożyć – w stosownych przypadkach i w zależności od sytuacji – wymóg podjęcia wszystkich następujących działań. Powinny one zneutralizować niekorzystny skutek lub zminimalizować jego zakres, podejmując działanie proporcjonalne do znaczenia i zakresu niekorzystnego skutku oraz do udziału przedsiębiorstwa w danym niekorzystnym skutku. W stosownych przypadkach ze względu na fakt, że niekorzystnych skutków nie można usunąć natychmiast, przedsiębiorstwa powinny opracować i wdrożyć plan działań naprawczych z zasadnymi i jasno określonymi terminami działań oraz jakościowymi i ilościowymi wskaźnikami oceny poprawy. Przedsiębiorstwa powinny również dążyć do uzyskania od bezpośredniego partnera biznesowego gwarancji umownych, że zapewni on przestrzeganie kodeksu postępowania przedsiębiorstwa i, w razie potrzeby, planu działań zapobiegawczych, w tym zwracając się do swoich partnerów o odpowiednie gwarancje umowne od swoich partnerów w zakresie, w jakim ich działalność tych partnerów stanowi część łańcucha działalności przedsiębiorstwa. Gwarancjom umownym powinny towarzyszyć odpowiednie środki służące weryfikacji przestrzegania tych gwarancji. Przedsiębiorstwo powinno być jednak zobowiązane jedynie do zwracania się o gwarancje umowne, gdyż ich uzyskanie może zależeć od okoliczności. Przedsiębiorstwa powinny także dokonywać inwestycji finansowych lub niefinansowych, których celem jest zatrzymanie niekorzystnych skutków lub zminimalizowanie ich zakresu, zapewniać ukierunkowane i proporcjonalne wsparcie dla MŚP będących partnerami biznesowymi przedsiębiorstwa w przypadku zagrożenia rentowności danego MŚP, oraz współpracować z innymi podmiotami, w tym, w stosownych przypadkach, w celu zwiększenia zdolności przedsiębiorstwa do usunięcia niekorzystnych skutków. Zagrożenie dla rentowności MŚP należy interpretować jako potencjalnie powodujące upadłość MŚP lub stawiające je w sytuacji, w której upadłość jest nieuchronna. W **przypadku gdy** przedsiębiorstwa finansowe **świadczą usługi finansowe w rozumieniu niniejszej dyrektywy**, nie powinny one być zobowiązane do zapewniania ukierunkowanego i proporcjonalnego wsparcia na rzecz MŚP, gdyż ich łańcuch działalności nie obejmuje MŚP. I wreszcie, przedsiębiorstwa powinny zapewniać osobom i społecznościom, których to dotyczy, środki zaradcze, które powinny obejmować rekompensatę finansową lub niefinansową, proporcjonalną do znaczenia (skala niekorzystnego skutku, jego wagi) oraz zakresu (liczba osób lub zasięg środowiskowy, których dotyczy dany skutek) niekorzystnego skutku, a także do udziału przedsiębiorstwa w danym niekorzystnym skutku. Rekompensata finansowa lub niefinansowa mogłaby polegać na przywróceniu sytuacji poszkodowanej osoby lub osób do stanu, w jakim by się te osoby znajdowały, gdyby rzeczywisty niekorzystny skutek nie wystąpił.

- (40) Aby odzwierciedlić pełen zakres możliwości, jakimi dysponuje przedsiębiorstwo, w przypadkach gdy rzeczywistych skutków nie można wyeliminować za pomocą opisanych środków, niniejsza dyrektywa powinna również odnosić się do możliwości dążenia przez przedsiębiorstwo do zawarcia umowy z pośrednim partnerem biznesowym w celu osiągnięcia zgodności z kodeksem postępowania przedsiębiorstwa lub planem działań naprawczych oraz wprowadzenia odpowiednich środków służących weryfikacji przestrzegania umowy przez pośredniego partnera biznesowego.
- (41) W celu zapewnienia skutecznego usunięcia rzeczywistych niekorzystnych skutków lub ich zminimalizowania priorytetem dla przedsiębiorstw powinna być współpraca z partnerami biznesowymi w łańcuchu działalności, a nie zerwanie relacji biznesowych, która to czynność stanowi ostateczne rozwiązanie po bezskutecznych próbach usunięcia rzeczywistych niekorzystnych skutków lub ich zminimalizowania. Zakończenie relacji biznesowych, stosowane jako rozwiązanie ostateczne, powinno oznaczać, że nie są dostępne mniej drastyczne możliwości i wydaje się, że istnieją niewielkie szanse na zwiększenie wpływu przedsiębiorstwa na partnerów biznesowych powodujących niekorzystne skutki. Niniejsza dyrektywa powinna jednak również – w przypadkach gdy rzeczywistych niekorzystnych skutków nie można usunąć lub gdy ich zakresu nie można odpowiednio zminimalizować za pomocą opisanych środków – odnosić się do obowiązku powstrzymania się przez przedsiębiorstwa od nawiązywania nowych lub rozszerzania istniejących relacji z danym partnerem biznesowym, a także – jeżeli uprawnia ich do tego prawo regulujące ich relacje – albo do tymczasowego zawieszenia relacji biznesowych w odniesieniu do danej działalności, przy jednoczesnym kontynuowaniu wysiłków na rzecz usunięcia niekorzystnych skutków lub zminimalizowania ich zakresu, jeżeli można zasadnie oczekiwać, że wysiłki te będą skuteczne w perspektywie krótkoterminowej, albo do zerwania relacji biznesowych w odniesieniu do danej działalności. Aby umożliwić przedsiębiorstwom wywiązanie się z tego obowiązku, państwa członkowskie powinny przewidzieć w umowach podlegających ich prawu dostępność opcji tymczasowego zawieszenia i zerwania relacji biznesowych, z wyjątkiem przypadków, gdy strony są zobowiązane do ich zawarcia na mocy prawa, jak ma to miejsce w przypadku obowiązkowego ubezpieczenia. Sam fakt, że państwo trzecie nie ratyfikowało lub nie wdrożyło do swojego prawa krajowego jednego z instrumentów wymienionych w załączniku do niniejszej dyrektywy, nie pociąga za sobą żadnego obowiązku tymczasowego zawieszenia lub zerwania relacji biznesowej.

(41a) W niektórych przypadkach przedsiębiorstwa nie powinny być zobowiązane do zerwania relacji biznesowych. Przedsiębiorstwa nie powinny być zobowiązane do zerwania relacji biznesowej, jeżeli można zasadnie oczekiwać, że takie zerwanie mogłoby spowodować poważniejsze niekorzystne skutki. Jest to zgodne z ramami międzynarodowymi; należy przy tym wziąć pod uwagę interesy tych, którzy odczuli niekorzystne skutki. Przykładowo, zerwanie relacji biznesowej, w przypadku której stwierdzono pracę dzieci, może narazić dane dziecko na jeszcze poważniejsze niekorzystne skutki w zakresie praw człowieka. Podobnie, poważniejsze niekorzystne skutki mogłyby wystąpić, gdyby pracownicy zostali pozbawieni płacy zapewniającej utrzymanie na minimalnym poziomie w wyniku zerwania relacji biznesowej z pracodawcą w celu usunięcia niekorzystnego skutku polegającego na naruszeniu prawa do rokowań zbiorowych. I wreszcie, przedsiębiorstwo nie powinno być zobowiązane do zerwania relacji biznesowej ze swoim kluczowym partnerem biznesowym, który dostarcza surowce, produkty lub usługi niezbędne dla działalności przedsiębiorstwa, jeżeli takie zerwanie spowodowałoby istotną szkodę dla przedsiębiorstwa. Istotną szkodę należy interpretować jako negatywny i znaczący wpływ na sytuację prawną, finansową lub ekonomiczną przedsiębiorstwa lub na jego zdolność produkcyjną, również w perspektywie długoterminowej, jak np. skutek powodujący prawdopodobieństwo niewypłacalności. Aby nie podważać celów niniejszej dyrektywy, w następstwie decyzji o niezrywaniu relacji biznesowych przedsiębiorstwa powinny być zobowiązane do spełnienia pewnych warunków. Przedsiębiorstwo powinno być zobowiązane do złożenia sprawozdania organowi nadzorcemu i należytego uzasadnienia powodów, dla których nie zerwało relacji biznesowej, oraz do dalszego monitorowania rzeczywistych niekorzystnych skutków wraz z potencjalnymi działaniami, które należy podjąć w celu usunięcia niekorzystnych skutków lub zminimalizowania ich zakresu, do okresowej ponownej oceny decyzji o niezrywaniu relacji biznesowej, a także do poszukiwania alternatywnych relacji biznesowych. W celu zwiększenia pewności prawa przepisy niniejszej dyrektywy dotyczące zerwania relacji biznesowych powinny mieć zastosowanie wyłącznie do umów handlowych zawieranych przez przedsiębiorstwo po upływie okresu transpozycji niniejszej dyrektywy.

(41b) Jak podkreślono również w Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych, należy uwzględnić specyfikę usług finansowych. Oczekuje się, że regulowane przedsiębiorstwa finansowe będą brały pod uwagę niekorzystne skutki w całym procesie finansowania i ubezpieczania oraz wykorzystają swoją siłę nacisku do wywierania wpływu na przedsiębiorstwa, którym zapewniają finansowanie lub ubezpieczenie, w celu usunięcia niekorzystnych skutków lub zminimalizowania ich zakresu. W niektórych okolicznościach natychmiastowe zakończenie lub zawieszenie usług finansowych może być trudne lub wręcz niemożliwe (np. w przypadku obowiązkowego ubezpieczenia). W innych przypadkach, gdy regulowane przedsiębiorstwo finansowe wykorzystuje swoją siłę nacisku, zawieszenie lub zakończenie usług finansowych może być niewłaściwe, ponieważ głosowanie i współpraca – w szczególności zbiorowa współpraca z inwestorami lub wierzycielami – mogą mieć większe szanse na usunięcie niekorzystnych skutków lub zminimalizowanie ich zakresu. Z tych względów dyrektywa nie nakłada na regulowane przedsiębiorstwa finansowe **– w przypadku gdy świadczą one usługi finansowe w rozumieniu niniejszej dyrektywy** – wymogu tymczasowego zawieszenia lub zerwania relacji biznesowych. W tych przypadkach regulowane przedsiębiorstwa finansowe powinny być zobowiązane do dalszego monitorowania niekorzystnych skutków i kontynuowania wysiłków na rzecz ich usunięcia lub zminimalizowania ich zakresu.

(42) Przedsiębiorstwa powinny zapewnić osobom i organizacjom możliwość bezpośredniego składania do nich skarg w przypadku uzasadnionych obaw dotyczących rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska. Aby zmniejszyć obciążenie przedsiębiorstw, powinny one mieć możliwość uczestniczenia we wspólnej procedurze dotyczącej skarg, takiej jak procedury ustanowione wspólnie przez przedsiębiorstwa (np. przez grupę przedsiębiorstw), za pośrednictwem stowarzyszeń branżowych lub inicjatyw z udziałem wielu zainteresowanych stron, zamiast samodzielnie ustanawiać procedurę dotyczącą skarg. Organizacje, które mogłyby składać takie skargi, powinny obejmować związki zawodowe i innych przedstawicieli pracowników reprezentujących osoby pracujące w danym łańcuchu działalności oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego działające w obszarach związanych z danymi niekorzystnymi skutkami, jeśli posiadają one wiedzę o potencjalnych lub rzeczywistych niekorzystnych skutkach. Przedsiębiorstwa powinny ustanowić sprawiedliwą, dostępną i przejrzystą procedurę rozpatrywania takich skarg oraz informować pracowników, związki zawodowe i innych przedstawicieli pracowników, w stosownych przypadkach, o takich procedurach. Termin „sprawiedliwa, dostępna i przejrzysta” należy rozumieć zgodnie z zasadą 31 wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka, która wymaga, by procedury były rzetelne, dostępne, przewidywalne, sprawiedliwe, przejrzyste, zgodne z prawami oraz by umożliwiały stałe uczenie się. Procedura powinna zapewniać poufność tożsamości osoby skarżącej oraz niezbędne środki zapobiegające wszelkim formom działań odwetowych ze strony przedsiębiorstwa i jego jednostek zależnych. Działania odwetowe należy rozumieć jako wszelkie bezpośrednie lub pośrednie działanie lub zaniechanie działania spowodowane złożeniem skargi i powodujące lub mogące spowodować nieuzasadnioną szkodę dla skarżącego. Korzystanie z mechanizmu dotyczącego skarg i mechanizmu zaradczego nie powinno uniemożliwiać skarżącemu korzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem ani zgłoszenia uzasadnionych obaw organom nadzorczym. Zgodnie z normami międzynarodowymi skarżący powinni mieć prawo do żądania od przedsiębiorstwa podjęcia odpowiednich działań następczych w związku ze złożoną skargą oraz do spotkania z przedstawicielami przedsiębiorstwa na odpowiednim szczeblu w celu omówienia potencjalnych lub rzeczywistych poważnych niekorzystnych skutków, które są przedmiotem skargi. Dostęp ten nie powinien prowadzić do nieuzasadnionego nagabywania przedsiębiorstw.

(42a) Ze względu na szerszy wykaz osób lub organizacji uprawnionych do składania skarg oraz na szerszy zakres przedmiotowy skarg, procedura dotycząca skarg jest prawnie rozumiana jako mechanizm odrębny od procedury zgłoszeń wewnętrznych ustanowionej przez przedsiębiorstwa zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937⁴⁶. Jeżeli naruszenie przepisów prawa Unii lub prawa krajowego wchodzących w zakres przedmiotowy tej dyrektywy można uznać za niekorzystny skutek, a osoba zgłaszająca jest pracownikiem przedsiębiorstwa bezpośrednio dotkniętym tym niekorzystnym skutkiem, wówczas osoba ta mogłaby skorzystać z obu procedur – mechanizmu dotyczącego skarg zgodnie z niniejszą dyrektywą lub procedury zgłoszeń wewnętrznych określonej zgodnie z dyrektywą 2019/1937. Jeżeli jednak jeden z powyższych warunków nie jest spełniony, dana osoba mogłaby zastosować tylko jedną z wymienionych procedur.

⁴⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (Dz.U. L 305 z 26.11.2019, s. 17).

(43) Przedsiębiorstwa powinny monitorować wdrażanie i skuteczność swoich środków należytej staranności, z właściwym uwzględnieniem odpowiednich informacji od zainteresowanych stron. Powinny one przeprowadzać okresowe oceny własnej działalności, działalności ich jednostek zależnych oraz – jeśli jest to związane z łańcuchami działalności przedsiębiorstwa – działalności ich partnerów biznesowych, aby monitorować skuteczność identyfikowania, łagodzenia i usuwania niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska, minimalizowania zakresu tych skutków, a także zapobiegania takim skutkom. W ramach takich ocen należy sprawdzić, czy właściwie zidentyfikowano niekorzystne skutki, czy wdrożono środki należytej staranności i czy rzeczywiście zapobieżono niekorzystnym skutkom lub je usunięto. Aby zapewnić aktualność takich ocen, należy je przeprowadzać bez zbędnej zwłoki po wystąpieniu istotnej zmiany, a co najmniej raz na 24 miesiące, a w międzyczasie poddawać je przeglądowi, jeśli istnieją uzasadnione podstawy, by sądzić, że mogło pojawić się znaczące nowe ryzyko niekorzystnych skutków. Istotną zmianę należy rozumieć jako taką zmianę *status quo* w odniesieniu do własnej działalności przedsiębiorstwa, działalności jego jednostek zależnych lub partnerów biznesowych, otoczenia prawnego lub biznesowego lub wszelką inną znaczącą zmianę w stosunku do sytuacji przedsiębiorstwa, łącznie z uzyskaniem informacji o niekorzystnym skutku z publicznie dostępnych źródeł lub w drodze konsultacji z zainteresowanymi stronami, co do której to zmiany można zasadnie oczekiwać, że przedsiębiorstwo zareaguje na nią i dokona jej oceny. Przykładem istotnej zmiany mogą być przypadki, w których przedsiębiorstwo prowadzi działalność w nowym sektorze gospodarki lub na nowym obszarze geograficznym, rozpoczyna produkcję nowych produktów lub zmienia sposób wytwarzania istniejących produktów z wykorzystaniem technologii o potencjalnie większych niekorzystnych skutkach lub zmienia swoją strukturę korporacyjną w drodze restrukturyzacji, połączeń lub przejęć. Przedsiębiorstwa finansowe powinny przeprowadzać okresową ocenę jedynie swojej własnej działalności, [...] działalności swoich jednostek zależnych [...] **oraz – w przypadku gdy świadczą usługi finansowe w rozumieniu niniejszej dyrektywy na rzecz swoich partnerów biznesowych – [...] ocene** skuteczności środków wprowadzonych w celu zapobieżenia potencjalnym niekorzystnym skutkom lub ich łagodzenia, lub też usunięcia lub zminimalizowania zakresu rzeczywistych niekorzystnych skutków zidentyfikowanych przed świadczeniem usługi finansowej na rzecz danego partnera biznesowego. Nie należy wymagać od przedsiębiorstw finansowych dokonywania dalszych ocen w odniesieniu do ich partnerów biznesowych, **na rzecz których świadczą usługi finansowe w rozumieniu niniejszej dyrektywy**, przez cały czas trwania relacji z partnerem biznesowym.

(44) Podobnie jak w istniejących normach międzynarodowych ustanowionych w wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka oraz ramach OECD częścią wymogu w zakresie należytej staranności jest przekazywanie na zewnątrz istotnych informacji na temat strategii, procesów i działań w zakresie należytej staranności prowadzonych w celu zidentyfikowania rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków i reagowania na nie, w tym na temat ustaleń i wyników tych działań. W dyrektywie 2013/34/UE określono odpowiednie obowiązki sprawozdawcze w zakresie zrównoważonego rozwoju dla przedsiębiorstw objętych niniejszą dyrektywą. Aby uniknąć powielania obowiązków sprawozdawczych, w niniejszej dyrektywie nie należy zatem wprowadzać żadnych nowych obowiązków sprawozdawczych poza obowiązkami wynikającymi z dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do przedsiębiorstw objętych tą dyrektywą, jak również standardów sprawozdawczości, które należy opracować na jej podstawie. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa, które są objęte zakresem niniejszej dyrektywy, ale nie podlegają dyrektywie 2013/34/UE, w celu wypełnienia obowiązku informowania w ramach należytej staranności na podstawie niniejszej dyrektywy powinny one publikować na swojej stronie internetowej sprawozdanie za dany rok obrotowy w języku zwyczajowo używanym w sferze biznesu międzynarodowego.

- (45) Aby ułatwić przedsiębiorstwom spełnianie spoczywających na nich wymogów w zakresie należytej staranności w całym ich łańcuchu działalności i ograniczyć przenoszenie obciążeń związanych z przestrzeganiem przepisów na partnerów biznesowych z sektora MŚP, Komisja powinna przedstawić – po skonsultowaniu się z państwami członkowskimi i odpowiednimi zainteresowanymi stronami – wytyczne dotyczące wzorcowych klauzul umownych.
- (46) Celem zapewnienia przedsiębiorstwom lub organom państw członkowskich wsparcia i praktycznych narzędzi w zakresie sposobu, w jaki przedsiębiorstwa powinny wypełniać swoje obowiązki w zakresie należytej staranności, Komisja – wykorzystując jako punkt odniesienia odpowiednie międzynarodowe wytyczne i normy oraz we współpracy z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami, Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Europejską Agencją Środowiska i, w stosownych przypadkach, organami międzynarodowymi posiadającymi wiedzę specjalistyczną w zakresie należytej staranności – powinna wydać wytyczne, w tym wytyczne dotyczące konkretnych sektorów lub konkretnych niekorzystnych skutków lub wzajemnych zależności między niniejszą dyrektywą a innymi aktami ustawodawczymi Unii służącymi realizacji tych samych celów i przewidującymi szerzej zakrojone lub precyzyjniej określone obowiązki.
- (47) Chociaż MŚP nie są objęte zakresem niniejszej dyrektywy, jej przepisy mogą mieć na nie wpływ jako na wykonawców lub podwykonawców (bezpośredni lub pośredni partnerzy biznesowi) przedsiębiorstw objętych zakresem dyrektywy. Celem jest jednak ograniczenie obciążenia finansowego lub administracyjnego dla MŚP, z których wiele już ma trudności w kontekście globalnego kryzysu gospodarczego i zdrowotnego. Aby wspierać MŚP, państwa członkowskie powinny stworzyć i prowadzić, indywidualnie albo wspólnie, specjalne strony internetowe, portale lub platformy w celu zapewniania przedsiębiorstwom informacji i wsparcia, a państwa członkowskie mogłyby również finansowo wspierać MŚP i pomagać im w budowaniu zdolności. Przedsiębiorstwa, których partnerami biznesowymi są MŚP, zachęca się również do wspierania ich w stosowaniu się do środków należytej staranności, w przypadku gdy takie wymogi mogłyby zagrozić rentowności MŚP, oraz do stosowania sprawiedliwych, racjonalnych, niedyskryminujących i proporcjonalnych wymogów w stosunku do MŚP.

- (48) Aby uzupełnić wsparcie państw członkowskich dla MŚP, Komisja może oprzeć się na istniejących narzędziach, projektach i innych działaniach Unii pomagających we wdrażaniu należytej staranności w Unii i w państwach trzecich. Może ustanowić nowe środki wsparcia, które zapewnią przedsiębiorstwom, w tym MŚP, pomoc dotyczącą wymogów w zakresie należytej staranności, w tym obserwatorium przejrzystości łańcucha działalności i ułatwianie wspólnych inicjatyw zainteresowanych stron.
- (49) Komisja mogłaby uzupełnić środki wsparcia ze strony państw członkowskich w oparciu o istniejące działania Unii, aby wspierać podmioty gospodarcze działające na wyższym szczeblu łańcucha w budowaniu zdolności do skutecznego zapobiegania niekorzystnym skutkom ich działalności i relacji biznesowych dla praw człowieka i środowiska oraz łagodzenia tych skutków, zwracając szczególną uwagę na wyzwania stojące przed małymi gospodarstwami rolnymi. Zachęca się Unię i państwa członkowskie, by w ramach swoich odnośnych kompetencji wykorzystywały swoje instrumenty sąsiedztwa, rozwoju i współpracy międzynarodowej do wspierania rządów państw trzecich i podmiotów gospodarczych działających na wyższym szczeblu łańcucha w państwach trzecich w reagowaniu na niekorzystne skutki ich działalności i relacji biznesowych na wyższym szczeblu łańcucha dostaw dla praw człowieka i środowiska. Działania te mogłyby obejmować współpracę z rządami krajów partnerskich, lokalnym sektorem prywatnym i zainteresowanymi stronami w zakresie eliminowania podstawowych przyczyn niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska.
- (50) W celu zapewnienia, aby niniejsza dyrektywa skutecznie przyczyniała się do przeciwdziałania zmianie klimatu, przedsiębiorstwa powinny przyjąć plan służący zapewnieniu, aby ich model biznesowy i strategia biznesowa były spójne z transformacją w stronę gospodarki zrównoważonej oraz z celem polegającym na ograniczeniu globalnego ocieplenia do 1,5°C zgodnie z porozumieniem paryskim. W przypadku gdy klimat zostaje wskazany lub powinien być zostać wskazany jako jeden z głównych obszarów, z którym wiąże się ryzyko dla działalności przedsiębiorstwa lub w którym występują skutki jego działalności, przedsiębiorstwo powinno włączyć do swojego planu cele redukcji emisji gazów cieplarnianych.

(51) [...]

- (52) W celu umożliwienia skutecznego nadzoru nad wykonywaniem niniejszej dyrektywy oraz, w stosownych przypadkach, jej egzekwowania w odniesieniu do przedsiębiorstw z państw trzecich, przedsiębiorstwa te powinny wyznaczyć odpowiednio umocowanego upoważnionego przedstawiciela w Unii oraz przekazać informacje dotyczące swoich upoważnionych przedstawicieli. Upoważniony przedstawiciel powinien mieć możliwość pełnienia również funkcji punktu kontaktowego, pod warunkiem że spełniono odpowiednie wymogi niniejszej dyrektywy. Jeżeli przedsiębiorstwo z państwa trzeciego nie wyznaczy upoważnionego przedstawiciela, wszystkie państwa członkowskie, w których przedsiębiorstwo to prowadzi działalność, powinny być właściwe do egzekwowania wypełnienia tego obowiązku, w szczególności do wyznaczenia osoby prawnej lub fizycznej w jednym z państw członkowskich, w których dane przedsiębiorstwo prowadzi działalność, zgodnie z ramami egzekwowania prawa określonymi w prawie krajowym. Państwa członkowskie inicjujące takie egzekwowanie przepisów powinny poinformować organy nadzorcze innych państw członkowskich za pośrednictwem Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych, tak aby inne państwa członkowskie nie egzekwowały tych przepisów.
- (53) W celu zapewnienia monitorowania prawidłowego wypełniania przez przedsiębiorstwa obowiązków w zakresie należytej staranności oraz zapewnienia właściwego egzekwowania niniejszej dyrektywy, państwa członkowskie powinny wyznaczyć co najmniej jeden krajowy organ nadzorczy. Te organy nadzorcze powinny mieć charakter publiczny, być niezależne od przedsiębiorstw objętych zakresem niniejszej dyrektywy lub innych interesów rynkowych oraz wolne od konfliktów interesów. Zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskie powinny zapewnić odpowiednie finansowanie odnośnego właściwego organu. Organy te powinny być uprawnione do prowadzenia postępowań wyjaśniających z własnej inicjatywy lub na podstawie uzasadnionych obaw zgłoszonych na mocy niniejszej dyrektywy. W przypadku istnienia właściwych organów utworzonych na podstawie przepisów sektorowych państwa członkowskie mogłyby wskazać te organy jako odpowiedzialne za stosowanie niniejszej dyrektywy w obszarach ich kompetencji. Mogłyby one wyznaczyć organy sprawujące nadzór nad regulowanymi przedsiębiorstwami finansowymi również jako organy nadzorcze do celów niniejszej dyrektywy.

(54) Aby zapewnić skuteczne egzekwowanie środków krajowych wdrażających niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie powinny przewidzieć odstrasżające, proporcjonalne i skuteczne kary za naruszanie tych środków. Aby taki system kar był skuteczny, kary nakładane przez krajowe organy nadzorcze powinny obejmować kary pieniężne. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby w momencie jej nakładania kara pieniężna była proporcjonalna do osiągniętych przez przedsiębiorstwo przychodów netto ze sprzedaży w skali światowej. Nie powinno to jednak zobowiązywać państw członkowskich do tego, by w każdym przypadku opierały karę pieniężną wyłącznie na przychodach netto ze sprzedaży osiągniętych przez dane przedsiębiorstwo. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość elastycznego stosowania kary również w oparciu o inne kryteria, takie jak sytuacja ekonomiczna przedsiębiorstwa. Państwa członkowskie powinny zdecydować zgodnie z prawem krajowym, czy kary powinny być nakładane bezpośrednio przez organy nadzorcze, we współpracy z innymi organami, czy też na wniosek do właściwych organów sądowych. Aby zapewnić publiczny nadzór nad stosowaniem przepisów określonych w niniejszej dyrektywie, decyzje organów nadzorczych zawierające kary nałożone na przedsiębiorstwa w związku z nieprzestrzeganiem przepisów prawa krajowego wdrażających niniejszą dyrektywę powinny być publikowane, przesyłane Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych i publicznie dostępne przez co najmniej 3 lata. Opublikowana decyzja nie powinna zawierać żadnych danych osobowych zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679⁴⁷. Publikacja nazwy przedsiębiorstwa jest dozwolona, nawet jeśli zawiera nazwisko osoby fizycznej.

⁴⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1).

- (55) W celu zapewnienia spójnego stosowania i egzekwowania przepisów krajowych przyjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą, krajowe organy nadzorcze powinny współpracować i koordynować swoje działania. W tym celu Komisja powinna utworzyć Europejską Sieć Organów Nadzorczych, a organy nadzorcze powinny się wzajemnie wspierać w wykonywaniu swoich zadań oraz świadczyć sobie wzajemną pomoc.
- (56) W celu zapewnienia skutecznej rekompensaty dla osób dotkniętych niekorzystnymi skutkami państwa członkowskie należy zobowiązać do ustanowienia przepisów regulujących odpowiedzialność cywilną przedsiębiorstw za szkody wyrządzone osobie fizycznej lub prawnej, pod warunkiem że przedsiębiorstwo umyślnie lub w wyniku zaniedbania nie zapobiegło potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich nie złagodziło lub nie usunęło rzeczywistych skutków i nie zminimalizowało ich zakresu, w wyniku czego szkoda została wyrządzona osobie fizycznej lub prawnej. Szkodę wyrządzoną chronionym interesom prawnym danej osoby należy rozumieć zgodnie z prawem krajowym, jako np. śmierć, uraz fizyczny lub psychiczny, pozbawienie wolności osobistej, utratę godności ludzkiej lub szkodę na mieniu danej osoby. Warunek, zgodnie z którym szkoda musi zostać wyrządzona danej osobie w wyniku niewypełnienia przez przedsiębiorstwo obowiązku przeciwdziałania niekorzystnemu skutkowi, w przypadku gdy prawo, zakaz lub obowiązek wymienione w załączniku I, których naruszenie skutkuje niekorzystnym skutkiem, któremu należało przeciwdziałać, mają chronić osobę fizyczną lub prawną, której szkoda została wyrządzona, należy rozumieć w taki sposób, że nie obejmuje szkody pochodnej (wyrządzonej pośrednio innym osobom, które nie są dotknięte niekorzystnym skutkiem i które nie są chronione prawami, zakazami lub obowiązkami wymienionymi w załączniku I). Na przykład jeżeli pracownik przedsiębiorstwa poniósł szkodę z powodu naruszenia przez przedsiębiorstwo norm bezpieczeństwa w miejscu pracy, właściciel mieszkania, które wynajmuje pracownik, nie powinien mieć możliwości wniesienia sprawy przeciwko przedsiębiorstwu z tytułu straty ekonomicznej spowodowanej tym, że pracownik nie był w stanie zapłacić czynszu. Niniejsza dyrektywa nie reguluje związku przyczynowego, z wyjątkiem tego, że przedsiębiorstwa nie powinny ponosić odpowiedzialności, jeżeli szkoda została wyrządzona wyłącznie przez partnerów biznesowych w łańcuchach działalności przedsiębiorstw (tzw. „bezpośrednie powiązanie z”). Osoby poszkodowane powinny mieć prawo do pełnego odszkodowania za wyrządzoną szkodę zgodnie z prawem krajowym i zgodnie z taką wspólną zasadą. Odstraszanie poprzez odszkodowania (tj. odszkodowania karne) lub wszelkie inne formy nadmiernej rekompensaty powinny być zakazane.

- (57) Przedsiębiorstwo nie powinno ponosić odpowiedzialności za szkody, które wystąpiłyby w takim samym stopniu, nawet gdyby przedsiębiorstwo podjęło działania zgodnie z niniejszą dyrektywą. Ponadto, ponieważ niekorzystne skutki powinny być szeregowane pod względem wagi w oparciu o stopień dotkliwości i prawdopodobieństwo ich wystąpienia oraz stopniowo eliminowane, jeżeli jednoczesne wyeliminowanie wszystkich zidentyfikowanych niekorzystnych skutków w pełnym zakresie nie jest możliwe, przedsiębiorstwo nie powinno ponosić odpowiedzialności za żadne szkody wynikające z jakichkolwiek mniej znaczących niekorzystnych skutków, których jeszcze nie wyeliminowano. Prawidłowość uszeregowania przez przedsiębiorstwo niekorzystnych skutków pod względem ich wagi należy jednak ocenić przy ustalaniu, czy spełnione zostały warunki pociągnięcia przedsiębiorstwa do odpowiedzialności, w ramach oceny, czy przedsiębiorstwo naruszyło swój obowiązek dotyczący odpowiedniego zaradzenia zidentyfikowanym niekorzystnym skutkom.
- (58) System odpowiedzialności nie reguluje, kto powinien udowodnić, że działanie przedsiębiorstwa było zasadnie adekwatne do okoliczności danego przypadku, dlatego kwestię tę pozostawiono w gestii prawa krajowego. Ponadto niniejsza dyrektywa nie reguluje, kto może wnieść powództwo do sądów krajowych i na jakich warunkach można wszcząć postępowanie cywilne, w związku z czym kwestia ta podlega prawu krajowemu. Na przykład państwa członkowskie mogą zdecydować, że tylko osoba poszkodowana może wnieść powództwo do sądów krajowych lub że w imieniu osoby poszkodowanej sprawę może wnieść organizacja społeczeństwa obywatelskiego, związek zawodowy lub inny podmiot prawny.

- (59) Jeżeli chodzi o zasady odpowiedzialności cywilnej, odpowiedzialność cywilna przedsiębiorstwa za szkody powstałe w wyniku niedochowania należytej staranności powinna pozostawać bez uszczerbku dla odpowiedzialności cywilnej jego jednostek zależnych oraz odpowiedzialności cywilnej bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych w łańcuchu działalności. W przypadku gdy przedsiębiorstwo wyrządziło szkodę wspólnie ze swoją jednostką zależną lub partnerem biznesowym, powinno ono ponosić solidarną odpowiedzialność wraz z odnośną jednostką zależną lub partnerem biznesowym. Pozostaje to bez uszczerbku dla wszelkich przepisów krajowych dotyczących warunków odpowiedzialności solidarnej oraz dotyczących prawa regresu w odniesieniu do pełnego odszkodowania wypłaconego przez jedną solidarnie odpowiedzialną stronę.
- (59a) Zasady odpowiedzialności cywilnej wynikające z niniejszej dyrektywy powinny pozostawać bez uszczerbku dla unijnych lub krajowych przepisów dotyczących odpowiedzialności cywilnej związanej z niekorzystnymi skutkami dla praw człowieka lub niekorzystnymi skutkami dla środowiska, które przewidują odpowiedzialność w sytuacjach nieobjętych niniejszą dyrektywą lub przewidujących bardziej rygorystyczny zakres odpowiedzialności niż niniejsza dyrektywa. Bardziej rygorystyczny system odpowiedzialności należy również rozumieć jako krajowy system odpowiedzialności cywilnej, który nie przewiduje wyłączeń przewidzianych w niniejszej dyrektywie, takich jak uszeregowanie niekorzystnych skutków pod względem ich wagi.
- (60) Jeżeli chodzi o odpowiedzialność cywilną wynikającą z niekorzystnych skutków dla środowiska, osoby, które ponoszą szkodę, mogą dochodzić rekompensaty na podstawie niniejszej dyrektywy, nawet jeśli ich roszczenia pokrywają się z roszczeniami związanymi z prawami człowieka.

- (61) W celu zapewnienia osobom poszkodowanym w zakresie praw człowieka i środowiska możliwości wniesienia powództwa o odszkodowanie i żądania odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej, gdy przedsiębiorstwo umyślnie lub w wyniku zaniedbania nie wypełniło obowiązków w zakresie należytej staranności wynikających z niniejszej dyrektywy, w niniejszej dyrektywie należy zobowiązać państwa członkowskie do zapewnienia, aby przepisy prawa krajowego transponujące system odpowiedzialności cywilnej przewidziany w niniejszej dyrektywie miały nadrzędne, bezwzględnie obowiązujące zastosowanie w przypadkach, gdy prawo właściwe dla roszczeń w tym zakresie nie jest prawem państwa członkowskiego, co może się na przykład zdarzyć zgodnie z zasadami międzynarodowego prawa prywatnego, gdy szkoda ma miejsce w państwie trzecim. Oznacza to, że państwa członkowskie, dokonując transpozycji systemu odpowiedzialności cywilnej przewidzianego w niniejszej dyrektywie i wybierając metody osiągnięcia takiego rezultatu, mogą również wziąć pod uwagę wszystkie powiązane przepisy krajowe, w tym wymogi dotyczące tego, która osoba fizyczna lub prawna może wystąpić z roszczeniem, terminy przedawnienia, zarzuty i okoliczności wyłączające lub łagodzące odpowiedzialność oraz obliczanie odszkodowania, w zakresie, w jakim przepisy te są niezbędne do zapewnienia ochrony osób poszkodowanych i kluczowe dla ochrony interesów publicznych państw członkowskich, takich jak organizacja polityczna, społeczna lub gospodarcza danego państwa członkowskiego.
- (62) System odpowiedzialności cywilnej przewidziany w niniejszej dyrektywie powinien pozostawać bez uszczerbku dla dyrektywy 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady⁴⁸. Niniejsza dyrektywa nie powinna uniemożliwiać państwom członkowskim nakładania dalszych, bardziej rygorystycznych obowiązków na przedsiębiorstwa lub wprowadzania w inny sposób dalszych środków mających te same cele co dyrektywa 2004/35/WE.

⁴⁸ Dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu (Dz.U. L 143 z 30.4.2004, s. 56).

- (63) Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE⁴⁹, dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/25/UE⁵⁰ oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/23/UE⁵¹. W szczególności zgodnie z tymi dyrektywami instytucje zamawiające i podmioty zamawiające mogą wykluczyć lub zostać zobowiązane przez państwa członkowskie do wykluczenia, w stosownych przypadkach, dowolnego wykonawcy z udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia lub w postępowaniu o udzielenie koncesji, jeżeli instytucja zamawiająca lub podmiot zamawiający mogą za pomocą dowolnych stosownych środków wykazać, że naruszone zostały mające zastosowanie obowiązki w dziedzinie prawa ochrony środowiska, prawa socjalnego i prawa pracy, w tym obowiązki wynikające z niektórych umów międzynarodowych, lub że wykonawca jest winny poważnego wykroczenia zawodowego, które podaje w wątpliwość jego uczciwość
- (64) [...]
- (65) Osoby pracujące dla przedsiębiorstw podlegających obowiązkom w zakresie należytej staranności wynikającym z niniejszej dyrektywy lub mające kontakt z takimi przedsiębiorstwami w kontekście swojej działalności zawodowej mogą odegrać kluczową rolę w ujawnianiu naruszeń przepisów niniejszej dyrektywy. Mogą one zatem przyczynić się do zapobiegania takim naruszeniom i zniechęcania do ich popełniania oraz do wzmocnienia egzekwowania niniejszej dyrektywy. W odniesieniu do przypadków zgłaszania wszystkich naruszeń niniejszej dyrektywy oraz w kwestiach ochrony osób zgłaszających takie naruszenia zastosowanie powinny mieć przepisy dyrektywy (UE) 2019/1937.

⁴⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE (Dz.U. L 94 z 28.3.2014, s. 65).

⁵⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/25/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych, uchylająca dyrektywę 2004/17/WE (Dz.U. L 94 z 28.3.2014, s. 243).

⁵¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/23/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania koncesji (Dz.U. L 94 z 28.3.2014, s. 1).

- (66) W celu określenia informacji, które przedsiębiorstwa niepodlegające wymogom sprawozdawczym na podstawie przepisów dotyczących sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju zgodnie z dyrektywą 2013/34/UE powinny przekazywać w kwestiach objętych niniejszą dyrektywą, należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjęcia aktów zgodnie z art. 290 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w odniesieniu do określania dodatkowych przepisów dotyczących treści i kryteriów takiej sprawozdawczości, określających informacje odnoszące się do opisu należytej staranności, potencjalnych i rzeczywistych skutków oraz działań podjętych w odniesieniu do tych skutków. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa⁵². W szczególności, aby zapewnić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie udział na równych zasadach w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup eksperckich Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.
- (67) Niniejszą dyrektywę należy stosować zgodnie z prawem Unii w dziedzinie ochrony danych oraz z prawem do ochrony prywatności i danych osobowych zapisanymi w art. 7 i 8 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Wszelkie przetwarzanie danych osobowych na podstawie niniejszej dyrektywy ma się odbywać zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2016/679, w tym z wymogami dotyczącymi ograniczenia celu, minimalizacji danych i ograniczenia przechowywania.
- (68) Zgodnie z art. 28 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1725⁵³ skonsultowano się z Europejskim Inspektorem Ochrony Danych, który wydał opinię w dniu ... 2022 r.
- (69) [...]

⁵² Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

⁵³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/1725 z dnia 23 października 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii i swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia rozporządzenia (WE) nr 45/2001 i decyzji nr 1247/2002/WE (Dz.U. L 295 z 21.11.2018, s. 39).

- (70) Komisja powinna ocenić i poinformować, czy do wykazu sektorów o dużym wpływie objętych niniejszą dyrektywą należy dodać nowe sektory w celu dostosowania tego wykazu do wytycznych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju lub w świetle wyraźnych dowodów dotyczących wyczerpania pracowników, naruszeń praw człowieka lub nowo pojawiających się zagrożeń dla środowiska, czy należy zmienić wykaz odpowiednich konwencji międzynarodowych, o których mowa w niniejszej dyrektywie, w szczególności w świetle sytuacji międzynarodowej, lub czy przepisy dotyczące należytej staranności zawarte w niniejszej dyrektywie należy rozszerzyć na niekorzystne skutki dla klimatu. Komisja powinna ponadto ocenić, czy należy zmienić kryteria i progi stosowane do określenia zakresu stosowania niniejszej dyrektywy, czy należy uwzględnić inne osoby prawne lub czy należy zmienić definicję „łańcucha działalności”, w tym świadczenie usług inwestycyjnych przez regulowane przedsiębiorstwa finansowe **lub świadczenie usług finansowych w rozumieniu niniejszej dyrektywy przez regulowane przedsiębiorstwa finansowe, bez względu na decyzje państwa członkowskiego o stosowaniu niniejszej dyrektywy do świadczenia usług finansowych przez regulowane przedsiębiorstwa finansowe.**
- (71) Cel niniejszej dyrektywy, a mianowicie lepsze wykorzystanie potencjału jednolitego rynku w celu przyczynienia się do transformacji w stronę gospodarki zrównoważonej oraz przyczynienie się do zrównoważonego rozwoju poprzez zapobieganie potencjalnym lub rzeczywistym niekorzystnym skutkom dla praw człowieka i środowiska w łańcuchach działalności przedsiębiorstw i poprzez łagodzenie takich skutków, nie może zostać osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie działające indywidualnie lub w sposób nieskoordynowany, natomiast ze względu na rozmiary i skutki działań możliwe jest jego lepsze osiągnięcie na poziomie Unii. W szczególności poruszane problemy i ich przyczyny mają wymiar ponadnarodowy, ponieważ wiele przedsiębiorstw prowadzi działalność w całej Unii lub globalnie, a łańcuchy wartości rozszerzają się na inne państwa członkowskie i na państwa trzecie. Ponadto istnieje ryzyko, że środki wprowadzane przez poszczególne państwa członkowskie będą nieskuteczne i doprowadzą do fragmentacji rynku wewnętrznego. W związku z tym Unia może przyjąć środki zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1

Przedmiot

1. Niniejsza dyrektywa ustanawia przepisy dotyczące:
 - a) obowiązków przedsiębiorstw dotyczących rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska w odniesieniu do ich własnej działalności, działalności ich jednostek zależnych oraz działalności prowadzonej przez ich partnerów biznesowych w ramach łańcuchów działalności przedsiębiorstw;
 - b) odpowiedzialności za naruszenia wyżej wymienionych obowiązków; oraz
 - c) obowiązku przyjęcia planu służącego zapewnieniu zgodności modelu biznesowego i strategii biznesowej przedsiębiorstwa z założeniami procesu przechodzenia na gospodarkę zrównoważoną oraz z celem polegającym na ograniczeniu globalnego ocieplenia do 1,5°C.
2. Niniejsza dyrektywa nie może stanowić podstawy do obniżenia poziomu ochrony praw człowieka, ochrony środowiska lub ochrony klimatu przewidzianego w prawie państw członkowskich w chwili przyjęcia niniejszej dyrektywy.
3. Przepisy niniejszej dyrektywy pozostają bez uszczerbku dla obowiązków w dziedzinie praw człowieka, ochrony środowiska i zmiany klimatu ustanowionych w innych aktach ustawodawczych Unii. Jeżeli przepisy niniejszej dyrektywy okazałyby się sprzeczne z przepisami innego aktu ustawodawczego Unii służącego realizacji tych samych celów lub przewidującego szerzej zakrojone lub precyzyjniej określone obowiązki, pierwszeństwo mają przepisy takiego innego aktu ustawodawczego Unii w zakresie, w jakim są one sprzeczne z przepisami niniejszej dyrektywy, przy czym przepisy takiego innego aktu mają zastosowanie do odpowiednich obowiązków przewidzianych w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 2

Zakres stosowania

1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do przedsiębiorstw, które utworzono zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego i które spełniają jeden z poniższych warunków:
 - a) w ostatnim roku obrotowym, za który roczne sprawozdanie finansowe zostało lub powinno być zostać przyjęte, przedsiębiorstwo zatrudniało średnio ponad 500 pracowników, a jego przychody netto ze sprzedaży w skali światowej przekraczały 150 mln EUR;
 - b) przedsiębiorstwo nie osiągnęło progów określonych w lit. a), ale zatrudniało średnio ponad 250 pracowników i w ostatnim roku obrotowym, za który roczne sprawozdanie finansowe zostało lub powinno być zostać przyjęte, osiągnęło przychody netto ze sprzedaży w skali światowej w wysokości ponad 40 mln EUR, pod warunkiem że co najmniej 20 mln EUR osiągnięto w jednym lub kilku z następujących sektorów związanych z mającą zastosowanie statystyczną klasyfikacją działalności gospodarczej ustanowioną rozporządzeniem (WE) nr 1893/2006 i wymienionych w załączniku II:
 - (i) produkcja wyrobów tekstylnych, skór i wyrobów ze skór wyprawionych (w tym obuwia) oraz sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia;
 - (ii) rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo (w tym akwakultura), produkcja artykułów spożywczych i napojów oraz sprzedaż hurtowa produktów rolnych, żywych zwierząt, drewna, żywności i napojów; lub

(iii) wydobywanie zasobów mineralnych bez względu na miejsce ich wydobycia (w tym ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla kamiennego, węgla brunatnego (lignitu), metali i rud metali, jak również wszystkich innych minerałów niemetalicznych i produktów z kamieniołomów), produkcja podstawowych wyrobów metalowych, wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych i metalowych wyrobów gotowych (z wyłączeniem maszyn i urządzeń) oraz sprzedaż hurtowa surowców mineralnych, podstawowych produktów mineralnych i półproduktów mineralnych (w tym metali i rud metali, materiałów budowlanych, paliw, chemikaliów i pozostałych półproduktów).

2. Niniejsza dyrektywa ma również zastosowanie do przedsiębiorstw, które utworzono zgodnie z ustawodawstwem państwa trzeciego i które spełniają jeden z poniższych warunków:

a) odnotowały w Unii przychody netto ze sprzedaży powyżej 150 mln EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy; lub

b) osiągnęły w Unii przychody netto ze sprzedaży w wysokości powyżej 40 mln EUR, ale nie więcej niż 150 mln EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy, pod warunkiem że co najmniej 20 mln EUR osiągnięto w co najmniej jednym z sektorów, o których mowa w ust. 1 lit. b).

3. Do celów ust. 1 liczbę pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy oblicza się w oparciu o ekwiwalent pełnego czasu pracy. Pracowników tymczasowych uwzględnia się przy obliczaniu liczby pracowników w taki sam sposób, jak gdyby byli oni pracownikami zatrudnionymi bezpośrednio przez przedsiębiorstwo na ten sam okres.

3a. Niniejszą dyrektywę stosuje się do przedsiębiorstwa, jeżeli dane przedsiębiorstwo spełniło warunki określone w ust. 1 lub 2 w ciągu dwóch kolejnych lat obrotowych.

4. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa, o których mowa w ust. 1, państwem członkowskim właściwym do regulowania kwestii objętych niniejszą dyrektywą jest państwo członkowskie, w którym przedsiębiorstwo ma siedzibę statutową.
5. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa, o których mowa w ust. 2, państwem członkowskim właściwym do regulowania kwestii objętych niniejszą dyrektywą jest państwo członkowskie, w którym przedsiębiorstwo ma oddział. Jeżeli przedsiębiorstwo nie ma oddziału w żadnym państwie członkowskim lub ma oddziały znajdujące się w różnych państwach członkowskich, państwem członkowskim właściwym do regulowania kwestii objętych niniejszą dyrektywą jest państwo członkowskie, w którym dane przedsiębiorstwo osiągnęło największą część przychodów netto ze sprzedaży w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy.
6. Państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o stosowaniu niniejszej dyrektywy do instytucji emerytalno-rentowych, które uznaje się za systemy zabezpieczenia społecznego na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004⁵⁴ oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009⁵⁵. Jeżeli państwo członkowskie podejmie decyzję o stosowaniu niniejszej dyrektywy do takich instytucji emerytalno-rentowych, instytucje te uznaje się za regulowane przedsiębiorstwa finansowe w rozumieniu art. 3 lit. a) ppkt (iv).
7. Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do produktów finansowych wymienionych w art. 2 pkt 12 lit. b) i f) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088⁵⁶.
- 8. Państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o stosowaniu niniejszej dyrektywy do regulowanych przedsiębiorstw finansowych w rozumieniu art. 3 lit. a) ppkt (iv), również w odniesieniu do ich partnerów biznesowych, na rzecz których takie regulowane przedsiębiorstwa finansowe świadczą usługi, o których mowa w art. 3 lit. g).**

⁵⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 166 z 30.4.2004, s. 1).

⁵⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 284 z 30.10.2009, s. 1).

⁵⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych (Dz.U. L 317 z 9.12.2019, s. 1).

Artykuł 3

Definicje

Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

- a) „przedsiębiorstwo” oznacza którekolwiek z poniższych:
- (i) osobę prawną utworzoną jako jedna z form prawnych wymienionych w załączniku I do dyrektywy 2013/34/UE;
 - (ii) osobę prawną utworzoną zgodnie z prawem państwa trzeciego w formie porównywalnej do tych wymienionych w załączniku I dyrektywy 2013/34/UE;
 - (iii) osobę prawną utworzoną jako jedna z form prawnych wymienionych w załączniku II do dyrektywy 2013/34/UE lub utworzoną zgodnie z prawem państwa trzeciego w formie porównywalnej do tych wymienionych w załączniku II do tej dyrektywy, w przypadku gdy taka osoba prawna składa się w całości z przedsiębiorstw, których organizacja odpowiada jednej z form prawnych objętych ppkt (i) i (ii);

- (iv) regulowane przedsiębiorstwo finansowe, niezależnie od jego formy prawnej, będące:
- instytucją kredytową zdefiniowaną w art. 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013⁵⁷; firmą inwestycyjną zdefiniowaną w art. 4 ust. 1 pkt 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE⁵⁸;
 - zarządzającym alternatywnym funduszem inwestycyjnym (ZAFI) zdefiniowanym w art. 4 ust. 1 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE⁵⁹, w tym zarządzającym EuVECA zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 345/2013⁶⁰, zarządzającym EuSEF zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 346/2013⁶¹ oraz zarządzającym EDFI zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/760⁶²;

⁵⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 176 z 27.6.2013, s. 1).

⁵⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE (Dz.U. L 173 z 12.6.2014, s. 349).

⁵⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi i zmiany dyrektyw 2003/41/WE i 2009/65/WE oraz rozporządzeń (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 1095/2010 (Dz.U. L 174 z 1.7.2011, s. 1).

⁶⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 345/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie europejskich funduszy venture capital (Dz.U. L 115 z 25.4.2013, s. 1).

⁶¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 346/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie europejskich funduszy na rzecz przedsiębiorczości społecznej (Dz.U. L 115 z 25.4.2013, s. 18).

⁶² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/760 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie europejskich długoterminowych funduszy inwestycyjnych (Dz.U. L 123 z 19.5.2015, s. 98).

- spółką zarządzającą przedsiębiorstwem zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS) zdefiniowaną w art. 2 ust. 1 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/65/WE⁶³;
- zakładem ubezpieczeń zdefiniowanym w art. 13 pkt 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE⁶⁴;
- zakładem reasekuracji zdefiniowanym w art. 13 pkt 4 dyrektywy 2009/138/WE;
- instytucją pracowniczych programów emerytalnych objętą zakresem stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2341⁶⁵ zgodnie z jej art. 2, chyba że państwo członkowskie zdecydowało o niestosowaniu tej dyrektywy w całości lub w części do takiej instytucji zgodnie z art. 5 tej dyrektywy;

⁶³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/65/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS) (Dz.U. L 302 z 17.11.2009, s. 32).

⁶⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wypłacalność II) (Dz.U. L 335 z 17.12.2009, s. 1).

⁶⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2341 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie działalności instytucji pracowniczych programów emerytalnych oraz nadzoru nad takimi instytucjami (IORP) (Dz.U. L 354 z 23.12.2016, s. 37).

- kontrahentem centralnym zdefiniowanym w art. 2 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012⁶⁶;
- centralnym depozytem papierów wartościowych zdefiniowanym w art. 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014⁶⁷;
- spółką celową (podmiotem specjalnego przeznaczenia) ubezpieczeń lub reasekuracji, która uzyskała zezwolenie zgodnie z art. 211 dyrektywy 2009/138/WE;
- jednostką specjalnego przeznaczenia do celów sekurytyzacji zdefiniowaną w art. 2 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2402⁶⁸;

⁶⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (Dz.U. L 201 z 27.7.2012, s. 1).

⁶⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych, zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 (Dz.U. L 257 z 28.8.2014, s. 1).

⁶⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2402 z dnia 12 grudnia 2017 r. w sprawie ustanowienia ogólnych ram dla sekurytyzacji oraz utworzenia szczególnych ram dla prostych, przejrzystych i standardowych sekurytyzacji, a także zmieniające dyrektywy 2009/65/WE, 2009/138/WE i 2011/61/UE oraz rozporządzenia (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 347 z 28.12.2017, s. 35).

- ubezpieczeniową spółką holdingową zdefiniowaną w art. 212 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2009/138/WE lub finansową spółką holdingową o działalności mieszanej zdefiniowaną w art. 212 ust. 1 lit. h) dyrektywy 2009/138/WE, która jest częścią grupy ubezpieczeniowej podlegającej nadzorowi na poziomie grupy na podstawie art. 213 tej dyrektywy i która nie jest zwolniona z nadzoru nad grupą na podstawie art. 214 ust. 2 dyrektywy 2009/138/WE;
- instytucją płatniczą zdefiniowaną w art. 1 ust. 1 lit. d) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366⁶⁹;
- instytucją pieniądza elektronicznego zdefiniowaną w art. 2 pkt 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE⁷⁰;
- dostawcą usług finansowania społecznościowego zdefiniowanym w art. 2 ust. 1 lit. e) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1503⁷¹;
- dostawcą usług w zakresie kryptoaktywów zdefiniowanym w art. 3 ust. 1 pkt 8 [wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937⁷²], który świadczy co najmniej jedną usługę w zakresie kryptoaktywów zdefiniowaną w art. 3 ust. 1 pkt 9 [wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937];

⁶⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz.U. L 337 z 23.12.2015, s. 35).

⁷⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE (Dz.U. L 267 z 10.10.2009, s. 7).

⁷¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1503 z dnia 7 października 2020 r. w sprawie europejskich dostawców usług finansowania społecznościowego dla przedsięwzięć gospodarczych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2017/1129 i dyrektywę (UE) 2019/1937 (Dz.U. L 347 z 20.10.2020, s. 1).

⁷² COM(2020) 593 final.

- b) „niekorzystny skutek dla środowiska” oznacza skutek dla środowiska wynikający z naruszenia jednego z zakazów i obowiązków wymienionych w załączniku I część II;
- c) „niekorzystny skutek dla praw człowieka” oznacza skutek dla osób wynikający z
- (i) naruszenia jednego z praw człowieka wymienionych w załączniku I część I sekcja 1 i zapisanych w międzynarodowych instrumentach wymienionych w załączniku I część I sekcja 2,
 - (ii) naruszenia prawa człowieka niewymienionego w załączniku I część I sekcja 1, lecz ujętego w instrumentach dotyczących praw człowieka, wymienionych w załączniku I część I sekcja 2, pod warunkiem że
 - dane prawo człowieka może być naruszone przez przedsiębiorstwo lub podmiot prawny inny niż państwo członkowskie lub państwo trzecie lub ich organy,
 - naruszenie danego prawa człowieka bezpośrednio narusza interes prawny chroniony w instrumentach dotyczących praw człowieka wymienionych w załączniku I część I sekcja 2; oraz
 - dane przedsiębiorstwo mogło być racjonalnie zidentyfikować takie naruszenie praw człowieka w ramach swojej działalności, działalności swoich jednostek zależnych lub działalności swoich partnerów biznesowych, biorąc pod uwagę okoliczności danego przypadku, w tym charakter i zakres działalności biznesowej przedsiębiorstwa i jego łańcuch działalności, cechy danego sektora gospodarki oraz kontekst geograficzny i operacyjny;

- ca) „niekorzystny skutek” oznacza niekorzystny skutek dla środowiska i niekorzystny skutek dla praw człowieka;
- d) „jednostka zależna” oznacza osobę prawną, za pośrednictwem której prowadzona jest działalność „przedsiębiorstwa kontrolowanego” zgodnie z definicją w art. 2 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady⁷³;
- e) „partner biznesowy” oznacza podmiot prawny
 - (i) z którym przedsiębiorstwo zawarło umowę handlową związaną z działalnością, produktami lub usługami danego przedsiębiorstwa lub na rzecz którego przedsiębiorstwo świadczy usługi zgodnie z lit. g) („bezpośredni partner biznesowy”), lub
 - (ii) który nie jest bezpośrednim partnerem biznesowym, ale który prowadzi działalność biznesową związaną z działalnością, produktami lub usługami przedsiębiorstwa („pośredni partner biznesowy”);
- ea) „relacje biznesowe” oznaczają relacje przedsiębiorstwa z jego partnerem biznesowym;
- f) [...]
- g) „łańcuch działalności” oznacza:
 - (i) działalność partnerów biznesowych przedsiębiorstwa działających na wyższym szczeblu łańcucha związaną z produkcją towarów lub świadczeniem usług przez przedsiębiorstwo, łącznie z projektowaniem, wydobywaniem, produkcją, transportem, przechowywaniem i dostarczaniem surowców, produktów lub części produktów i opracowywaniem produktu lub usługi; oraz

⁷³ Dyrektywa 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie harmonizacji wymogów dotyczących przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu na rynku regulowanym oraz zmieniająca dyrektywę 2001/34/WE (Dz.U. L 390 z 31.12.2004, s. 38).

- (ii) działalność partnerów biznesowych przedsiębiorstwa działających na niższym szczeblu łańcucha związaną z dystrybucją produktu, jego transportem, przechowywaniem i usuwaniem, łącznie z demontażem produktu, jego recyklingiem, kompostowaniem lub składowaniem, w przypadku gdy partnerzy biznesowi prowadzą taką działalność na rzecz przedsiębiorstwa lub w jego imieniu, z wyłączeniem usuwania produktu przez konsumentów oraz dystrybucji, transportu, przechowywania i usuwania produktu, który podlega kontroli wywozu przeprowadzanej na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/821 lub kontroli wywozu broni, amunicji lub materiałów wojennych, po zezwoleniu na wywóz produktu.

Z zastrzeżeniem art. 2 ust. 8, w odniesieniu do regulowanych przedsiębiorstw finansowych w rozumieniu lit. a) ppkt (iv) termin „łańcuch działalności” obejmuje [...] **również** działalność:

- (i) podmiotów prawnych otrzymujących bezpośrednio pożyczki, udzielanie gwarancji i zobowiązań od regulowanego przedsiębiorstwa finansowego;
- (ii) ubezpieczających i ubezpieczonych na podstawie umów ubezpieczenia zawartych z regulowanym przedsiębiorstwem finansowym;
- (iii) podmiotów prawnych cedujących ryzyko z tytułu umowy reasekuracji oraz instytucji pracowniczych programów emerytalnych, którym ochronę zapewnia się na podstawie umowy reasekuracji,
- (iv) jednostek zależnych podmiotów prawnych, o których mowa w ppkt (i)–(iii), korzystających z usługi określonej w ppkt (i)–(iii), i których działalność jest związana z daną usługą.

Łańcuch działalności regulowanych przedsiębiorstw finansowych w rozumieniu lit. a) ppkt (iv) świadczących takie usługi nie obejmuje MŚP, osób fizycznych i gospodarstw domowych otrzymujących usługi;

- h) „niezależna weryfikacja zewnętrzna” oznacza weryfikację przestrzegania przez przedsiębiorstwo lub części jego łańcucha działalności wymogów dotyczących praw człowieka i wymogów środowiskowych wynikających z przepisów niniejszej dyrektywy, dokonywaną przez niezależnego od przedsiębiorstwa eksperta, wolnego od wszelkich konfliktów interesów, posiadającego doświadczenie i kompetencje w dziedzinie środowiska i praw człowieka oraz odpowiedzialnego za jakość i rzetelność weryfikacji;
- i) „MŚP” oznacza mikroprzedsiębiorstwo, małe lub średnie przedsiębiorstwo, niezależnie od jego formy prawnej, które nie jest częścią dużej grupy, zgodnie z definicjami tych terminów zawartymi w art. 3 ust. 1, 2, 3 i 7 dyrektywy 2013/34/UE;

- j) „inicjatywa branżowa” oznacza połączenie dobrowolnych procedur należytej staranności w łańcuchu działalności, narzędzi i mechanizmów, w tym niezależnych weryfikacji zewnętrznych, przygotowanych i nadzorowanych przez rządy, stowarzyszenia branżowe lub grupy zainteresowanych organizacji;
- k) „upoważniony przedstawiciel” oznacza osobę fizyczną lub prawną będącą rezydentem Unii lub mającą siedzibę w Unii, dysponującą pełnomocnictwem przedsiębiorstwa w rozumieniu lit. a) ppkt (ii) do wypełniania w jego imieniu obowiązków tego przedsiębiorstwa wynikających z niniejszej dyrektywy;
- l) „poważny niekorzystny skutek” oznacza niekorzystny skutek, który jest szczególnie znaczący ze względu na swój charakter lub dotyczy dużej liczby osób lub dużego obszaru środowiska lub gdy przywrócenie sytuacji istniejącej przed wystąpieniem niekorzystnego skutku jest szczególnie trudne;

- m) „przychody netto ze sprzedaży” oznaczają:
- (i) „przychody netto ze sprzedaży” zdefiniowane w art. 2 pkt 5 dyrektywy 2013/34/UE;
lub
 - (ii) w przypadku gdy przedsiębiorstwo stosuje międzynarodowe standardy rachunkowości przyjęte na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady⁷⁴ lub jest przedsiębiorstwem w rozumieniu lit. a) ppkt (ii) – przychody zgodnie z definicją zawartą w ramach sprawozdawczości finansowej, na podstawie których sporządzane są sprawozdania finansowe przedsiębiorstwa, lub w rozumieniu ram sprawozdawczości finansowej, na podstawie których sporządzane są sprawozdania finansowe przedsiębiorstwa;
- n) „zainteresowane strony” oznaczają pracowników przedsiębiorstwa, pracowników jego jednostek zależnych, związki zawodowe i przedstawicieli pracowników, konsumentów oraz inne osoby, grupy, społeczności lub podmioty, na których prawa lub interesy mają lub mogą mieć wpływ produkty, usługi i działalność danego przedsiębiorstwa, jego jednostek zależnych i jego partnerów biznesowych, w tym organizacje społeczeństwa obywatelskiego, krajowe instytucje zajmujące się prawami człowieka i środowiskiem oraz obrońców praw człowieka i środowiska;
- o) [...]
- p) [...]
- q) „odpowiedni środek” oznacza środek, dzięki któremu można osiągnąć cele w zakresie należytej staranności i który jest współmierny do stopnia dotkliwości i prawdopodobieństwa wystąpienia niekorzystnych skutków oraz do którego przedsiębiorstwo ma racjonalny dostęp, uwzględniając okoliczności konkretnego przypadku, w tym charakter i zakres działalności biznesowej przedsiębiorstwa, charakterystykę sektora gospodarki i konkretnego partnera biznesowego;

⁷⁴ Rozporządzenie (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości (Dz.U. L 243 z 11.9.2002, s. 1).

- r) „jednostka dominująca” oznacza przedsiębiorstwo, które kontroluje co najmniej jedną jednostkę zależną w rozumieniu lit. d);
- s) „grupa przedsiębiorstw” oznacza jednostkę dominującą i wszystkie jej jednostki zależne;
- t) „środki zaradcze” oznaczają rekompensatę finansową lub niefinansową zapewnianą przez przedsiębiorstwo na rzecz osoby lub osób dotkniętych rzeczywistym niekorzystnym skutkiem, w tym przywrócenie sytuacji poszkodowanej osoby lub osób lub środowiska do stanu, w jakim by się te osoby lub środowisko znajdowały, gdyby rzeczywisty niekorzystny skutek nie wystąpił; środki te muszą być proporcjonalne do znaczenia i zakresu niekorzystnych skutków oraz do udziału przedsiębiorstwa w danym niekorzystnym skutku.

Artykuł 4

Należyta staranność

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa dochowywały należytej staranności w zakresie praw człowieka i środowiska, jak wskazano w art. 5–11 („należyta staranność”), poprzez podejmowanie następujących działań:
 - a) uwzględnianie należytej staranności w politykach przedsiębiorstw i ich systemach zarządzania ryzykiem zgodnie z art. 5;
 - b) identyfikacja rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków zgodnie z art. 6;
 - c) zapobieganie potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich łagodzenie oraz usuwanie rzeczywistych niekorzystnych skutków i zminimalizowanie ich zakresu zgodnie z art. 7 i 8;
 - d) ustanowienie i stosowanie procedury dotyczącej skarg zgodnie z art. 9;
 - e) monitorowanie skuteczności prowadzonej polityki należytej staranności i środków w zakresie należytej staranności zgodnie z art. 10;
 - f) podawanie informacji na temat należytej staranności do wiadomości publicznej zgodnie z art. 11.
2. Państwa członkowskie zapewniają, aby do celów dochowania należytej staranności przedsiębiorstwa były uprawnione do udostępniania zasobów i informacji w ramach swoich odnośnych grup przedsiębiorstw oraz innym podmiotom prawnym.
3. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwo lub inny podmiot prawny nie były zobowiązane do ujawniania swojemu partnerowi biznesowemu, który wypełnia obowiązki wynikające z niniejszej dyrektywy, informacji uznawanych za tajemnicę przedsiębiorstwa zgodnie z definicją w art. 2 pkt 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/943⁷⁵.

⁷⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/943 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic przedsiębiorstwa) przed ich bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem (Dz.U. L 157 z 15.6.2016, s. 1).

Artykuł 4a

Należyta staranność na poziomie grupy

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby jednostki dominujące objęte zakresem niniejszej dyrektywy mogły wypełniać obowiązki określone w art. 5–11 i w art. 15 w imieniu przedsiębiorstw, które są ich jednostkami zależnymi objętymi zakresem niniejszej dyrektywy. Pozostaje to bez uszczerbku dla odpowiedzialności cywilnej jednostek zależnych zgodnie z art. 22.
2. Wypełnienie obowiązków w zakresie należytej staranności przez jednostkę dominującą zgodnie z ust. 1 podlega wszystkim następującym warunkom:
 - a) jednostka zależna dostarcza wszystkich niezbędnych informacji swojej jednostce dominującej i współpracuje z nią w celu wypełnienia obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy;
 - b) jednostka zależna musi przestrzegać polityki należytej staranności swojej jednostki dominującej, odpowiednio dostosowanej w celu zapewnienia wypełnienia obowiązków określonych w art. 5 ust. 1 w odniesieniu do jednostki zależnej;
 - c) jednostka zależna uwzględnia należytą staranność we wszystkich swoich politykach i systemach zarządzania ryzykiem zgodnie z art. 5;
 - d) w stosownych przypadkach, jednostka zależna zwraca się o gwarancje umowne zgodnie z art. 7 ust. 2 lit. b) lub art. 8 ust. 3 lit. c);
 - e) w stosownych przypadkach, jednostka zależna dąży do zawarcia umowy z pośrednim partnerem biznesowym zgodnie z art. 7 ust. 3 lub art. 8 ust. 4;
 - f) w stosownych przypadkach, jednostka zależna tymczasowo zawiesza lub zrywa relację biznesową zgodnie z art. 7 ust. 5 lub art. 8 ust. 6.

Artykuł 5

Uwzględnianie należytej staranności w politykach przedsiębiorstwa i jego systemach zarządzania ryzykiem

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa uwzględniały należyłą staranność we wszystkich swoich politykach i systemach zarządzania ryzykiem oraz aby wdrożyły politykę należytej staranności.
 - 1a. Polityka należytej staranności zawiera wszystkie następujące elementy:
 - a) opis podejścia przedsiębiorstwa do kwestii należytej staranności, w tym w perspektywie długoterminowej;
 - b) kodeks postępowania zawierający opis reguł i zasad, których powinni przestrzegać pracownicy przedsiębiorstwa i jednostki zależne oraz bezpośredni i pośredni partnerzy biznesowi przedsiębiorstwa, w stosownych przypadkach zgodnie z art. 7 ust. 2 lit. b), art. 7 ust. 3, art. 8 ust. 3 lit. c) lub art. 8 ust. 4; oraz
 - c) opis procesów wprowadzonych w celu wdrożenia należytej staranności, w tym środków zastosowanych do weryfikacji przestrzegania kodeksu postępowania i rozszerzenia zakresu jego stosowania na partnerów biznesowych.
2. Państwa członkowskie zapewniają, by przedsiębiorstwa aktualizowały swoją politykę należytej staranności bez zbędnej zwłoki po wystąpieniu istotnej zmiany, a co najmniej raz na 24 miesiące.
3. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 1, wdrożyły i nadzorowały działania wymienione w art. 4 ust. 1.

Artykuł 6

Identyfikacja rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa podejmowały odpowiednie środki w celu zidentyfikowania rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków wynikających z ich własnej działalności lub działalności ich jednostek zależnych oraz – jeżeli istnieje związek z ich łańcuchami działalności – z działalności ich partnerów biznesowych, zgodnie z ust. 2, 3 i 4.
 - 1a. Do celów wypełnienia obowiązku określonego w ust. 1 przedsiębiorstwa mogą sporządzić katalog wszystkich obszarów swojej własnej działalności, działalności swoich jednostek zależnych oraz – jeżeli istnieje związek z ich łańcuchami działalności – działalności swoich partnerów biznesowych. W oparciu o wyniki sporządzenia tego katalogu przedsiębiorstwa mogą przeprowadzić dogłębną ocenę obszarów, w których stwierdzono największe prawdopodobieństwo wystąpienia niekorzystnych skutków lub najbardziej znaczące niekorzystne skutki.
2. Na zasadzie odstępstwa od ust. 1 przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. b) i art. 2 ust. 2 lit. b), są zobowiązane wyłącznie do identyfikacji rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków istotnych w danym sektorze wskazanym w art. 2 ust. 1 lit. b).

3. W przypadku gdy regulowane przedsiębiorstwa finansowe, o których mowa w art. 3 lit. a) ppkt (iv), świadczą usługi, o których mowa w art. 3 lit. g), identyfikację rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków przeprowadza się wyłącznie przed świadczeniem takiej usługi.
4. Państwa członkowskie zapewniają, aby do celów identyfikacji niekorzystnych skutków, o której mowa w ust. 1, na podstawie, w stosownych przypadkach, informacji ilościowych i jakościowych, przedsiębiorstwa były uprawnione do korzystania z odpowiednich zasobów, w tym niezależnych sprawozdań i informacji zgromadzonych w ramach procedury dotyczącej skarg przewidzianej w art. 9. Ponadto w stosownych przypadkach przedsiębiorstwa przeprowadzają konsultacje z grupami, które potencjalnie mogą odczuwać skutki, w tym z pracownikami i innymi odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w celu zgromadzenia informacji na temat rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków.

Artykuł 6a

Uszeregowanie zidentyfikowanych rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków pod względem ich wagi

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa szeregowały pod względem wagi niekorzystne skutki wynikające z ich własnej działalności, działalności ich jednostek zależnych lub działalności ich partnerów biznesowych zidentyfikowane zgodnie z art. 6 w celu wypełnienia obowiązków określonych w art. 7 lub 8, jeżeli jednoczesne zarządzenie wszystkim zidentyfikowanym niekorzystnym skutkom w pełnym zakresie nie jest możliwe.
2. Niekorzystne skutki są szeregowane pod względem ich wagi w oparciu o dotkliwość i prawdopodobieństwo wystąpienia niekorzystnych skutków. Dotkliwość danego niekorzystnego skutku ocenia się na podstawie jego wagi, liczby osób lub zasięgu środowiskowego, których dotyczy dany skutek, oraz trudności w przywróceniu sytuacji istniejącej przed wystąpieniem skutku.

3. Po zarządzeniu najistotniejszym niekorzystnym skutkom zgodnie z art. 7 lub 8 w rozsądnym terminie, przedsiębiorstwo zajmuje się mniej istotnymi niekorzystnymi skutkami.

Artykuł 7

Zapobieganie potencjalnym niekorzystnym skutkom

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa wprowadziły odpowiednie środki w celu zapobiegania lub – jeżeli zapobiegnięcie jest niemożliwe lub nie jest możliwe natychmiast – odpowiedniego złagodzenia potencjalnych niekorzystnych skutków, które zidentyfikowano lub należało zidentyfikować na podstawie art. 6 i które w razie potrzeby uszeregowano pod względem wagi na podstawie art. 6a, zgodnie z ust. 2, 3, 4 i 5 niniejszego artykułu.

W celu określenia odpowiednich środków, o których mowa w akapicie pierwszym, należy uwzględnić się:

- a) czy potencjalny niekorzystny skutek jest spowodowany wyłącznie przez przedsiębiorstwo, czy jest spowodowany wspólnie przez przedsiębiorstwo i jego jednostkę zależną lub partnera biznesowego, lub czy jest on spowodowany wyłącznie przez partnera biznesowego przedsiębiorstwa w jego łańcuchu działalności;
 - b) czy potencjalny niekorzystny skutek wystąpił w działalności jednostki zależnej, bezpośredniego partnera biznesowego lub pośredniego partnera biznesowego; oraz
 - c) zdolność przedsiębiorstwa do wywierania wpływu na partnera biznesowego powodującego potencjalny niekorzystny skutek.
2. Przedsiębiorstwa powinny być w stosownych przypadkach zobowiązane do podjęcia następujących działań:
 - a) w razie potrzeby, ze względu na charakter lub złożoność niezbędnych środków zapobiegawczych – niezwłocznego opracowania i wdrożenia planu działań zapobiegawczych z rozsądnymi i jasno określonymi terminami działań oraz jakościowymi i ilościowymi wskaźnikami pomiaru poprawy. Taki plan działań zapobiegawczych opracowuje się w porozumieniu z zainteresowanymi stronami, które potencjalnie mogą odczuwać skutki;

- b) dążenia do uzyskania od bezpośredniego partnera biznesowego gwarancji umownych, że zapewni on przestrzeganie kodeksu postępowania i, stosownie do potrzeb, planu działań zapobiegawczych przedsiębiorstwa, w tym zwracając się do swoich partnerów o odpowiednie gwarancje umowne w zakresie, w jakim ich działalność stanowi część łańcucha działalności przedsiębiorstwa (umowy kaskadowe). W przypadku uzyskania takich gwarancji umownych zastosowanie ma ust. 4;
 - c) dokonania niezbędnych inwestycji finansowych i niefinansowych, takich jak inwestycje w procesy i infrastrukturę w zakresie zarządzania lub produkcji;
 - d) zapewnienia ukierunkowanego i proporcjonalnego wsparcia dla MŚP, które jest partnerem biznesowym przedsiębiorstwa, w sytuacjach, gdy przestrzeganie kodeksu postępowania lub planu działań zapobiegawczych zagroziłoby rentowności danego MŚP. Ukierunkowane i proporcjonalne wsparcie może przyjąć formę finansowania, takiego jak finansowanie bezpośrednio, niskooprocentowane pożyczki, gwarancje ciągłości zaopatrzenia lub pomoc w zapewnianiu finansowania, lub wytyczne, takie jak szkolenia lub modernizacja systemów zarządzania;
 - e) zgodnie z prawem Unii, w tym prawem konkurencji – współpracy z innymi podmiotami, w tym, w stosownych przypadkach, w celu zwiększenia zdolności przedsiębiorstwa do zapobiegania niekorzystnym skutkom lub ich łagodzenia, w szczególności jeżeli żadne inne działanie nie jest odpowiednie ani skuteczne.
3. Jeżeli chodzi o potencjalne niekorzystne skutki, którym nie można było zapobiec ani których nie można było odpowiednio złagodzić za pomocą działań wymienionych w ust. 2, przedsiębiorstwo może dążyć do zawarcia umowy z pośrednim partnerem biznesowym w celu zapewnienia zgodności z kodeksem postępowania przedsiębiorstwa lub jego planem działań zapobiegawczych. W przypadku zawarcia takiej umowy zastosowanie ma ust. 4.

4. Gwarancjom umownym lub umowie towarzyszą odpowiednie środki służące weryfikacji przestrzegania. Do celów weryfikacji przestrzegania przedsiębiorstwo może zwrócić się do odpowiednich inicjatyw branżowych lub zwrócić się o niezależną weryfikację zewnętrzną.

Jeżeli gwarancje umowne są uzyskane od MŚP lub umowa zostaje zawarta z MŚP, należy określić sprawiedliwe, rozsądne i niedyskryminujące warunki. Jeżeli środki służące weryfikacji przestrzegania realizuje się wobec MŚP, przedsiębiorstwo ponosi koszt niezależnej weryfikacji zewnętrznej.

5. Jeżeli chodzi o potencjalne niekorzystne skutki w rozumieniu ust. 1, którym nie można było zapobiec ani których nie można było odpowiednio złagodzić za pomocą środków określonych w ust. 2, 3 i 4, przedsiębiorstwo ma obowiązek – stosowany jako rozwiązanie ostateczne – powstrzymać się od nawiązywania nowych lub rozszerzania istniejących relacji z partnerem biznesowym, z którym lub z którego łańcuchem działalności wiąże się dany skutek, a także, jeżeli uprawnia ich do tego prawo regulujące ich relacje, podejmuje następujące działania:

- a) tymczasowo zawiesza relacje biznesowe w odniesieniu do danej działalności, kontynuując jednocześnie działania zapobiegawcze lub łagodzące, jeżeli można zasadnie oczekiwać, że działania te będą skuteczne w perspektywie krótkoterminowej. Jeżeli takie oczekiwanie nie jest uzasadnione lub jeżeli działania te nie były skuteczne w perspektywie krótkoterminowej, przedsiębiorstwo zrywa relacje biznesowe;
- b) zrywa relacje biznesowe w odniesieniu do danej działalności, jeżeli potencjalne niekorzystne skutki są poważne.

Państwa członkowskie powinny przewidzieć w umowach podlegających ich prawu dostępność opcji tymczasowego zawieszenia i zerwania relacji biznesowych zgodnie z akapitem pierwszym, z wyjątkiem umów, w przypadku których strony są zobowiązane do ich zawarcia na mocy prawa.

6. Na zasadzie odstępstwa od ust. 5, jeżeli regulowane przedsiębiorstwa finansowe w rozumieniu art. 3 lit. a) ppkt (iv), świadczą usługi, o których mowa w art. 3 lit. g), nie są one zobowiązane do tymczasowego zawieszenia lub do zerwania relacji biznesowych.

Jeżeli regulowane przedsiębiorstwo finansowe w rozumieniu art. 3 lit. a) ppkt (iv) postanawia tymczasowo nie zawieszać, ani nie zrywać relacji biznesowych zgodnie z akapitem pierwszym, monitoruje ono rzeczywisty niekorzystny skutek, kontynuując jednocześnie działania zapobiegawcze lub łagodzące.

7. Na zasadzie odstępstwa od ust. 5 przedsiębiorstwo nie jest zobowiązane do zerwania relacji biznesowych w przypadku, gdy:
- a) można zasadnie oczekiwać, że zerwanie wywołałoby niekorzystny skutek, który jest bardziej dotkliwy niż potencjalny niekorzystny skutek, któremu nie można było zapobiec lub którego nie można było odpowiednio złagodzić, lub
 - b) nie istnieje żadna dostępna alternatywa dla tych relacji biznesowych, która dostarcza surowiec, produkt lub usługę niezbędne do produkcji towarów lub świadczenia usług przez przedsiębiorstwo, a zerwanie spowodowałoby istotną szkodę dla przedsiębiorstwa.

W przypadku gdy przedsiębiorstwo postanowi nie zrywać relacji biznesowych zgodnie z akapitem pierwszym, informuje właściwy organ nadzorczy o należycie uzasadnionych powodach takiej decyzji.

Przedsiębiorstwo monitoruje potencjalny niekorzystny skutek, okresowo dokonuje ponownej oceny swojej decyzji o niezrywaniu relacji biznesowych i poszukuje alternatywnych relacji biznesowych.

8. Obowiązek tymczasowego zawieszenia lub zerwania relacji biznesowych na podstawie ust. 5 nie ma zastosowania do umów handlowych zawartych przez przedsiębiorstwo przed wpływem okresu transpozycji zgodnie z art. 30 niniejszej dyrektywy.

Artykuł 8

Usuwanie rzeczywistych niekorzystnych skutków

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa wprowadziły odpowiednie środki w celu usunięcia rzeczywistych niekorzystnych skutków, które zidentyfikowano lub należało zidentyfikować na podstawie art. 6 i które w razie potrzeby uszeregowano pod względem wagi na podstawie art. 6a, zgodnie z niniejszym artykułem ust. 2–6.

W celu określenia odpowiednich środków, o których mowa w akapicie pierwszym, należy uwzględnić się:

- a) czy rzeczywisty niekorzystny skutek jest spowodowany wyłącznie przez przedsiębiorstwo, czy jest spowodowany wspólnie przez przedsiębiorstwo i jego jednostkę zależną lub partnera biznesowego, lub czy jest on spowodowany wyłącznie przez partnera biznesowego przedsiębiorstwa w jego łańcuchu działalności;
 - b) czy rzeczywisty niekorzystny skutek wystąpił w działalności jednostki zależnej, bezpośredniego partnera biznesowego lub pośredniego partnera biznesowego; oraz
 - c) zdolność przedsiębiorstwa do wywierania wpływu na partnera biznesowego powodującego rzeczywisty niekorzystny skutek.
2. W przypadku gdy nie można usunąć niekorzystnego skutku, państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa zminimalizowały skalę tego skutku.
 3. Przedsiębiorstwa powinny być w stosownych przypadkach zobowiązane do podjęcia następujących działań:
 - a) zneutralizowania niekorzystnego skutku lub zminimalizowania jego skali. Działania muszą być proporcjonalne do znaczenia i zakresu niekorzystnego skutku oraz do stopnia, w jakim działanie przedsiębiorstwa przyczyniło się do jego powstania;

- b) w razie potrzeby, ze względu na fakt, że niekorzystnego skutku nie można usunąć natychmiast – niezwłocznego opracowania i wdrożenia planu działań naprawczych z rozsądnymi i jasno określonymi terminami działań oraz jakościowymi i ilościowymi wskaźnikami pomiaru poprawy. Taki plan działań naprawczych opracowuje się w porozumieniu z zainteresowanymi stronami;
- c) zwracania się do bezpośredniego partnera biznesowego o gwarancje umowne, że zapewni on przestrzeganie kodeksu postępowania i, stosownie do potrzeb, planu działań naprawczych, w tym zwracając się do swoich partnerów o odpowiednie gwarancje umowne w zakresie, w jakim stanowią oni część łańcucha działalności (umowy kaskadowe). W przypadku uzyskania takich gwarancji umownych zastosowanie ma ust. 5;
- d) dokonania niezbędnych inwestycji finansowych i niefinansowych, takich jak inwestycje w procesy i infrastrukturę w zakresie zarządzania lub produkcji;
- e) zapewnienia ukierunkowanego i proporcjonalnego wsparcia dla MŚP, które jest partnerem biznesowym przedsiębiorstwa, w sytuacjach, gdy przestrzeganie kodeksu postępowania lub planu działań naprawczych zagroziłoby rentowności danego MŚP. Ukierunkowane i proporcjonalne wsparcie może przyjąć formę finansowania, takiego jak finansowanie bezpośrednie, niskoprocentowane pożyczki, gwarancje ciągłości zaopatrzenia lub pomoc w zapewnianiu finansowania, lub wytyczne, takie jak szkolenia lub modernizacja systemów zarządzania;
- f) zgodnie z prawem Unii, w tym prawem konkurencji – współpracy z innymi podmiotami, w tym, w stosownych przypadkach, w celu zwiększenia zdolności przedsiębiorstwa do usunięcia niekorzystnych skutków lub zminimalizowania ich zakresu, w szczególności jeżeli żadne inne działanie nie jest odpowiednie ani skuteczne;
- g) zapewnienia środków zaradczych osobom i społecznościom, których to dotyczy.

4. Jeżeli chodzi o rzeczywiste niekorzystne skutki, których nie można było usunąć ani odpowiednio złagodzić za pomocą środków określonych w ust. 3, przedsiębiorstwo może dążyć do zawarcia umowy z pośrednim partnerem biznesowym w celu zapewnienia zgodności z kodeksem postępowania przedsiębiorstwa lub jego planem działań naprawczych. W przypadku zawarcia takiej umowy zastosowanie ma ust. 5.
5. Gwarancjom umownym lub umowie towarzyszą odpowiednie środki służące weryfikacji przestrzegania. Do celów weryfikacji przestrzegania przedsiębiorstwo może zwrócić się do odpowiednich inicjatyw branżowych lub zwrócić się o niezależną weryfikację zewnętrzną.

Jeżeli gwarancje umowne są uzyskane od MŚP lub umowa zostaje zawarta z MŚP, należy określić sprawiedliwe, rozsądne i niedyskryminujące warunki. Jeżeli środki służące weryfikacji przestrzegania realizuje się wobec MŚP, przedsiębiorstwo ponosi koszt niezależnej weryfikacji zewnętrznej.
6. Jeżeli chodzi o rzeczywiste niekorzystne skutki w rozumieniu ust. 1, których nie można było usunąć ani których zakresu nie można było zminimalizować za pomocą środków przewidzianych w ust. 3, 4 i 5, przedsiębiorstwo ma obowiązek – stosowany jako rozwiązanie ostateczne – powstrzymania się od nawiązywania nowych lub rozszerzania istniejących relacji z partnerem biznesowym, z którym lub z którego łańcuchem działalności wiąże się dany skutek, a także, jeżeli uprawnia ich do tego prawo regulujące ich relacje, podejmuje następujące działania:
 - a) tymczasowo zawiesza relacje biznesowe w odniesieniu do danej działalności, kontynuując jednocześnie działania służące usunięciu niekorzystnego skutku lub zminimalizowaniu jego zakresu, jeżeli można zasadnie oczekiwać, że działania te będą skuteczne w perspektywie krótkoterminowej. Jeżeli takie oczekiwanie nie jest uzasadnione lub jeżeli działania te nie były skuteczne w perspektywie krótkoterminowej, przedsiębiorstwo zrywa relacje biznesowe;

- b) zrywa relacje biznesowe w odniesieniu do danej działalności, jeśli niekorzystny skutek uznaje się za poważny.

Państwa członkowskie powinny przewidzieć w umowach podlegających ich prawu dostępność opcji tymczasowego zawieszenia i zerwania relacji biznesowych zgodnie z akapitem pierwszym, z wyjątkiem umów, w przypadku których strony są zobowiązane do ich zawarcia na mocy prawa.

- 7. Na zasadzie odstępstwa od ust. 6, jeżeli regulowane przedsiębiorstwo finansowe w rozumieniu art. 3 lit. a) ppkt (iv), świadczy usługi, o których mowa w art. 3 lit. g), nie jest ono zobowiązane do tymczasowego zawieszenia lub do zerwania relacji biznesowych.

Jeżeli regulowane przedsiębiorstwo finansowe w rozumieniu art. 3 lit. a) ppkt (iv) postanawia tymczasowo nie zawieszać, ani nie zrywać relacji biznesowych zgodnie z akapitem pierwszym, monitoruje ono rzeczywisty niekorzystny skutek, kontynuując jednocześnie działania służące usunięciu niekorzystnego skutku lub zminimalizowaniu jego zakresu.

8. Na zasadzie odstępstwa od ust. 6 przedsiębiorstwo nie jest zobowiązane do zerwania relacji biznesowych w przypadku, gdy:
- a) można zasadnie oczekiwać, że zerwanie wywołałoby niekorzystny skutek, który jest bardziej dotkliwy niż rzeczywisty niekorzystny skutek, którego nie można było usunąć ani zminimalizować, lub
 - b) nie istnieje żadna dostępna alternatywa dla tych relacji biznesowych, która dostarcza surowiec, produkt lub usługę niezbędne do produkcji towarów lub świadczenia usług przez przedsiębiorstwo, a zerwanie spowodowałoby istotną szkodę dla przedsiębiorstwa.

W przypadku gdy przedsiębiorstwo postanowi nie zrywać relacji biznesowych zgodnie z akapitem pierwszym, informuje właściwy organ nadzorczy o należycie uzasadnionych powodach takiej decyzji.

Przedsiębiorstwo monitoruje rzeczywisty niekorzystny skutek, okresowo dokonuje ponownej oceny swojej decyzji o niezrywaniu relacji biznesowych i poszukuje alternatywnych relacji biznesowych.

9. Obowiązek tymczasowego zawieszenia lub zerwania relacji biznesowych na podstawie ust. 6 nie ma zastosowania do umów handlowych zawartych przez przedsiębiorstwo przed upływem okresu transpozycji zgodnie z art. 30 niniejszej dyrektywy.

Artykuł 9

Procedura dotycząca skarg

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa umożliwiły osobom i organizacjom wymienionym w ust. 2 złożenie do nich skarg, jeżeli te osoby lub organizacje mają uzasadnione obawy dotyczące rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków w zakresie własnej działalności przedsiębiorstw, działalności ich jednostek zależnych i działalności ich partnerów biznesowych w łańcuchach działalności przedsiębiorstw.
2. Państwa członkowskie zapewniają możliwość składania skarg przez:
 - a) osoby, które są dotknięte niekorzystnymi skutkami lub mają uzasadnione podstawy, by sądzić, że mogą być nimi dotknięte;
 - b) związki zawodowe i innych przedstawicieli pracowników reprezentujących osoby pracujące w danym łańcuchu działalności; oraz
 - c) organizacje społeczeństwa obywatelskiego działające w obszarach związanych z niekorzystnymi skutkami dla praw człowieka lub środowiska, będącymi przedmiotem skargi.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa ustanowiły sprawiedliwą, dostępną i przejrzystą procedurę dotyczącą skarg, o których mowa w ust. 1, w tym procedurę stosowaną w przypadku, gdy przedsiębiorstwo uznaje daną skargę za bezzasadną, oraz aby poinformowały odpowiednich pracowników i związki zawodowe o tej procedurze. Procedura zapewnia poufność tożsamości osoby lub organizacji składających skargę oraz niezbędne środki zapobiegające wszelkim formom działań odwetowych ze strony przedsiębiorstwa i jego jednostek zależnych.

Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku należycie uzasadnionej skargi niekorzystny skutek będący przedmiotem skargi został uznany za zidentyfikowany w rozumieniu art. 6, a przedsiębiorstwo podjęło odpowiednie środki zgodnie z art. 7 i 8, w tym, w stosownych przypadkach, zapewniające środki zaradcze.

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby skarżący mieli prawo do:

- a) żądania od przedsiębiorstwa podjęcia odpowiednich działań następczych w związku ze skargą, którą złożyli na podstawie ust. 1; oraz
- b) spotkania z przedstawicielami przedsiębiorstwa na odpowiednim szczeblu w celu omówienia potencjalnych lub rzeczywistych poważnych niekorzystnych skutków, które są przedmiotem skargi.

5. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa mogły wypełniać obowiązki określone w ust. 1 i w ust. 3 akapit pierwszy poprzez udział we wspólnych procedurach dotyczących skarg, w tym procedurach ustanowionych wspólnie przez przedsiębiorstwa, za pośrednictwem stowarzyszeń branżowych lub inicjatyw z udziałem wielu zainteresowanych stron, pod warunkiem że wspólne procedury spełniają wymogi określone w niniejszym artykule.

Artykuł 10

Monitorowanie

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa przeprowadzały okresowe oceny własnej działalności i środków, działalności i środków swoich jednostek zależnych oraz – jeżeli jest to związane z łańcuchami działalności przedsiębiorstwa – działalności i środków swoich partnerów biznesowych, w celu monitorowania skuteczności identyfikowania, łagodzenia, usuwania niekorzystnych skutków i minimalizowania ich zakresu oraz zapobiegania takim skutkom. Takie oceny opierają się, w stosownych przypadkach, na wskaźnikach jakościowych i ilościowych oraz są przeprowadzane niezwłocznie po wystąpieniu istotnej zmiany, a co najmniej co 24 miesiące i zawsze, gdy istnieją uzasadnione podstawy, by sądzić, że może pojawić się znaczące nowe ryzyko wystąpienia takich niekorzystnych skutków. Politykę należytej staranności aktualizuje się zgodnie z wynikami takich ocen i z należyтым uwzględnieniem odpowiednich informacji od zainteresowanych stron.
2. Na zasadzie odstępstwa od ust. 1, w **przypadku gdy** regulowane przedsiębiorstwa finansowe w rozumieniu art. 3 lit. a) ppkt (iv) **świadczą usługi, o których mowa w art. 3 lit. g)**, przeprowadzają **one** – w odniesieniu do **swoich** partnerów biznesowych [...] okresowe oceny wyłącznie w celu monitorowania skuteczności zapobiegania niekorzystnym skutkom zidentyfikowanym zgodnie z art. 6 ust. 3, łagodzenia tych skutków, ich usuwania i minimalizowania ich zakresu.

Artykuł 11

Komunikacja

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa, które nie podlegają wymogom sprawozdawczym przewidzianym w art. 19a i 29a dyrektywy 2013/34/UE, przekazywały informacje dotyczące kwestii objętych niniejszą dyrektywą poprzez publikowanie na swojej stronie internetowej sprawozdania za dany rok obrotowy w języku zwyczajowo używanym w sferze biznesu międzynarodowego. Sprawozdanie jest publikowane w rozsądnym terminie nieprzekraczającym 12 miesięcy od dnia bilansowego roku obrotowego, za który sporządzono sprawozdanie.

Uznaje się, że przedsiębiorstwa uwzględnione w skonsolidowanym sprawozdaniu z działalności i zwolnione z obowiązków wynikających z art. 19a lub 29a dyrektywy 2013/34/UE zgodnie z art. 19a ust. 7 i art. 29a ust. 7 tej dyrektywy wypełniły obowiązek wynikający z niniejszego artykułu.

2. Komisja przyjmuje zgodnie z art. 28 akty delegowane dotyczące treści i kryteriów takiej sprawozdawczości, o której mowa w ust. 1, określając informacje dotyczące opisu należytej staranności, potencjalnych i rzeczywistych niekorzystnych skutków i działań podejmowanych w odniesieniu do tych skutków.

Artykuł 12

Wzorcowe klauzule umowne

W celu wsparcia przedsiębiorstw, aby pomóc im w spełnieniu wymogów art. 7 ust. 2 lit. b) i art. 8 ust. 3 lit. c), Komisja – w porozumieniu z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami – przyjmie wytyczne dotyczące dobrowolnych wzorcowych klauzul umownych.

Artykuł 13

Wytyczne

W celu zapewnienia wsparcia przedsiębiorstwom lub organom państw członkowskich w zakresie sposobu, w jaki przedsiębiorstwa powinny wypełniać swoje obowiązki w zakresie należytej staranności, Komisja – w porozumieniu z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami, Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Europejską Agencją Środowiska i w stosownych przypadkach organami międzynarodowymi posiadającymi wiedzę specjalistyczną w zakresie należytej staranności – wydaje, nie później niż dwa lata po wejściu niniejszej dyrektywy w życie, wytyczne, w tym wytyczne dotyczące konkretnych sektorów lub konkretnych niekorzystnych skutków.

Artykuł 14

Środki towarzyszące

1. Państwa członkowskie tworzą i obsługują, indywidualnie lub wspólnie, specjalne strony internetowe, platformy lub portale w celu udzielania informacji przedsiębiorstwom i partnerom biznesowym w ich łańcuchach działalności, i wspierania ich w podejmowanych przez nie staraniach służących spełnieniu obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy. Przedmiotem szczególnej uwagi będą w tym zakresie MŚP obecne w łańcuchach działalności przedsiębiorstw.
2. Państwa członkowskie mogą wspierać MŚP finansowo, bez uszczerbku dla mających zastosowanie zasad pomocy państwa.
3. Komisja może uzupełnić środki wsparcia zapewnione przez państwa członkowskie w oparciu o istniejące działania Unii w celu wspierania należytej staranności w Unii i państwach trzecich oraz może opracować nowe środki, w tym może ułatwić realizację wspólnych inicjatyw zainteresowanych stron, aby pomóc przedsiębiorstwom w wypełnianiu ich obowiązków.
4. Przedsiębiorstwa mogą opierać się na projektach branżowych i inicjatywach z udziałem wielu zainteresowanych stron w celu wsparcia realizacji swoich obowiązków, o których mowa w art. 5–11, w zakresie, w jakim takie projekty i inicjatywy są odpowiednie, aby wspierać wypełnianie tych obowiązków. Komisja i państwa członkowskie mogą ułatwić rozpowszechnianie informacji dotyczących takich projektów lub inicjatyw i ich rezultatów. Komisja, we współpracy z państwami członkowskimi, wydaje wytyczne dotyczące oceny adekwatności projektów branżowych i inicjatyw z udziałem wielu zainteresowanych stron.

Artykuł 15

Przeciwdziałanie zmianie klimatu

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. a) i art. 2 ust. 2 lit. a), przyjęły plan, obejmujący działania wykonawcze oraz odnośne plany finansowe i inwestycyjne, służący zapewnieniu, by model biznesowy i strategia biznesowa przedsiębiorstwa były spójne z transformacją w stronę gospodarki zrównoważonej oraz z celem polegającym na ograniczeniu globalnego ocieplenia do 1,5°C zgodnie z porozumieniem paryskim oraz z celem osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r., jak ustanowiono w rozporządzeniu (UE) 2021/1119, i w stosownych przypadkach z ekspozycją przedsiębiorstwa na działalność związaną z węglem, ropą naftową i gazem ziemnym, o czym mowa w art. 19a ust. 2 lit. a) ppkt (iii) i art. 29a ust. 2 lit. a) ppkt (iii) dyrektywy 2013/34/UE. W tym planie należy przede wszystkim wskazać – na podstawie informacji, do których przedsiębiorstwo ma racjonalny dostęp – w jakim stopniu zmiana klimatu stanowi ryzyko dla działalności przedsiębiorstwa lub obszar, na który ma ona wpływ.
2. Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku gdy zmiana klimatu zostaje wskazana lub powinna być wskazana jako jeden z głównych obszarów, z którym wiąże się ryzyko dla działalności przedsiębiorstwa lub w którym występują skutki jego działalności, przedsiębiorstwo włącza do swojego planu cele redukcji emisji gazów cieplarnianych.
3. [...]

Artykuł 16

Upoważniony przedstawiciel

1. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy nakładające wymóg, aby przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 2 ust. 2, prowadzące działalność w państwie członkowskim wyznaczyło osobę prawną lub fizyczną na swojego upoważnionego przedstawiciela, z siedzibą lub miejscem zamieszkania w jednym z państw członkowskich, w których przedsiębiorstwo to prowadzi swoją działalność. Wyznaczenie jest ważne po potwierdzeniu, że zostało zaakceptowane przez upoważnionego przedstawiciela.

2. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy nakładające wymóg, aby upoważniony przedstawiciel lub przedsiębiorstwo przekazali nazwę lub imię i nazwisko, adres, adres poczty elektronicznej i numer telefonu upoważnionego przedstawiciela organowi nadzorczemu w państwie członkowskim, w którym dany upoważniony przedstawiciel ma miejsce zamieszkania lub siedzibę. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy nakładające wymóg, aby upoważniony przedstawiciel przedstawił, na wniosek dowolnego organu nadzorczego, kopię dokumentu potwierdzającego wyznaczenie w języku urzędowym jednego z państw członkowskich.
3. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy nakładające wymóg, aby upoważniony przedstawiciel lub przedsiębiorstwo przekazali informację o tym, że dane przedsiębiorstwo jest przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 2 ust. 2, organowi nadzorczemu w państwie członkowskim, w którym upoważniony przedstawiciel ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, oraz, gdy jest to inny organ, organowi nadzorczemu w państwie członkowskim, w którym przedsiębiorstwo osiągnęło największą część przychodów netto ze sprzedaży w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy.
4. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy nakładające wymóg, aby każde przedsiębiorstwo upoważniło swojego upoważnionego przedstawiciela do otrzymywania od organów nadzorczych wiadomości dotyczących wszystkich kwestii niezbędnych do przestrzegania i egzekwowania przepisów krajowych transponujących niniejszą dyrektywę. Przedsiębiorstwa są zobowiązane do przekazania swojemu upoważnionemu przedstawicielowi uprawnień i zasobów niezbędnych przy współpracy z organami nadzorczymi.
5. W przypadku gdy przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 2 ust. 2 nie wywiązuje się z obowiązków określonych w niniejszym artykule, wszystkie państwa członkowskie, w których takie przedsiębiorstwo prowadzi działalność, powinny być właściwe do egzekwowania wykonania takich obowiązków zgodnie z prawem krajowym. Państwo członkowskie zamierzające wyegzekwować obowiązki określone w niniejszym artykule powiadamia organy nadzorcze za pośrednictwem Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych zgodnie z art. 21, tak aby inne państwa członkowskie nie egzekwowały tych przepisów.

Artykuł 17

Organy nadzorcze

1. Każde państwo członkowskie wyznacza co najmniej jeden organ nadzorczy do celów nadzorowania przestrzegania obowiązków określonych w przepisach krajowych przyjętych na podstawie art. 6–11 i art. 15 („organ nadzorczy”).
2. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 1, właściwym organem nadzorczym jest organ nadzorczy państwa członkowskiego, w którym takie przedsiębiorstwo ma siedzibę statutową.
3. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 2, właściwym organem nadzorczym jest organ nadzorczy państwa członkowskiego, w którym takie przedsiębiorstwo ma oddział. Jeżeli dane przedsiębiorstwo nie ma oddziału w żadnym państwie członkowskim lub ma oddziały znajdujące się w różnych państwach członkowskich, właściwym organem nadzorczym jest organ nadzorczy w państwie członkowskim, w którym przedsiębiorstwo to osiągnęło największą część przychodów netto ze sprzedaży w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy przed datą wskazaną w art. 30 lub dniem, w którym dane przedsiębiorstwo po raz pierwszy spełniło kryteria określone w art. 2 ust. 2, w zależności od tego, która z tych dat jest późniejsza.

Przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 2, mogą – na podstawie zmiany okoliczności, w wyniku której dane przedsiębiorstwo uzyskuje największą część przychodów w Unii w innym państwie członkowskim – przedstawić należycie uzasadniony wniosek o zmianę organu nadzorczego właściwego w sprawie uregulowania kwestii objętych zakresem stosowania niniejszej dyrektywy w odniesieniu do przedsiębiorstwa, które złożyło wniosek.

- 3a. W przypadku gdy jednostka dominująca wypełnia obowiązki wynikające z niniejszej dyrektywy w imieniu swoich jednostek zależnych zgodnie z art. 4a, właściwym organem nadzorczym dla jednostki dominującej i jej jednostek zależnych jest organ nadzorujący jednostkę dominującą zgodnie z ust. 2 lub 3.

Jeżeli organ nadzorczy zgodnie z akapitem pierwszym stwierdzi niewypełnienie przez jednostkę zależną obowiązków przewidzianych w art. 4a ust. 2, powiadamia organ nadzorczy, który byłby właściwy w odniesieniu do tej jednostki zależnej zgodnie z ust. 2 lub 3, do celów wykonania uprawnień w odniesieniu do tej jednostki zależnej zgodnie z art. 18 i 20.

4. Jeżeli dane państwo członkowskie wyznacza więcej niż jeden organ nadzorczy, wówczas państwo to musi zapewnić, aby odpowiednie kompetencje tych organów zostały wyraźnie określone, a organy te ściśle i skutecznie ze sobą współpracowały.
5. Państwa członkowskie mogą wyznaczyć organy sprawujące nadzór nad regulowanymi przedsiębiorstwami finansowymi również jako organy nadzorcze do celów niniejszej dyrektywy.

6. W terminie wskazanym w art. 30 ust. 1 lit. a) państwa członkowskie przekazują Komisji nazwy i dane kontaktowe organów nadzorczych wyznaczonych zgodnie z niniejszym artykułem, a także, jeżeli wyznaczono kilka organów nadzorczych, ich odnośne kompetencje. Państwa członkowskie informują Komisję o wszelkich zmianach tych danych.
7. Komisja podaje do wiadomości publicznej, w tym na swojej stronie internetowej, wykaz organów nadzorczych. Komisja regularnie aktualizuje wykaz na podstawie informacji otrzymanych od państw członkowskich.
8. Państwa członkowskie gwarantują niezależność organów nadzorczych i zapewniają, aby organy te oraz wszystkie osoby zatrudnione przez nie obecnie lub w przeszłości, a także działający w imieniu tych organów audytorzy lub eksperci, wykonywali swoje uprawnienia w sposób bezstronny, przejrzysty i z należyтым poszanowaniem obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. W szczególności państwa członkowskie zapewniają, aby organy te były pod względem prawnym i funkcjonalnym niezależne od przedsiębiorstw objętych zakresem niniejszej dyrektywy lub innych interesów rynkowych, aby ich personel i osoby odpowiedzialne za zarządzanie nimi były wolne od konfliktów interesów, były objęte wymogami w zakresie poufności oraz aby powstrzymywały się od wszelkich czynności sprzecznych ze swoimi obowiązkami.

Artykuł 18

Uprawnienia organów nadzorczych

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby organy nadzorcze miały odpowiednie uprawnienia i zasoby do wykonywania zadań powierzonych im na mocy niniejszej dyrektywy, w tym prawo do żądania informacji i prowadzenia postępowań wyjaśniających związanych z wypełnianiem obowiązków określonych w art. 6–11 i 15. W odniesieniu do art. 15 państwa członkowskie wymagają jedynie od organów nadzorczych, by nadzorowały, czy przedsiębiorstwa przyjęły plan.

2. Organ nadzorczy może wszcząć postępowanie wyjaśniające z urzędu lub w związku z uzasadnionymi obawami, które zostały mu zgłoszone zgodnie z art. 19, jeżeli uzna, że posiada wystarczające informacje wskazujące na możliwe naruszenie przez przedsiębiorstwo obowiązków przewidzianych w przepisach krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy.
3. Inspekcje przeprowadza się zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego, w którym ma miejsce inspekcja, i po uprzednim ostrzeżeniu przedsiębiorstwa, z wyjątkiem sytuacji, gdy uprzednie powiadomienie zmniejsza skuteczność inspekcji. Jeżeli w ramach tego postępowania wyjaśniającego organ nadzorczy chce przeprowadzić inspekcję na terytorium państwa członkowskiego innego niż jego państwo, zwraca się o pomoc organu nadzorczego w tym państwie członkowskim zgodnie z art. 21 ust. 2.
4. Jeżeli w wyniku działań podjętych na podstawie ust. 1 i 2 organ nadzorczy stwierdzi nieprzestrzeganie przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy, wyznacza zainteresowanemu przedsiębiorstwu odpowiedni termin na podjęcie działań zaradczych, o ile działania takie są możliwe.

Zgodnie z, odpowiednio, art. 20 i 22 podjęcie działań zaradczych nie wyklucza nałożenia kar lub pociągnięcia do odpowiedzialności cywilnej w przypadku szkód.

5. Przy wykonywaniu swoich zadań organy nadzorcze mają co najmniej następujące uprawnienia:
 - a) do nakazania:
 - (i) zaprzestania naruszeń przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy,
 - (ii) niedopuszczenia do kolejnych przypadków danego zachowania, oraz
 - (iii) w stosownych przypadkach – zapewnienia środków zaradczych proporcjonalnych do naruszenia i koniecznych do jego zaprzestania;

- b) do nakładania kar zgodnie z art. 20; oraz
 - c) do przyjmowania środków tymczasowych w pilnych przypadkach ze względu na ryzyko wystąpienia poważnej i nieodwracalnej szkody.
6. Organy nadzorcze wykonują uprawnienia, o których mowa w niniejszym artykule, zgodnie z prawem krajowym:
- a) bezpośrednio;
 - b) we współpracy z innymi organami, lub lub
 - c) poprzez zwracanie się do właściwych organów sądowych.
7. Państwa członkowskie zapewniają, aby każda osoba fizyczna lub prawna miała prawo do skutecznego środka zaskarżenia prawnie wiążącej decyzji organu nadzorczego jej dotyczącej.

Artykuł 19

Uzasadnione obawy

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoby fizyczne i prawne były uprawnione do zgłaszania uzasadnionych obaw dowolnemu organowi nadzorcemu, jeżeli na podstawie obiektywnych okoliczności mają powody, aby sądzić, że przedsiębiorstwo nie przestrzega przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy („uzasadnione obawy”).
2. W przypadku gdy uzasadniona obawa podlega kompetencjom innego organu nadzorczego, organ, do którego zgłoszono taką obawę, przekazuje ją temu innemu organowi.
3. Państwa członkowskie zapewniają, aby organy nadzorcze w odpowiednim czasie oceniały uzasadnione obawy i w stosownych przypadkach wykonywały swoje uprawnienia, o których mowa w art. 18.

4. Organ nadzorczy informuje, jak najszybciej i zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego i prawa Unii, osobę, o której mowa w ust. 1, o wynikach oceny zgłoszonej przez tę osobę uzasadnionej obawy wraz z uzasadnieniem.
5. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoby zgłaszające uzasadnioną obawę zgodnie z niniejszym artykułem i mające – zgodnie z prawem krajowym – prawnie uzasadniony interes w tej sprawie, miały dostęp do sądu lub innego niezależnego i bezstronnego organu publicznego właściwych do oceny decyzji, działań lub zaniechania działania organu nadzorczego pod kątem ich zgodności z prawem materialnym i formalnym.

Artykuł 20

Kary

1. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące kar, w tym kar pieniężnych, mających zastosowanie w przypadku naruszeń przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ich wykonywania. Przewidziane kary muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające.
2. Przy podejmowaniu decyzji o ewentualnym nałożeniu kar, a w przypadku decyzji o ich nałożeniu, przy określaniu ich charakteru i odpowiedniego poziomu, należy w szczególności odpowiednio uwzględnić starania przedsiębiorstwa na rzecz wykonania wszelkich ewentualnych działań zaradczych wymaganych od niego przez organ nadzorczy, wszelkie dokonane inwestycje i wszelkie ukierunkowane wsparcie udzielone zgodnie z art. 7 i 8, a także współpracę z innymi podmiotami w celu przeciwdziałania niekorzystnym skutkom w łańcuchu działalności przedsiębiorstwa, w zależności od przypadku.
3. W przypadku nałożenia kar pieniężnych ich wysokość jest proporcjonalna do osiągniętych przez przedsiębiorstwo przychodów netto ze sprzedaży w skali światowej.

4. Państwa członkowskie zapewniają, by wszelkie decyzje organów nadzorczych zawierające kary z tytułu naruszenia przepisów krajowych przyjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą były publikowane, publicznie dostępne przez co najmniej 3 lata i przesyłane Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych. Opublikowana decyzja nie może zawierać żadnych danych osobowych w rozumieniu art. 4 pkt 1 (UE) 2016/679.

Artykuł 21

Europejska Sieć Organów Nadzorczych

1. Komisja ustanawia Europejską Sieć Organów Nadzorczych, w skład której wchodzi przedstawiciele organów nadzorczych. Sieć ułatwia współpracę organów nadzorczych oraz koordynację i dostosowanie praktyk organów nadzorczych w zakresie regulacji, prowadzenia postępowań wyjaśniających, nakładania sankcji i nadzoru, a także, w stosownych przypadkach, wymianę informacji między tymi organami.

Komisja może zaprosić agencje Unii dysponujące odpowiednią wiedzą ekspercką w dziedzinach objętych zakresem niniejszej dyrektywy do przyłączenia się do Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych.

- 1a. Komisja ustanawia bezpieczny system wymiany informacji dotyczących przychodów netto ze sprzedaży osiągniętych w Unii przez przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 2 ust. 2, niemające oddziału w żadnym państwie członkowskim lub mające oddziały znajdujące się w różnych państwach członkowskich. Państwa członkowskie regularnie przekazują posiadane informacje dotyczące przychodów netto ze sprzedaży osiągniętych przez te przedsiębiorstwa. Komisja analizuje te informacje w rozsądnym terminie i powiadamia państwo członkowskie, w którym dane przedsiębiorstwo osiągnęło największą część przychodów netto ze sprzedaży w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy, o tym, że dane przedsiębiorstwo jest przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 2 ust. 2 i że organ nadzorczy państwa członkowskiego jest właściwy zgodnie z art. 17 ust. 3.
2. Organy nadzorcze przekazują sobie stosowne informacje i świadczą wzajemną pomoc w wykonywaniu swoich obowiązków oraz wprowadzają środki na rzecz skutecznej wzajemnej współpracy. Wzajemna pomoc obejmuje współpracę mającą na celu wykonywanie uprawnień, o których mowa w art. 18, w tym w odniesieniu do inspekcji oraz wniosków o udzielenie informacji.
3. Organy nadzorcze podejmują wszelkie odpowiednie kroki niezbędne do tego, aby odpowiedzi na wniosek innego organu nadzorczego o udzielenie pomocy udzielić bez zbędnej zwłoki i nie później niż w terminie 1 miesiąca od otrzymania wniosku. Jeżeli jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy, okres ten może zostać przedłużony maksymalnie o dwa miesiące na podstawie odpowiedniego uzasadnienia. Kroki takie mogą obejmować w szczególności przekazanie stosownych informacji o przebiegu postępowania wyjaśniającego.
4. Wniosek o pomoc zawiera wszelkie niezbędne informacje, w tym cel i uzasadnienie wniosku. Organy nadzorcze wykorzystują informacje uzyskane na podstawie wniosku o udzielenie pomocy wyłącznie do celów, których dotyczył wniosek.

5. Organ nadzorczy, do którego skierowano wniosek, informuje organ nadzorczy, który złożył wniosek, o rezultatach lub w stosownym przypadku o postępach dotyczących środków, które mają być zastosowane w odpowiedzi na wniosek o udzielenie pomocy.
6. Organy nadzorcze nie pobierają od siebie nawzajem opłat z tytułu działań i środków zastosowanych na podstawie wniosku o udzielenie pomocy.

Organy nadzorcze mogą jednak uzgodnić zasady dokonywania wzajemnego zwrotu konkretnych wydatków poniesionych w wyniku świadczenia pomocy w wyjątkowych przypadkach.

7. Organ nadzorczy właściwy na podstawie art. 17 ust. 3 informuje Europejską Sieć Organów Nadzorczych o tym fakcie oraz o wszelkich wnioskach o zmianę właściwego organu nadzorczego.
8. Jeżeli istnieją wątpliwości co do przydziału kompetencji, informacje, na których opiera się ten przydział, zostaną przekazane Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych, która może koordynować starania na rzecz znalezienia rozwiązania.

9. Europejska Sieć Organów Nadzorczych publikuje decyzje organów nadzorczych zawierające kary, o których mowa w art. 20 ust. 4.

Artykuł 22

Odpowiedzialność cywilna przedsiębiorstw i prawo do pełnego odszkodowania

1. Państwa członkowskie zapewniają możliwość pociągnięcia przedsiębiorstwa do odpowiedzialności za szkody wyrządzone osobie fizycznej lub prawnej, pod warunkiem że:
- a) przedsiębiorstwo umyślnie lub w wyniku zaniedbania nie wypełniło obowiązków określonych w art. 7 i 8, w przypadku gdy prawo, zakaz lub obowiązek wymienione w załączniku I mają na celu ochronę osoby fizycznej lub prawnej; oraz
 - b) w wyniku niewypełnienia obowiązków zgodnie z lit. a) wyrządzono szkodę interesowi prawnemu osoby fizycznej lub prawnej chronionemu na mocy prawa krajowego.

Przedsiębiorstwo nie może zostać pociągnięte do odpowiedzialności, jeżeli szkoda została wyrządzona wyłącznie przez jego partnerów biznesowych w jego łańcuchu działalności.

2. W przypadku gdy przedsiębiorstwo zostało pociągnięte do odpowiedzialności zgodnie z ust. 1, osoba fizyczna lub prawna ma prawo do pełnego odszkodowania za zaistniałą szkodę zgodnie z prawem krajowym. Pełne odszkodowanie przewidziane w niniejszej dyrektywie nie prowadzi do nadmiernej rekompensaty, ani w drodze odszkodowania karnego, ani odszkodowania wielokrotnego, ani innego rodzaju odszkodowania.

3. Odpowiedzialność cywilna przedsiębiorstwa za szkody powstałe na mocy niniejszego przepisu pozostaje bez uszczerbku dla odpowiedzialności cywilnej jego jednostek zależnych lub wszelkich bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych w łańcuchu działalności przedsiębiorstwa.

Jeżeli szkoda została spowodowana wspólnie przez przedsiębiorstwo i jego jednostkę zależną, bezpośredniego lub pośredniego partnera biznesowego, ponoszą oni odpowiedzialność solidarną, bez uszczerbku dla przepisów prawa krajowego dotyczących warunków odpowiedzialności solidarnej i dotyczących prawa regresu.

4. Zasady odpowiedzialności cywilnej wynikające z niniejszej dyrektywy pozostają bez uszczerbku dla unijnych lub krajowych przepisów dotyczących odpowiedzialności cywilnej związanej z niekorzystnymi skutkami dla praw człowieka lub niekorzystnymi skutkami dla środowiska, które to przepisy przewidują odpowiedzialność w sytuacjach nieobjętych niniejszą dyrektywą lub które przewidują bardziej rygorystyczny system odpowiedzialności niż niniejsza dyrektywa.
5. Państwa członkowskie zapewniają, aby przepisy prawa krajowego transponujące niniejszy artykuł miały nadrzędne, bezwzględnie obowiązujące zastosowanie w przypadkach, gdy prawem właściwym dla roszczeń w tym zakresie nie jest prawo żadnego z państw członkowskich.

Artykuł 23

Zgłaszanie naruszeń i ochrona osób dokonujących zgłoszeń

W odniesieniu do przypadków zgłaszania wszystkich naruszeń niniejszej dyrektywy oraz w kwestiach ochrony osób zgłaszających takie naruszenia zastosowanie mają przepisy dyrektywy (UE) 2019/1937.

Artykuł 24

[...]

Artykuł 25

[...]

Artykuł 26

[...]

Artykuł 27

Zmiana w dyrektywie (UE) 2019/1937

W pkt E.2 części I załącznika do dyrektywy (UE) 2019/1937 dodaje się podpunkt w brzmieniu:

„(vi) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady ... z dnia ... w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937*+.

* Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady ... z dnia ... w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 (Dz.U. L z ..., s. ...).”.

Artykuł 28

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.
2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 11, powierza się Komisji na czas nieokreślony od dnia ... [data wejścia w życie niniejszej dyrektywy].
3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 11, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w późniejszym terminie określonym w tej decyzji. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.
4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.

+ Urząd Publikacji: Proszę wstawić w tekście numer i datę dyrektywy zawartej w dokumencie ... i odniesienie do Dz.U. tej dyrektywy w przypisie.

5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.
6. Akt delegowany przyjęty na podstawie art. 11 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie, lub gdy przed upływem tego terminu zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

Artykuł 29

Przegląd

Nie później niż do dnia ... [7 lat po dacie wejścia w życie niniejszej dyrektywy] Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie z wykonania niniejszej dyrektywy.

Sprawozdanie obejmuje ocenę skuteczności niniejszej dyrektywy w realizacji jej celów oraz ocenę następujących kwestii:

- a) czy konieczna jest zmiana progów dotyczących liczby pracowników i przychodów netto ze sprzedaży, określonych w art. 2 ust. 1;
- b) czy wykaz sektorów w art. 2 ust. 1 lit. b) wymaga zmiany, między innymi w celu dostosowania go do wytycznych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju;
- ba) czy kryterium przychodów netto ze sprzedaży osiągniętych w Unii, określone w art. 2 ust. 2, i próg przychodów netto ze sprzedaży określony w tym samym przepisie wymagają zmiany;

- bb) czy art. 2 wymaga zmiany, tak aby liczba pracowników i przychody netto jednostek zależnych danego przedsiębiorstwa ze sprzedaży były uwzględniane przy obliczaniu liczby pracowników i przychodów netto przedsiębiorstwa ze sprzedaży;
- bc) czy należy zmienić art. 3 lit. a), tak aby objąć nim inne osoby prawne utworzone jako formy prawne inne niż te wymienione w załączniku I do dyrektywy 2013/34/UE lub w formie porównywalnej do wymienionych tam form;
- c) czy załącznik I wymaga zmiany, między innymi w świetle rozwoju sytuacji międzynarodowej;
- ca) czy należy zmienić definicję „łańcucha działalności” zawartą w art. 3 lit. g), w tym czy należy uwzględnić świadczenie usług inwestycyjnych **lub świadczenie usług, o których mowa w art. 3 lit. g), przez regulowane przedsiębiorstwa finansowe w rozumieniu art. 3 lit. a) ppkt (iv)**; oraz
- d) czy należy rozszerzyć art. 4–14 o niekorzystne skutki dla klimatu lub czy art. 15 wymaga zmiany.

Artykuł 30

Transpozycja

1. Państwa członkowskie przyjmują i publikują do dnia ... [2 lata od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy] przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy. Niezwłocznie przekazują Komisji tekst tych przepisów.

Państwa członkowskie stosują te przepisy w następujący sposób:

- a) od dnia ... [3 lata od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy] w odniesieniu do przedsiębiorstw, które utworzono zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego i które zatrudniały średnio ponad 1000 pracowników i osiągnęły przychody netto ze sprzedaży w skali światowej w wysokości powyżej 300 mln EUR w ostatnim roku obrotowym poprzedzającym dzień ... [3 lata od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy], za który roczne sprawozdanie finansowe zostało lub powinno być zostać przyjęte;
- b) od dnia ... [3 lata od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy] w odniesieniu do przedsiębiorstw, które utworzono zgodnie z ustawodawstwem państwa trzeciego i które osiągnęły przychody netto ze sprzedaży w wysokości powyżej 300 mln EUR w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy poprzedzający dzień ... [3 lata od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy];
- c) od dnia ... [4 lata od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy] w odniesieniu do przedsiębiorstw, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. a) oraz art. 2 ust. 2 lit. a);
- d) od dnia ... [5 lat od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy] w odniesieniu do przedsiębiorstw, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. b) oraz art. 2 ust. 2 lit. b).

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określone są przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst podstawowych przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 31

Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 32

Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.

Sporządzono w ...

W imieniu Parlamentu Europejskiego

W imieniu Rady

Przewodniczący / Przewodnicząca

Przewodniczący / Przewodnicząca

CZEŚĆ I**1. PRAWA CZŁOWIEKA, O KTÓRYCH MOWA W ART. 3 LIT. C)**

1. [...]
2. Prawo do życia, w tym w odniesieniu do prywatnych lub publicznych pracowników ochrony, którzy chronią zasoby, zakłady lub personel przedsiębiorstwa, powodujących śmierć osoby z powodu braku instrukcji lub kontroli ze strony przedsiębiorstwa, interpretowane zgodnie z art. 6 ust. 1 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych;
3. Zakaz tortur, okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, w tym w odniesieniu do prywatnych lub publicznych pracowników ochrony, którzy chronią zasoby, zakłady lub personel przedsiębiorstwa i którzy poddają osobę torturom lub okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu z powodu braku instrukcji lub kontroli ze strony przedsiębiorstwa, interpretowany zgodnie z art. 7 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych;
4. Prawo do wolności i bezpieczeństwa, interpretowane zgodnie z art. 9 ust. 1 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych;
5. Zakaz samowolnej lub bezprawnej ingerencji w życie prywatne, rodzinne i domowe osoby lub w jej korespondencję, a także zakaz bezprawnych zamachów na cześć i dobre imię osoby, interpretowany zgodnie z art. 17 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych;
6. Zakaz ingerencji w wolność myśli, sumienia i wyznania, interpretowany zgodnie z art. 18 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych;

7. Prawo do korzystania ze sprawiedliwych i korzystnych warunków pracy, w tym godziwego zarobku i odpowiedniej płacy zapewniającej utrzymanie na minimalnym poziomie, zadowalających warunków życia, warunków pracy odpowiadających wymaganiom bezpieczeństwa i higieny oraz rozsądnego ograniczenia czasu pracy zgodnie z art. 7 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych;
8. Zakaz ograniczania dostępu pracowników do odpowiedniego mieszkania, jeżeli korzystają oni z zakwaterowania zapewnionego przez przedsiębiorstwo, oraz zakaz ograniczania dostępu pracowników do odpowiedniego wyżywienia, odzieży oraz wody i warunków sanitarnych w miejscu pracy zgodnie z art. 11 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych;
9. [...]
10. Zakaz zatrudniania dzieci poniżej wieku, w którym ustaje obowiązek szkolny, a w każdym razie przed ukończeniem 15. roku życia, chyba że przewidziano to w prawie miejsca zatrudnienia, zgodnie z art. 2 ust. 4 Konwencji nr 138 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia z 1973 r., interpretowany zgodnie z art. 4–8 Konwencji nr 138 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia z 1973 r.;
11. Zakaz najgorszych form pracy dzieci (osób poniżej 18. roku życia), interpretowany zgodnie z art. 3 Konwencji nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej zakazu najgorszych form pracy dzieci z 1999 r. Zakaz ten obejmuje:
 - a) wszystkie formy niewolnictwa lub praktyk podobnych do niewolnictwa, takich jak sprzedaż i handel dziećmi, niewolnictwo za długi i pańszczyzna, a także pracę przymusową lub obowiązkową, w tym przymusowe lub obowiązkowe rekrutowanie dzieci do udziału w konflikcie zbrojnym;
 - b) korzystanie, angażowanie lub proponowanie dziecka do prostytucji, produkcji pornografii lub przedstawień pornograficznych;

- c) korzystanie, angażowanie lub proponowanie dziecka do nielegalnej działalności, w szczególności do produkcji narkotyków lub handlu nimi; oraz
 - d) pracę, która ze względu na swój charakter lub okoliczności, w których jest wykonywana, może zagrażać zdrowiu, bezpieczeństwu lub moralności dzieci;
12. Zakaz pracy przymusowej lub obowiązkowej, co obejmuje wszelką pracę lub usługi wymuszone od dowolnej osoby pod groźbą jakiegokolwiek kary i do których wykonania dana osoba nie zgłosiła się dobrowolnie, interpretowany zgodnie z art. 2 ust. 1 Konwencji nr 29 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej z 1930 r. Praca przymusowa lub obowiązkowa nie obejmuje wszelkiej pracy lub usług, które są zgodne z art. 2 ust. 2 Konwencji nr 29 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej z 1930 r. lub z art. 8 ust. 3 lit. b) i c) Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych;
13. Zakaz stosowania wszelkich form niewolnictwa i handlu niewolnikami, w tym praktyk zbliżonych do niewolnictwa, pańszczyzny lub innych form dominacji lub opresji w miejscu pracy, takich jak skrajne przypadki wyzysku ekonomicznego lub wykorzystywania seksualnego i poniżania, lub handlu ludźmi, interpretowany zgodnie z art. 8 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych;

14. [...]
15. Prawo do swobodnego stowarzyszania się, zgromadzania się, prawa organizowania się i rokowań zbiorowych, interpretowane zgodnie z art. 21 i 22 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych, art. 8 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, Konwencją nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą wolności związkowej i ochrony praw związkowych z 1948 r. oraz Konwencją nr 98 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą stosowania zasad prawa organizowania się i rokowań zbiorowych z 1949 r. Obejmuje to następujące prawa:
- a) pracownicy mają prawo do tworzenia związków zawodowych lub przystępowania do nich,
 - b) tworzenie związków zawodowych, przystępowanie do nich i członkostwo w takich związkach nie może być wykorzystywane jako powód do nieuzasadnionej dyskryminacji lub działań odwetowych,
 - c) związki zawodowe mają swobodę działania zgodnie ze swoimi statutami i regulaminami, bez ingerencji władz; oraz
 - d) prawo strajku i prawo do rokowań zbiorowych;
16. Zakaz nierównego traktowania w zakresie zatrudniania, chyba że jest to uzasadnione wymogami zatrudnienia, interpretowany zgodnie z art. 2 i 3 Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 100 dotyczącej jednakowego wynagrodzenia dla pracujących mężczyzn i kobiet za pracę jednakowej wartości z 1951 r., art. 1 i art. 2 Konwencji nr 111 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i wykonywania zawodu z 1958 r. oraz art. 7 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych. Obejmuje to w szczególności:
- a) wypłacanie nierównego wynagrodzenia za pracę o takiej samej wartości, oraz
 - b) dyskryminację ze względu na pochodzenie narodowe lub społeczne, rasę, kolor skóry, płeć, religię, poglądy polityczne;

17. [...]
18. Zakaz powodowania szkodliwych zmian w glebie, zanieczyszczenia wody lub powietrza, szkodliwych emisji lub nadmiernego zużycia wody lub wywierania innego wpływu na zasoby naturalne, np. poprzez wylesianie, w wyniku którego
- a) dochodzi do znaczącego ograniczenia zasobów naturalnych potrzebnych do zachowania i produkcji żywności;
 - b) ludzie tracą dostęp do bezpiecznej i czystej wody pitnej;
 - c) ludzie mają utrudniony dostęp do urządzeń sanitarnych lub urządzenia te zostają zniszczone;
 - d) wyrządzona zostaje szkoda dla zdrowia ludzi,
- interpretowany zgodnie z art. 6 ust. 1 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych oraz art. 11 i 12 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych;
19. Zakaz bezprawnego eksmitowania lub przejęcia gruntów, lasów lub obszarów wodnych w ramach pozyskiwania, rozwijania lub innego wykorzystania gruntów, lasów lub obszarów wodnych, w tym poprzez wylesianie, których wykorzystanie zapewnia odpowiedni poziom życia ludzi, interpretowany zgodnie z art. 11 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.
20. [...]
21. [...]

2. INSTRUMENTY DOTYCZĄCE PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI

- Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych;
- Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych;
- Główne/podstawowe konwencje Międzynarodowej Organizacji Pracy:
 - Konwencja dotycząca wolności związkowej i ochrony praw związkowych z 1948 r. (nr 87);
 - Konwencja dotycząca stosowania zasad prawa organizowania się i rokowań zbiorowych z 1949 r. (nr 98);
 - Konwencja dotycząca pracy przymusowej lub obowiązkowej z 1930 r. (nr 29) i protokół do niej z 2014 r.;
 - Konwencja dotycząca zniesienia pracy przymusowej z 1957 r. (nr 105);
 - Konwencja dotycząca najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia z 1973 r. (nr 138);
 - Konwencja dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci z 1999 r. (nr 182);
 - Konwencja dotycząca jednakowego wynagrodzenia dla pracujących mężczyzn i kobiet za pracę jednakowej wartości z 1951 r. (nr 100);
 - Konwencja dotycząca dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i wykonywania zawodu z 1958 r. (nr 111).

CZEŚĆ II

ZAKAZY I OBOWIĄZKI ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ŚRODOWISKA, O KTÓRYCH MOWA W ART. 3 LIT. B)

1. Obowiązek uniknięcia lub zminimalizowania negatywnego wpływu na różnorodność biologiczną, interpretowany zgodnie z art. 10 lit. b) Konwencji o różnorodności biologicznej z 1992 r. oraz prawem mającym zastosowanie w danej jurysdykcji, w tym obowiązki określone w protokole kartageńskim w zakresie rozwijania zmodyfikowanych organizmów żywych, sposobu postępowania z nimi, ich transportu, użytkowania, transferu i uwalniania oraz w Protokole z Nagoi do Konwencji o różnorodności biologicznej dotyczącym dostępu do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwym i równym podziale korzyści wynikających z wykorzystania tych zasobów z dnia 12 października 2014 r.;
2. Zakaz importu, eksportu, reeksportu lub sprowadzania z morza jakichkolwiek okazów uwzględnionych w załącznikach I–III do Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (CITES) z dnia 3 marca 1973 r. bez zezwolenia, interpretowany zgodnie z art. III, IV i V konwencji;
3. Zakaz produkcji, przywozu i wywozu produktów z dodatkiem rtęci wymienionych w części I załącznika A do Konwencji z Minamaty w sprawie rtęci z dnia 10 października 2013 r. (konwencja z Minamaty), interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 1 konwencji;
4. Zakaz wykorzystywania rtęci lub związków rtęci w procesach produkcyjnych wymienionych w części I załącznika B do konwencji z Minamaty po dacie wycofania określonej w konwencji w odniesieniu do poszczególnych procesów, interpretowany zgodnie z art. 5 ust. 2 konwencji;

5. Zakaz niezgodnego z prawem przetwarzania odpadów rtęciowych, interpretowany zgodnie z art. 11 ust. 3 konwencji z Minamaty i art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/852⁷⁶;
6. Zakaz produkcji i stosowania substancji chemicznych wymienionych w załączniku A do Konwencji sztokholmskiej w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych z dnia 22 maja 2001 r., interpretowany zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (i) konwencji i rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1021⁷⁷;
7. Zakaz niezgodnego z prawem obchodzenia się z odpadami, ich gromadzenia, magazynowania i usuwania, interpretowany zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. d) ppkt (i) oraz (ii) konwencji sztokholmskiej i art. 7 rozporządzenia (UE) 2019/1021;
8. Zakaz importu lub eksportu substancji chemicznej wymienionej w załączniku III do Konwencji rotterdamskiej w sprawie procedury zgody po uprzednim poinformowaniu w międzynarodowym handlu niektórymi niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i pestycydami (UNEP/FAO) z dnia 10 września 1998 r., interpretowany zgodnie z art. 10 ust. 1, art. 11 ust. 1 lit. b) i art. 11 ust. 2 konwencji oraz wskazaniem przez importującą lub eksportującą stronę konwencji zgodnie z procedurą zgody po uprzednim poinformowaniu (procedura PIC);

⁷⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/852 z dnia 17 maja 2017 r. w sprawie rtęci oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1102/2008 (Dz.U. L 137 z 24.5.2017, s. 1).

⁷⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1021 z dnia 20 czerwca 2019 r. dotyczące trwałych zanieczyszczeń organicznych (Dz.U. L 169 z 25.6.2019, s. 45).

9. Zakaz nielegalnego przywozu i wywozu kontrolowanych substancji wymienionych w załącznikach A, B, C i E Protokołu montrealskiego w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową załączonego do Konwencji wiedeńskiej o ochronie warstwy ozonowej, interpretowany zgodnie z art. 4B protokołu montrealskiego oraz przepisami dotyczącymi licencji na mocy prawa mającego zastosowanie w danej jurysdykcji;
10. Zakaz wywozu odpadów niebezpiecznych lub innych, interpretowany zgodnie z art. 1 ust. 1 i 2 Konwencji bazylejskiej o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych z dnia 22 marca 1989 r. (konwencja bazylejska) oraz rozporządzeniem (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady ⁷⁸,
- a) do jednej ze stron konwencji, która zakazała przywozu takich odpadów niebezpiecznych i innych zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. b) konwencji bazylejskiej;
 - b) do państwa importującego, które nie wyrazi pisemnej zgody na określony przywóz, w przypadku gdy to państwo importujące nie zabroniło przywozu takich odpadów niebezpiecznych, interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) konwencji bazylejskiej;
 - c) do państwa niebędącego stroną konwencji bazylejskiej, interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 5 konwencji bazylejskiej;

⁷⁸ Rozporządzenie (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz.U. L 190 z 12.7.2006, s. 1).

- d) do państwa importującego, jeżeli takie odpady niebezpieczne lub inne odpady nie podlegają gospodarce prowadzonej w sposób bezpieczny dla środowiska w państwie importującym lub gdziekolwiek indziej, interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 8 zdanie pierwsze konwencji bazylejskiej;
11. Zakaz wywozu odpadów niebezpiecznych z państw wymienionych w załączniku VII do konwencji bazylejskiej do państw niewymienionych w załączniku VII w odniesieniu do operacji wymienionych w załączniku IV do konwencji bazylejskiej, interpretowany zgodnie z art. 4A konwencji bazylejskiej oraz art. 34 i 36 rozporządzenia (WE) nr 1013/2006;
12. Zakaz przywozu odpadów niebezpiecznych i innych odpadów z państwa niebędącego stroną konwencji bazylejskiej, które nie ratyfikowało konwencji bazylejskiej, interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 5 konwencji bazylejskiej;
13. Obowiązek unikania lub minimalizowania niekorzystnych skutków dla dóbr o oznaczonych granicach i określonych jako dziedzictwo naturalne zgodnie z definicją w art. 2 Konwencji z dnia 16 listopada 1972 r. w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego (konwencja w sprawie światowego dziedzictwa), interpretowany zgodnie z art. 5 lit. d) konwencji i prawem mającym zastosowanie w danej jurysdykcji;
14. Obowiązek unikania lub minimalizowania niekorzystnych skutków dla obszarów wodno-błotnych zgodnie z definicją w art. 1 Konwencji z dnia 2 lutego 1971 r. o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego (konwencja ramsarska), interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 1 konwencji ramsarskiej i prawem mającym zastosowanie w danej jurysdykcji;

15. Obowiązek zapobiegania zanieczyszczeniu morza przez statki, interpretowany zgodnie z Międzynarodową konwencją z dnia 2 listopada 1973 r. o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki, zmienioną protokołem z 1978 r. (MARPOL 73/78). Powyższe obejmuje:
- a) zakaz zrzutu do morza:
 - (i) oleju lub mieszanin oleistych, zgodnie z definicją w prawie 1 załącznika I do konwencji MARPOL 73/78, interpretowany zgodnie z prawidłami 9–11 załącznika I do konwencji MARPOL 73/78;
 - (ii) szkodliwych substancji ciekłych, zgodnie z definicją w prawie 1 pkt 6 załącznika II do konwencji MARPOL 73/78, interpretowany zgodnie z prawidłami 5 i 6 załącznika II do konwencji MARPOL 73/78; oraz
 - (iii) ścieków, zgodnie z definicją w prawie 1 pkt 3 załącznika IV do konwencji MARPOL 73/78, interpretowany zgodnie z prawidłami 8 i 9 załącznika IV do konwencji MARPOL 73/78;
 - b) zakaz bezprawnego zanieczyszczenia substancjami szkodliwymi przewożonymi morzem w opakowaniach, zgodnie z definicją w prawie 1 załącznika III do konwencji MARPOL 73/78, interpretowany zgodnie z prawidłami 1–7 załącznika III do konwencji MARPOL 73/78; oraz
 - c) zakaz bezprawnego zanieczyszczenia odpadami ze statków, zgodnie z definicją w prawie 1 załącznika V do konwencji MARPOL 73/78, interpretowany zgodnie z prawidłami 3–6 załącznika V do konwencji MARPOL 73/78;
16. Zakaz bezprawnego zanieczyszczenia środowiska morskiego przez zatapianie, zgodnie z definicją w art. 1 ust. 1 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z dnia 10 grudnia 1982 r. (UNCLOS), interpretowany zgodnie z art. 210 UNCLOS i prawem mającym zastosowanie w danej jurysdykcji.

WYKAZ STATYSTYCZNEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ,
ZDEFINIOWANY W ZAŁĄCZNIKU IV DO ROZPORZĄDZENIA (WE) nr 1893/2006,
O KTÓREJ MOWA W ART. 2 UST. 1 LIT. B)

Artykuł	Sektor	Odpowiedni kod NACE
art. 2 ust. 1 lit. b) ppkt (i)	Produkcja wyrobów tekstylnych, skór i wyrobów ze skór wyprawionych (w tym obuwia)	Sekcja C, dział 13–15
art. 2 ust. 1 lit. b) ppkt (i)	Sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia	Sekcja G, dział 46, grupa 46.4, klasa 46.41–46.42
art. 2 ust. 1 lit. b) ppkt (ii)	Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo (w tym akwakultura)	Sekcja A
art. 2 ust. 1 lit. b) ppkt (ii)	Produkcja artykułów spożywczych i napojów	Sekcja C, dział 10–11

art. 2 ust. 1 lit. b) ppkt (ii)	Sprzedaż hurtowa produktów rolnych i żywych zwierząt, drewna, żywności i napojów	Sekcja G, dział 46, grupa 46.1, klasa 46.11–46.13 oraz 46.16–46.17
		Sekcja G, dział 46, grupa 46.2
		Sekcja G, dział 46, grupa 46.3
art. 2 ust. 1 lit. b) ppkt (iii)	Wydobywanie zasobów mineralnych bez względu na miejsce ich wydobycia (w tym ropy naftowej i gazu ziemnego, węgla kamiennego i węgla brunatnego (lignitu), metali i rud metali, a także wszystkich innych minerałów niemetalicznych i produktów z kamieniołomów)	Sekcja B
art. 2 ust. 1 lit. b) ppkt (iii)	Produkcja podstawowych wyrobów metalowych, wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych i metalowych wyrobów gotowych (z wyłączeniem maszyn i urządzeń))	Sekcja C, dział 23–25
art. 2 ust. 1 lit. b) ppkt (iii)	Sprzedaż hurtowa surowców mineralnych, podstawowych produktów mineralnych i półproduktów mineralnych (w tym metali i rud metali, materiałów budowlanych, paliw, chemikaliów i pozostałych półproduktów)	Sekcja G, dział 46, grupa 46.7, klasa 46.71–73 oraz 46.75–76